

WAPENBROEDERS

Kerstboodschap

In Nederland valt wellicht de sneeuw en in alle huizen gaan de lichten branden. Zij brengen een kring van behagelijkheid in de kamer.

In Indonesie schijnt de zon op het groene veld of druipt de regen tikkend van de bomen.

In Nederland huist de familie bijeen rond de Kerstboom of gaan zij ter kerke; in Indonesie voelt men zich eenzaam op de post en gedachten gaan uit naar de huiselijke sfeer in de Hollandse familiekring.

Het is zulk een groot verschil op dezen Kerstdag en dit verschil wordt een waar gevoeld gemis naar gelang de gedachten en wensen intenser en heftiger zijn. Naar gelang men de eigen wensen scherper gaat stellen, waardoor deze overheersend gaan worden en waardoor de overeenkomst, die ook bij de Kerstviering in Nederland en Indonesie bestaat, verdoezeld wordt.

Want er is een overeenkomst, zo niet uiterlijk, dan toch innerlijk. En die overeenkomst vergeten wij wel eens, wanneer wij op feestdagen als Kerstmis, zo fel naar de vertrouwde en geliefde familiekring verlangen. Het Kerstverhaal toch blijft hetzelfde, mogen wij in Nederland of in Indonesie zijn. En de betekenis van dit verhaal voor den mens blijft eveneens onveranderd. Dat oude verhaal van vertrouwen in het woord God's. God die tot Maria liet zeggen: „.....Vreest niet, want straks hebt Gij de genade bij God gevonden.....” en „.....de kracht des Allerhoogsten zal U overschaduwen en het heilige, dat uit U geboren wordt zal Gods zoon genoemd worden.....”.

Maria geloofde en vertrouwde en tot haar werd gezegd: „Weest gegroet Maria, gij begenadigde aller vrouwen.”

Vertrouwen!

Leeft in ons dat innige en diepe vertrouwen, dat Maria bezielde en dat haar kracht gaf? Slaan wij de laster, die rondom ons opspat van ons met dat vertrouwende en gelovende gebaar van Maria?

Twee vragen, die juist op dezen Kerstdag, nu de wereld verduisterd wordt door machten van schijn, egoïsme en machts-usurpatie, gesteld moeten worden en waarop het antwoord zal moeten luiden: Veelal niet!

Wij laten ons zo snel beïnvloeden door impulsen en teleurstellingen. Wij staan zo gauw gereed met critiek en de woorden glippen ons zo ondoordacht over de lippen. Wij staren ons menigmaal blind op het heden en vergeten dan dat de dag van gisteren een les en de dag van morgen een belofte inhoudt. Wij oordelen veelal zo lichtvaardig en vergeten, dat wij daardoor tevens veroordelen.

Zoals Maria veroordeeld werd, toen zij in de stal van Bethlehem Gods zoon baarde. Veroordeeld door een omgeving, die niet begripen wilde omdat die omgeving niet geloofde en vertrouwde, zoals God van ons allen verlangt en eist.

Dan mogen wij in Nederland zijn of in Indonesie, dan mogen wij soldaat zijn of burger, God blijft dit vertrouwen eisen. Vertrouwen in Hem en vertrouwen in jezelf, want dan groeit dat vertrouwen in de samenleving vanzelf!

Dit overdenken, dit vooral ook begrijpen is de kern van de Kerstboodschap voor 1948. Het vertrouwen te behouden in de zaak die je dient; vooral willen begrijpen dat maatregelen genomen moeten worden, omdat het grote algemene belang dit vereist, teleurstellingen te kunnen verwerken, zoals Maria dit deed in Gods vertrouwen. Wanneer wij dat kunnen, dan geven wij meer inhoud, meer betekenis en meer voldoening aan ons eigen leven.

Kerstfeest, feest van licht en vreugde. Zo moeten wij het zien en zo moeten wij het beleven. Innerlijk en weldoordacht.

Maar dan weten wij ook, dat de lichtjes, die in Nederland aan de Kerstboom branden, ook licht afwerpen voor ons in Indonesie en dan zal die ogenschijnlijke duisternis verdwijnen en het licht zal stralen, zoals het op Kerstfeest moet stralen. Vrede op Aarde..... en vrede in eigen ziel!

Dat is onze Kerstwens..... Vrede in eigen ziel!

Dan vallen de verschillen weg en wordt het voor een ieder werkelijke vrede.

Het is Kerstfeest

En wij schrijven het jaar 1948.

Ik zit aan 'n gammele tafel in een huisje, waarin vroeger een Assistent-wedana woonde. Het plaatsje is ver van de grote stad, eenzaam temidden van groenende sawahs, waarop in groepjes klapperstammen. De schemer begint te vallen en de ondergaande zon werpt haar laatste stralen over het landschap. De kali kabbelt rustig langs mijn huis en knabbelt ongemerkt aan de wal van rul zand. Ieder golfje een korrel zand: het is als het leven.....

Het is stil in het bivak; het anders zo luidruchtige gezang der jongens is verstomd. Wellicht wellen in hun hart en ziel dezelfde gedachten op als in mij.

Kerstoverpeinzingen.....

'n Terugblik in het leven; 'n balans van het kwade en goede. Je komt er zo licht toe, nu je gaat herdenken, dat bijkans twee duizend jaar geleden Christus werd geboren. Het is 'n avond van sentiment en je overpeinst, dat dit toch maar goed is, omdat je in dit ruwe, menigmaal zo rauwe leven op een buitenpost, er zo weinig toe komt om eens een werkelijke blik in je eigen ziel te slaan. Je raakt zo licht geneigd om het met 'n „hardstikke-baik-of-zo" maar te doen. Doch op zulk een avond als deze krijg je, zonder dat je het weet de moed om eens dieper in je ziel te grijpen. Dan weet je dat je het met die gemeenwoorden niet kunt doen; dat dit leven iets meer vergt, dan oppervlakkigheid alleen.

Hoeveel jaren is het al geleden, dat je als jong kind, grote baby, het Kerstfeest vierde in Brabant? In de grote salon stond een Kerstboom, een echte met zilveren slingers en brandende kaarsjes, glazen ballen en aan de top een Kerstengel, wit met uitgespreide vleugels. Het dennengroen was bedekt met watten. Moeder had met haar lieve handen die Kerstboom versierd en als kleine peuter dribbelde je om haar heen, vragen stellend en kreten slakend, dat het zo mooi was. Je durfde niet over de cadeautjes te vragen, want je wist, dat dit in een waas van geheimzinnigheid was gehuld. Je zag wel om de boom 'n wit laken gespreid en je wist dat daarop dat vele moois, verpakt met rode lintjes zou worden uitgestald. Dan gingen de deuren van de salon dicht, tot op de avond, dat al die kaarsjes aan die boom flikkerend zouden branden. En je hield je adem in, omdat je die lichtjes in de duistere salon zo mooi vond. Maar je begreep nog niet, dat deze avond het feest van het licht gevierd werd. De geboorte van de Mens en van het goede. Je werd met je broertjes en zusjes rondom de boom gegroepeerd en moeder nam plaats achter het orgel en dan ruisten de tonen door die zo mooi verlichte salon.

Er is uit 's werelds duistere wolken

Een licht der lichten opgegaan.....

Je zong dit mooie lied, stamelend, omdat je nog zo jong was, doch met een ernst, die jezelf niet begreep. Je staarde naar die lichtjes en je zong weer een ander lied van de Herderkes, die kwamen.

En dan zong Moeder een lied en je luisterde, terwijl je steeds maar naar die brandende kaarsjes keek en naar die witte Engel daar aan de top.

Dan vertelde Moeder een verhaal van die engel en je vond het zo mooi. Later, als je in bed lag, tussen de kille lakens en je je in een vraagteken samendrukte om je toch maar warm te houden, dan kon je niet in slaap vallen, omdat dat mooie verhaal in je jonge hersentjes naleefde.

En de volgende morgen stond je vroeg op. Je danste naar het slaapkamerraam en drukte

En die Engel heeft tot hen
geseyt: En wilt niet vree-
sen Want sie ick vercon-
dighe U lieden een groote
blijdschappe die alle de
volcke sijn sal / die welcke
is Christus die Heere / in
Davids stadt. En dit sal U
een teeken wesen. Ghi sult
een iongh kindeken vinden
in doecken gewonden / en
geleyt in een cribbe. En
onerkenlijk is er mette
Engel geweest een me-
nichte des hemelschen
heysr lovende God en
seggende: Glorie sij int
alderhoochste Gode / en
in die aerde vrede den
menschende goede wille.

je neusje tegen de bloemen op het venster. Je warme adem deed die bloemen ontdooien en buiten was alles wit. Blanke sneeuw op de velden en op de takken der bomen. Het was zo mooi en al begreep je het niet tenvolle, in je leefde toch iets van reinheid, het goede.

Dan ging de familie naar de kerk, waar de dominé zo mooi preekte. Je luisterde weer aandachtig want je meende, dat die dominé heel alleen tot je kleine ikheid sprak.

Kerstfeest der prille jeugd; Kerstfeest van kinderlijke begrippen, Mooi Kerstfeest, omdat je ziel nog onberoerd was door het harde leven, dat smijt en slingert, dat je beroert met het kwade en waarin je het goede zo nonchalant met zulk een „Hardstikke Baik!” van je werpt.....

De duisternis valt om je heen. Schaduwen spelen in het licht der zoeklichten. Larongs zwermen rond de lamp. De kali ruist monotoon voorbij en knabbelt gestadig aan dat mulle zand. Korreltjes zand worden door het stromende water meegesleurd, verder de kali in. Misschien blijven zij liggen op een zandbank verderop, misschien spoelen ze naar zee en wie weet verder.....

Mijn gedachten springen met die zandkkorreltjes mee en weer zie ik 'n kerstboom. Er zijn jaren voorbij gegaan. De lagere school ligt achter mij en het Middellbaar onderwijs heeft mij opgeslokt. Ik heb de Zondagsschool bezocht en de Kinderkerk en dat fascinerende van het Kerstfeest bleef mij bij. Nu leven wij in een benarde wereld. De Duitse Keizer heeft de oorlog verklaard; is België binnengerukt en Engeland sprong in de bres voor de mensheid. Althans zo staat het in de kranten en ik geloof dit alles. Wel heeft vader zo iets verteld van een economische oorlog, van concurrentie en verloren afzetgebieden, doch mijn kennis is nog zo minimaal. Ik begrijp het niet allemaal. Ik zie de oorlog slechts op de groote kaart voor het raam van die sigarenwinkel op de hoek van de Vijzelgracht en de Weteringschans knopjes in rood en knopjes in blauw. Stellingen en telegrammen. Berlijn meldt en Parijs meldt en Londen meldt. Müller, 'n Duitse jongen bij ons op school heeft de mond vol van overwinningen der Duitsers. „De keizer.....” zegt hij en Palstra, die jaren in Zuid-Afrika woonde, dus 'n Engelse inslag heeft, spreekt hem tegen en zegt, dat „Haig die keizer wel zal klein krijgen”. Wij weten het niet, maar wij voeren de oorlog mee. Wereldoorlog nummer één. Aan onze grenzen staan onze soldaten. Zij zien geen kaart, zoals wij dit dagelijks doen op de hoek Vijzelgracht en Weteringschans. Zij horen dof kanongebulder en zij waken.

Reeds is het Kerstfeest 1915
Het Amsterdamse leven jacht voort. Men lacht want men verdient.....
Oorlog! Ik kom thuis en de intimiteit van de huiskamer omvat mij. Moeder zit voor het raam. In de hoek branden de kaarsjes van de kerstboom. Ook de engel staat nog op de top van de boom. Toch is er iets dat ik mis. Het orgel is er niet meer. Er staat nu een piano. Mijn zusters zijn uit. Het grote leven heeft haar opgeslokt. Zij hebben vriendinnen en zij spreken over 'n avond van hun H. B. S. club. Ik kijk naar Moeder en ik merk dat zij het verschil van twaalf jaar geleden sterk aanvoelt. De kerstversierselen heeft zij zuinig bewaard. Die gingen mee, wanneer wij verhuisden, maar die sfeer van twaalf jaar geleden heeft zij moeten achterlaten. Op school leren wij evolutie, democratie en zo hier en daar wordt ook wel eens gesproken, over filosofie. Moeder denkt anders: voor haar leeft dat orgel van 1903 nog, dat gezang rond de boom en haar verhaal van die engel en het kindeke in de kribbe. Voor ons, och wij leven in de evolutie, het harde leven heeft ons opgeslokt en vele waarden van vroeger zijn voor ons geen waarden meer. Nieuwe waarden zijn gekomen. Oorlog en geld, dansen en vertier. De bioscoop.....

Maar één ding hield Moeder vast. Wij gaan dien kerstmorgen weer naar de kerk en weer preekt de dominé. Doch hoe anders klinkt het mij nu, toe. Is het omdat ik het leven anders bezie, of beziet de dominé het leven anders? Hij preekt toch naar dezelfde Christelijke leer, de leer van Liefde en licht. Evolutie denk ik, zoals mij dat op school geleerd wordt. Het leven staat niet stil. De kerk is gevuld en even komt die oude sfeer terug, wanneer wij zingen van

„Ere zij God in den Hooge.....!”

Dan voelen wij ons weer een in de Christelijke liefde en begrijpen wij waarom Christus geleefd en geleden heeft. Maar als wij de kerk verlaten en het gewoel van de straat ons opeist, wanneer de trams bellend voorbij gaan, de auto's over de weg razen, dan valt dat gevoel weer van ons en leven wij weer in de evolutie.....

De wachtcommandant komt me melden, dat er iets is in het voorterrein. Het is niet erg, maar het zou wel eens kunnen zijn, dat infiltranten een alleenstaand huisje in-de-fik zouden zetten „Je moet op alles voorbereid zijn!” merkt hij nuchter op en hij heeft een kleine patrouille uitgezonden.

„Vrede op Aarde”, denk ik, terwijl de sergeant verdwijnt. Het duister slokt hem op en ik zit weer alleen achter dat gammele tafeltje.

Jk zie me aan boord van de „Rembrandt”, de dronken schilder. De keizer heeft verloren. Müller is diep-verslagen en Palstra zegt: „ik wist het wel!” Noord Frankrijk ligt in puin en er staat een nieuwe wacht am Rhein. Grauw bonken de golven van de Oceaan tegen de dronken schilder, terwijl ik me in avondkleding pers. Kerstdiner aan boord en dan dansen. Wij dansen het Kerstfeest in..... Zeker er is dien morgen een kerkdienst gehouden en er is gezongen. Ook heeft een dominé gepreekt, doch het was geen kerk en er waren zo weinig mensen. Zeker, de „Rembrandt” is volgestampt met Christenen, die ieder het Kerstfeest als ik in hun prille jeugd zo mooi beleefd hebben.

En ik denk, terwijl ik mijn zwarte dasje voor de spiegel strik en de dronken schilder weer een slag maakt, aan Moeder, wier haren nu grijs zijn. Zij is eenzaam. Vader is niet meer en twee zusters zijn getrouwd. En ik weet, dat zij thuis een kerstboomje versierde met die oude versierselen van bijkans twee decennia terug. De kerstengel en de glazen ballen, waarvan er enkele reeds in schilfers liggen, de glinsterende slingers en zij zal in haar gedachten terugkeren naar die oude tijd, toen zij het kerstverhaal voorlas en de familie nog familie was. Ik ben nu op weg naar de Oost, naar een carrière, wellicht rijkdom en straks zit ik aan het Kerstdiner en dan zal ik dansen.

't Wordt laat en enkele onzer worden vrolijk. Je spreekt hier niet van dronken, want zover is het niet. Er is licht en er is leven, maar hoe anders dan in het begin van deze eeuw. Toen had dat licht de betekenis van het leven en nu is er licht, doch het leven is lichteloos. „Prosit!” en wij klinken de zoveelste cocktail.....

Er klinkt 'n schot in de verte. De patrouille heeft dus werkelijk contact gekregen met de infiltranten. Natuurlijk nemen deze helden de vlucht. Ik ken mijn jongens en ik weet, dat zij schieten. Raak schieten. Maar ik weet ook, dat weer een schamele gedekte woning gespaard is gebleven. Voor hoe lang?

Jaren schieten voorbij. Ik ben getrouwd en ik heb kinderen. 'n Jongen en 'n meisje. Vanuit de bergen hebben wij een kerstboom laten komen. Er branden kaarsjes en er glinsteren slingers. Er is ook een engel aan de top. En toch is het anders dan vroeger. Zeker mijn kinderen zingen het „Vrede op Aarde” en van de Herderkes maar ik mis iets van dat oude, dat vertrouwde. Het ware Geloof is er niet meer en alles doet mij als schijn aan. Wij drinken limonade en eten taart. Dan gaan de kinderen naar bed en wij naar het hotel, waar een Kerstdiner wordt gegeven. Keurig gedekte tafeltjes, 'n keurig menu en wijn. Het orkest speelt kerstliederen. Het „Ave Maria” klinkt fijn en iel op in de grote zaal, waar een kerstboom brandt. Er is weer licht. Maar er zijn ook mensen, mannen in avondkleding en dames in avondtoilet. Blote schouders, geverfde lippen en gewaagde décolletés. Men veinst een stemming en men drinkt 'n extra glas wijn. Javaanse bedienden dragen de „turkeys” — hier spreekt men niet van kalkoen — en de plumpudding aan en als het dan elf uur is geworden, dan gaan de lichten volaan. De band zet een hot jazz in en wij gaan dansen. En wij weten niet, dat wij dansen op 'n vulkaan, dat in Midden Europa een Satan zijn klauwen uitstrekt om deze wereld in zijn macht te krijgen. Het is zo ver van ons en daarom raakt het ons niet. Wij dansen en wij vergeten. Vooral dat het Kerstfeest is! We komen laat thuis, de auto staat in de garage en wij laten ons met 'n moe hoofd in bed vallen. Kerstfeest 1936.

De sergeant komt melden, dat een groepje kwaadwilligen over de Status Quo lijn is gekomen. De V.P. patrouille heeft ze opgevangen en met een schot verjaagd. Er is weer rust. De zoeklichten boren in het duister en de schildwacht staart naar de schaduwen. De klapperbomen doen spookachtig aan en roepen andere herinneringen op.

Itler heeft de wereld zijn Satanshandschoen toegeworpen. Japan slaat zich in bijkans alle delen van de Pacific op de borst. Duitse krijgsvangenenkampen zijn overvol. Mensen worden geliquideerd. Vrouwen en kinderen op Java, Sumatra, Borneo en Celebes in kampen; het leger in Indië is afgevoerd en zwoegt en zweet aan spoorlijnen. En als enig loon, slaag, rauwe vuisten en voor velen de dood. Duisternis in en om de Mens. Honger en vertwijfeling. Duizenden, opeengepakt in vunzige krotten en schuren. Kerstfeest 1944.....

Wij zitten bijeen in de duisternis voor de barakken, waar een kerstboompje staat. Er branden zelfs kaarsen en er zijn versierselen. Ze hebben gesmokkeld en gewerkt de jongens en nu zitten we bijeen. Stil. Er zijn geen stoelen, doch wat deert dat. Twee en een half jaar weten we niet meer wat luxe is. 't Verleden ligt zover achter ons en de toekomst is nog zover. Zei niet een onzer spottendtroostend: „Onze voorouders vochten tachtig jaar wat maken dan tien jaren voor ons uit?” En wij lopen in lompen, op blote voeten; wij slaan de patjol in de harde grond en wij pogen ons in leven te houden. Er zijn er zovele heengegaan..... Hedenmorgen nog, aan de vooravond van het Kerstfeest. Voor hem is het Vrede op Aarde, voor ons nog duisternis.

Doch deze avond is er licht, werkelijk licht, dat licht, dat ik me herinner uit mijn prille jeugd. Een onzer leest het Kerstverhaal voor en een koor zingt Kerstliederen. Het is stil voor de barak. Wij zitten er allen; mannen met grijze haren en mannen met blonde en zwarte baarden. Wij luisteren aandachtig en het is alsof het Kerstverhaal voor ons een diepere betekenis krijgt. Wij zien het gebeuren en wij zingen die oude vertrouwde liederen uit de volte des harten mede. Dan gaat de verteller weer verder en de grote liefde, maar ook het vertrouwen keert tot ons weer. En opnieuw zingen wij die oude vertrouwde liederen en als wij aan het slot van de avond allen neerknielen in een gezamenlijk gebed, dan bidden wij zoals wij in vele jaren niet gebeden hebben. De Jap slaat ons van verre gade. Hij durft ons niet te benaderen Is het omdat ook hij iets van de heiligheid van deze avond voelt? Wij weten het niet, wij weten alleen dat op deze avond de Jap voor ons niet bestaat. Wij hebben het Licht gezien en wat meer is beleefd. De toekomst is rooskleuriger geworden. Dit Kerstfeest was weer een oud Kerstfeest!

n nu ik hier zo dichtbij de Status Quo lijn zit, en deze wereld voor de derde maal in chaos schijnt te worden gedompeld, nu van Vrede op Aarde niets te bemerken is en kwaadwilligen het leven der goedwilligen zuur en bitter maken, nu vraag ik mij af, of de Mens nog niet diep genoeg in de ellende is ondergedompeld, om te beseffen, dat er een Licht is, dat eeuwig blijft branden, dat ons leiden zal naar het goede, wanneer wij maar beseffen willen, dat het goede om ons is.

Het is alsof ik deze avond door de duisternis heen kan kijken, alsof ik een blik kan slaan achter de billiken muurtjes en wanden van de millioenen hutjes en huisjes, waarin mensen leven, die willen werken in rust, in veiligheid en in vrede en ik voel op deze avond de grote taak die ons op de schouders is gelegd beter aan dan op andere avonden. Het „Hebt Uw medemensen lief!” krijgt lijn en licht en tegen die muur van duisternis komt in vlammeende lichtletters te staan: „In de Mensen een Welbehagen!”

Ik kniel neder en ik bid, zoals ik die avond in het kamp der Jappen gebeden heb en ik smee de Almachtige dat alle mensen dit Kerstfeest zullen zien, zoals ik het zie, zoals Moeder mij het leerde.

KOMT WAPENBROEDERS

Mijn wapenbroeder! waar ge gaat of staat
't Is kerstmis en de klokken luiden.....
Maar wat heeft klank van klokken te beduiden
als 't kerstkind vruchtloos door de wereld gaat?

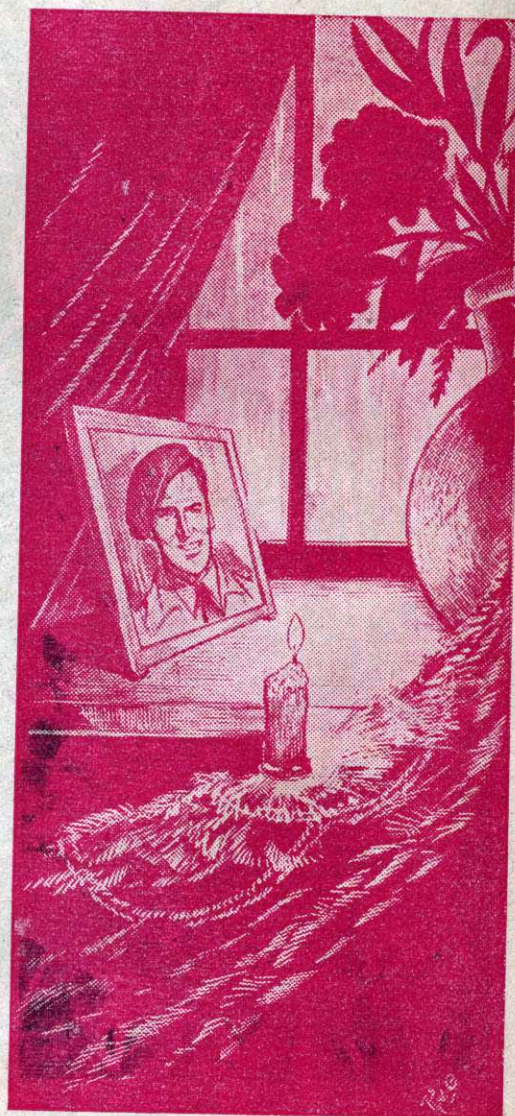
Wij, die Uw beeld met dennegroen omhangen
en het omgeven met genegenheid
en gij, die óns gedenkt en verre zijt,
zijn één-van-geest door dit vereend verlangen.

Waarom ter wereld – werd het Kind gezonden
dat ons Zijn leer van liefde brengen wou
en met Zijn dood die Opdracht staven zou,
als wij in waarheid Hem niet zijn verbonden?

Waarom ter wereld – als niet allen wij
waarachtig strijden voor oprechte vrede,
die innerlijk en met het hart beleden
de mens ontheft van haat en huich'larij?

Komt wapenbroeder – wáár ge u bevindt,
laat ons te Bethlehem elkaar ontmoeten.
Zegt: „Vrede op aarde” bij het mild begroeten:
„Vrede op aarde” door het heilig Kind.

Elisabeth van Maasdijk.

Kerstboodschap van een Moeder

M'n beste jongen,

Ik heb vanmorgen de boel maar gauw aan kant gedaan om wat tijd over te houden voor een brief aan jou. Nu Mies ook al niet meer thuis is, heb ik het erg druk met de kleintjes en daarom heb ik de laatste tijd Vader maar aan je laten schrijven. Maar je hebt toch wel niet gedacht, dat je Moeder je vergeten had, nietwaar? Voor mij is het altijd nog of je pas gisteren bent weggegaan en ik denk aan je tussen al mijn werk door. Je schrijft me wel, dat je ondertussen een grote kerel bent geworden en zoveel van de wereld gezien hebt, maar voor mij ben je toch nog altijd de jongen van vroeger.

Wees maar niet boos, dat ik zo aan je denk. Ik kan me zo weinig voorstellen van het vreemde land, waar je nu rondtrekt en je eigen weg gaat. Soms ben ik bezorgd over je en zou bij je willen zijn om voor je te doen, wat ik vroeger voor je gedaan heb. Maar toch ben ik niet bang, dat je rare dingen doet, want ik weet wat je waard bent. En al staan er in de kranten van die verhalen, dat jullie zo veranderd zijn en wij mekaar straks niet meer zullen begrijpen, geloof maar van je Moeder, dat mensen, die van mekaar houden, elkaar altijd begrijpen.

Je bent voor mij meer dan zo maar een ander mens. Je bent een stuk van mezelf, al kun je niet begrijpen, wat dat voor een Moeder zeggen wil. Ik mis je erg, maar daar moet je je maar niet druk over maken. Er is zoveel ellende op de wereld, denk ik bij mezelf, dat ik toch eigenlijk niet mag klagen. Maar ik dwaal helemaal af. Ik ben deze brief begonnen om je een Zalige Kerstmis en Nieuwjaar te wensen. Ik had gehoopt, dat je dit jaar met de feestdagen weer bij ons zou zijn.

Voor ons is het zonder jou ook geen echt feest. Ik hoop maar, dat het rustig voor jullie is en die onrustzaaiers weg blijven. Dan kun je naar de kerk gaan en zullen we voor elkaar bidden in de Kerstnacht. Je moet God niet vergeten, hoor, jongen. Het lijkt op jouw leeftijd zo dikwijls of Hij niets met je leven te maken heeft, maar Hij houdt meer van jou dan ik.

Als ik daaraan denk, ben ik opeens weer gerust.

Ik ben op mijn manier ook wel een beetje trots op je. Je Moeder weet gelukkig maar weinig van politiek, maar ik vind wel dat ieder mens recht heeft op een plekje onder de zon, zonder dat ie angst heeft voor bommen-, werpers en allerlei moordtuig. En als je meehelpt om dat recht van de mensen te verdedigen, dan ben ik trots op je. Als je maar oppast, dat je altijd voorzichtig bent, hoor. Kom jongen, ik ga weer afscheid van je nemen. Straks komt je Vader thuis en dan moet het eten op tafel staan. Hij is een beetje stil tegenwoordig en gaat nooit meer naar 't voetballen kijken. Hij vindt er geen aardigheid aan als jij niet meedoet. Let maar niet op mijn schrift. Ik kan in de gauwigheid geen ander papier vinden, maar je bent toch wel in je schik met een brief van je Moeder, he?

Jongen, een gelukkige Kerst en een goed Nieuwjaar. Ik hoop, dat 't je veel geluk zal brengen als het niet zo is, de kracht om de tegenslag met een blij hart te dragen. Dat wens ik jou en je kameraden en maak er maar een gezellige dag van. We denken dan aan jou als we hier feest vieren. Dan vieren we dit mooie feest toch samen.

Veel liefs en schrijf weer gauw. Een dikke zoen van

Moeder.

P.S. Ik heb je meisje gevraagd om op de eerste Kerstdag bij ons te komen eten. Ze komt veel over de vloer tegenwoordig. Ik vind 'er lief dat ze je niet in de steek laat. Dag jongen.

KERSTLIEDJE

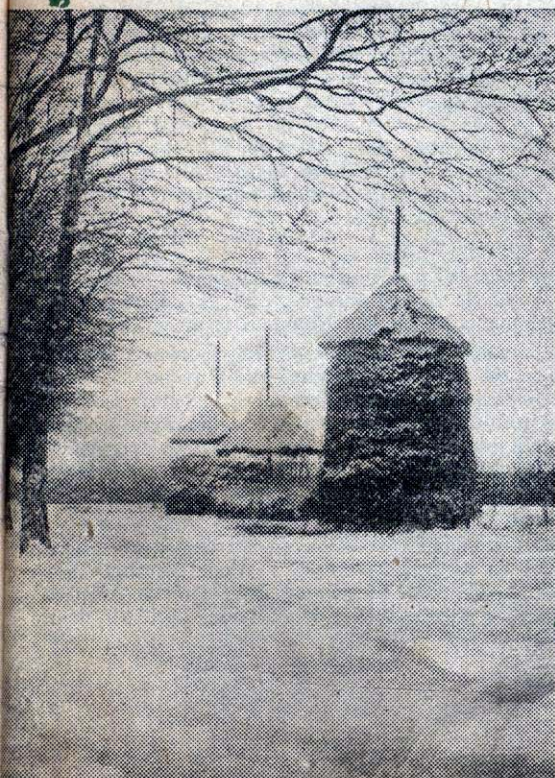
Kind, komt Gij ditmaal in ons hart
om alle duisternis en smart
En alle zonde en plagen
Op eenmaal te verjagen?

Ach Heer, wij zijn zo boos gezind.
Wij hebben 't kwaad alleen bemind.
En Uwe ster wil schijnen
Alleenlijk voor de reinen.

Bedek onze ogen voor een wjl
En dan — doorlicht ze met Uw heil,
En 't hart dat Uw geboden
Belacht, ai, wil het doden.

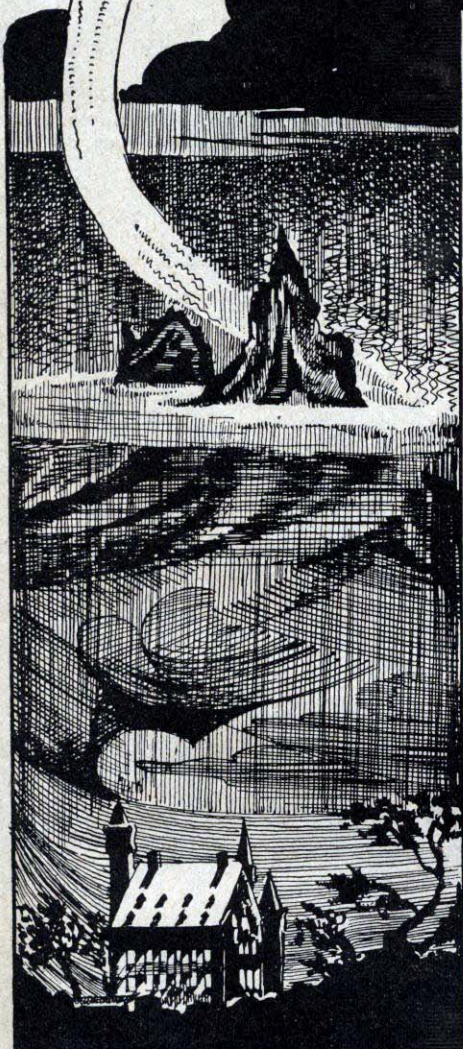
Wie weet, zijn nare donkerheid
wordt glanzend licht, als Gij er schreit.
Want Gij komt zonder vrezen,
Daar, waar geen mens wil wezen.

O, Kind, dat glimlacht zacht en teer,
Wij zien Uw ster, wij zien U weer.
O Jezus wil ons horen:
Word nu in ons geboren.

Baron Balthazar vraagt een spook

Henriette van Eyck.

IF

„Ik ben geen imitatie. Ik ben het spook zelf,” riep Elisabeth het spookkind. Zij keerde terug naar haar spookhuis, want de mensen waren niet meer bang voor haar.

's Avonds zingen de spoken op de rotstoppen. Dat is een ellendig gehoor: het schalt door het dal of er niets is dat de geluiden terug kan kaatsen naar de donkere hemel. Maar echt plezier van hun zingen beleven de spoken tegenwoordig toch niet meer; ze hebben geen succes, ze voelen zich overbodig, de mensen zijn niet langer bang.

De mensen zegge: „..... het is een roestig scharnier — het is de wind in de schoorsteen — het is mijn verbeelding.” En dan nemen ze broom of alcohol, en zetten de radio aan, en dansen. „Dansen! Dat kunnen wij ook”, murmelen de spoken. Ze glijden in lange rijen, macaber en verschrikkelijk, door het leven der mensen.

Maar de mensen zegge: „..... het lijkt maar zo — het is de weerspiegeling van de maan in het water — het is de tocht door de gordijnen — het is hysterie — het is niets.”

„Ik vind het tenminste geen leven”, zei het spook Elisabeth. „We doen de moeilijkste dingen, maar niemand is meer bang.” Ze staarde somber in de pap, die het moederspook juist had opgeschept en zuchtte. Elisabeth was een spierwit spookmeisje, wat kleding betreft een beetje geïnspireerd door Marie Antoinette, maar voor de rest heel eenvoudig. Ze had witte pijpenkrullen, en vreemd-lichte, bijna kleurloze ogen, die in het donker zwakjes fosforiseerden, als oud, wegterend hout in een vochtige kelder. Ze droeg een collier van vingerkootjes, en was onder een bepaalde belichting helemaal doorzichtig, wat bij spoken voor een verbazend grote aantrekkelijkheid geldt. Haar Vader, een eenvoudig scheepsspook, was bijna altijd op reis. Haar moeder werd langzamerhand te dik en te oud om uit te gaan, waarom ze dag en nacht zo'n beetje rondscharrelde in het kleine huisje, dat een overgrootvader had gebouwd op de top van de hoogste rots. „Mijn tijd is voorbij”, zei ze, maar ze had nog wel een mooie heldere grafstem, en soms ging ze in de schemer voor het open raam staan, en zong vreemde, oude balladen. Dan zeiden de mensen beneden in het dorp, dat de dood zong op de bergen, en — nuchter als ze waren — kregen ze dan toch even koude rillingen over hun rug en luisterden angstig tot het oude spook het raam sloot en naar bed ging. Overdag had Elisabeth's moeder geen tijd om te zingen, dan kookte ze pap, en nam stof af, en waste de zijden ritselgewaden van haar dochter, die iedere nacht, weer of geen weer, naar de aarde moest om de mensen bang te maken. „Want dat is de hoogste plicht van een spook”, zei de moeder. „De mensen moeten trillen van ontzetting. Dat hóórt zo.

Daar hebben wij voor te zorgen.”

„U heeft makkelijk praten”, zei Elisabeth, haar ellebogen op tafel bonkend. „U heeft nooit de oorlog meegemaakt, Ik spook tegenwoordig voor gek. Niemand let op me. Niemand is meer bang.”

De moeder keek bezorgd. Ze hing haar geruite schort aan de deur, zette het koffieketeltje op de roodgloeiende kachel, en begon brood te snijden. In het rosse licht van de petroleumlamp zag haar pafferig bleke gezicht er erg oud en vervallen uit. De Friese staartklok aan de muur stond op acht uur. De spoken waren laat met avondeten. Buiten huilde de wind langs de rotstoppen. De sneeuw sloeg tegen de kleine raampjes. Soms hoorde je even, vlakbij, de suizende wiekslag van een grote vogel.

„Ik, in mijn tijd,” begon het moederspook een beetje aarzelend, „ik legde me speciaal op kelders toe.....” Maar Elisabeth viel haar dadelijk snibbig in de rede en zei, dat haar moeder er niets meer van afwist, dat er tegenwoordig geen goede kelders meer waren.

het „Spokenhuisje“

„Gisteren ben ik verdwaald in de buizen van een centrale verwarming.

Er zijn geen donkere hoeken meer, geen tochtige zolders.....”
Het bleef even stil in het spokenhuisje.

„We zijn uit de tijd,” dacht de moeder, maar dat zei ze niet. Ze zei:

„Ik sprak gisteravond Mevrouw Cavalcanti, van het Spoken-Bemiddelingsbureau. Ze heeft me de toekomst voorspeld. Ze is een erg lieve vrouw. Ze komt vanavond op de thee. Je moet vriendelijk tegen haar zijn. Ze heeft betrekkingen te vergeven.”

Mevrouw Cavalcanti was een donkere, dikke dame in een zwart-satijnen japon, die geborduurd was met witte, en roze, en zilveren kraaltjes. Ze gebruikte een erg róód soort rouge, en droeg pikzwarte kroeskruulletjes op haar voorhoofd. Ze had oorringen, en massa's rim-peltjes, en een stem, die schor was, en een beetje overslaand. Ze kwam blazend, en witbesneeuwd de warme kamer van het spoken-huis binnen. Ze droeg een oude grijze bontmantel, die tot op haar dikke enkels hing. Ze zei; „Gelukkig dat ik er ben. Ik word op straat altijd lastig gevallen.” Ze warmde haar handen met de bloedkoralen ringen boven de kachel, en vertelde dat ze één betrek-king had, met drieduizend sollicitanten.....

„Wil je mijn parapluie uitzetten, liefje? En ik mag mijn schoenen zeker wel zo lang onder het fornuis laten staan?”

Ze gaven haar de gemakkelijkste stoel, en een pond koekjes bij de thee; en ze deden zó veel suiker in haar kopje, dat ze de thee met een lepeltje moest eten. Toen vroeg het moederspook of Elizabeth de betrekking mocht hebben, en Mevrouw Cavalcanti zei: „Als jullie me f 7.50 geeft”, waarna ze een heel verhaal begon en vertelde, dat het oude huis beneden in het dorp, weer bewoond was. „Ze hebben de hoezen van de stoelen genomen. Er staan paarden in de stallen. De ruitjes van de rozenkas zijn gerepareerd..... Baron Balthazar is teruggekomen. Hij wil Kerstmis vieren met kaarsen, en hulst, en kalkoen..... Het huis is stampvol gasten. Er vlamt een groot vuur van blokken in de haard. De mistletoe hangt boven iedere deur. Alles in orde. Alles net als vroeger. Alléén één ding.....: Het oude spook is weg. Baron Balthazar is wanhopig, Baron Balthazar zoekt een nieuw.”

De dag voor Kerstmis, even na het vallen van de schemering, kwam Mevrouw Cavalcanti Elizabeth halen om haar voor te stellen aan de baron. De maan stond al boven de rotstoppen.

Ze gingen haastig het smalle pad af naar het dorp in het dal. Mevrouw Cavalcanti had de kraag van haar piekerige, grijze bontjas zó hoog opgeslagen, dat je helemaal geen hoofd meer zag. Op de kraag droeg ze een rond vilthoedje met een haneveer. Ze gebruikte haar parapluie als bergstok. Links en rechts was de afgrond al helemaal zwart. Een witte kat liep als lantaren voor ze uit.

„Heb je alles bij je, liefje? Het doodshoofd? En 't bebloede zwaard? En de hand van de moordenaar?”

Elizabeth knikte, ze had een koffertje vól met zulk soort dingen meegenomen. Ze sloeg de wijde cape van vleermuisvlerken wat dichter om zich heen. „Ik ben benieuwd naar die baron”, zei ze.

„O”, zei Mevrouw Cavalcanti, „dat is een hele geschiedenis. Hij is jaren en jaren geleden hier weggegaan. De mensen reisden toen nog met een postkoets, en de meisjes droegen diepe hoeden met roze strikken. Hij heeft overal op de wereld rondgezworven. Hij heeft tijgers en olifanten geschoten. Hij kent alle wilde stamhoofden..... Maar hij heeft reumatiek gekregen en is een tijdje geleden hals over kop teruggekomen. Sommigen zeggen, dat 't niet alleen de reumatiek is geweest, maar dat er een vrouw achter zat, de vrouw van een sjeik, of eigenlijk meer de sjeik zélf, die een kris had van twee-en-een-halve meter.....”

In het dal hing een vettige rook boven de huisjes van het kleine dorp.

Dat kwam omdat iedereen aan het braden was van kalkoen, haas, of kip.

Zélf de vrouw van de bedelaar, in het oude, half-weg-gezakte huisje aan het eind van de dorpsstraat, bereidde een feestmaal: gebakken rat met aardappelen en gras.

Ze liepen langs de verlichte winkeltjes. In de consistoriekamer van de kerk hield de vrouw van de dominee generale repititie met het zangkoor.

„Stille nacht..... Stille nacht.....”, zongen de sopranen, en de mezzo-sopranen, en de alten.

„Kerstmis is wel het mooiste, vrolijkste feest, dat ik weet”, zei Mevrouw Cavalcanti. „We slaan de weg in door het weiland, dan zijn we er zo.”

Eerst een oud, ijzeren hek, en toen een mistige oprijlaan. Door de bovenste takken van de hoge bomen gleed een windvlaag. Mevrouw Cavalcanti en het spook liepen geruisloos over de dorre bladeren.

Om ze heen hing een witte nevelwolk. Een hond blafte in het donker, maar hield dadelijk op, alsof hij zich had vergist.

Het huis lag eenzaam tussen oude beuken. Je kon zó zien, dat er donkere eikenhouten trappen waren, gebeeldhouwde panelen, en geheime deuren.....

„Ik hoop maar, dat die baron me neemt”, dacht het spook. Ze kwamen voorzichtig, over knersende kiezelstons, naderbij. Het huis was laag, en heel breed. Achter bijna alle ramen brandde licht. Mevrouw Cavalcanti en het spook gluurden naar binnen.

In de grote zaal was alles versierd met hulst en rode linten. Het licht van de kaarsenkroon glinsterde over het zilveren thee-gerei. Vlakbij het raam stonden schotels met kerstkransjes en appelbeignets, en op een taartschaal van oud porselein troonde een grote cake, met „Gezegend Kerstfeest” in roze suikerletters.

„Die cake,” zei Mevrouw Cavalcanti, „is een cadeau van de Zondagschool aan de baron.”

EN TOEGE OVER ALLE DINGEN.

In de haard knetterde een vuur van eikenblokken. De geur van hars en dennegroen kon je ruiken door de spleetjes van het kozijn. De kaarsvlammetjes wapperden. Er bewogen zwarte schaduwen over de muur. De hall was vol mensen.

Een stok-oud dametje met grijs haar, zat rechtop en een beetje onwennig in een hoge stoel bij de haard.

„Dat is de oudste zuster van de baron”, fluisterde Mevrouw Cavalcanti.

„Die is hier al een week. Ze doet niets dan vergelijkingen maken tussen voorheen en thans. Dat is erg vermoeiend. En de baron heeft 't nu ook te pakken gekregen. Ze hebben samen een lijst opge maakt van alles wat er verdwenen is, en 't eerste dat ze misten was de Familie-Geest. Baron Balthazar wist zich geen raad. Het is tenslotte iets waar hij verantwoordelijk voor is. De arme man heeft het hele huis doorzocht. Maar niets. Zoals ik je indertijd al vertelde, 't spook was weg. Toen is hij op hoge poten bij mij gekomen om een nieuw”.

EN KRIEBELDE DE KOLONEL

Het oude dametje stond op, en verdween leunend op haar stokje, door de deur van de blauwe salon.

„Die mevrouw heeft me nodig!” riep Elizabeth verheugd, en ze werd ineens helemaal baldadig van plezier. Ze sprong omhoog naar de dakgoot, ze tuimelde gierend omlaag, haar lachen daverde als helse muziek door de lucht. De paarden hinnikten, de honden huilden. Het hoofd van het spook schoot vooruit in de richting van de voordeur, en de rest holde er achteraan. „Er is iemand die me nodig heeft! Ik kom! Ik kom!!!”, maar mevrouw Cavalcanti versperde met haar parapluie de ingang, en riep: „Ho! Wacht even. Je bent nog niet aangenomen. Eerst naar de baron!”

Baron Balthazar zat in z'n studeerkamer en tobde over allerlei dingen, over de vrouw van de sjeik, en over belastingen, en over het verdwenen spook.....

„'t Is getrouwd naar Amerika gegaan”, zei hij tegen de stoel aan de andere kant van de haard. „Alles is veranderd.”

Het sits van de stoel lachte hem uit met honderd rozenknopjes.

„Je bent niet wijs. Niets is veranderd. Alleen jij!”

Baron Balthazar bekeek zichzelf in de damspiegel tussen de hoge boekenkasten: een lange, hoekige oude man met een grijze hangsnor en rossig haar. Een oude man.....

„Ja, natuurlijk oud”, zei de stoel. „Je zult toch zeker niet willen beweren dat je jong bent! Je was me daar even veertig jaar weg! Veertig jaar is een hele tijd.”

Baron Balthazar werd helemaal sentimenteel. „Toen ik een jongen was, maakte ik m'n schoolwerk in deze kamer”, zei hij. „Toen spookte het op zolder. Het rommelde in de schoorsteen. 's Nachts hoorde je voetstappen op het portaal. Dat was vreemd, en avontuurlijk. Nú is alles doodstil.” De stoel schaterde. „Doodstil? Je lieve gasten zijn anders rumoerig genoeg. De kolonel galmt 's morgens om zeven uur al negerliedjes in de badkamer. De kinderen zitten elkaar de godganselijke dag achterna langs de trappen, je neef studeert alpenhoorn in de bibliotheek, en de oudste dochter van de gezant staat ieder ogenblik te gillen onder de mistletoe..... Het huis dréunt.”

Baron Balthazar deed de studeerkamerdeur op een kier en luisterde. Hij hoorde muziek, en lachen en gepraat. Op de onderste tree van de trap zat een meisje in een vuurrode jurk, met een Kerstroos achter haar oor. Naast haar stond de mislukte kolonelszoon, die ze indertijd uit het leger hadden moeten gooien, omdat ie z'n zwaard had ingeruild voor een saxofoon.

De baron deed de deur zachtjes dicht. Hij was niet in de stemming voor zo iets. De jonker van het kasteel aan de andere kant van de berg, had die morgen medelijdend gekeken. Ze lachten hem immers allemaal achter z'n rug uit omdat hij geen spook meer had. En z'n zuster had dertig zakdoeken nat gehuild, zó schaamde die zich voor de mensen. „Een oud huis. Kerstmis. En géén spook!” Ze zat nu in de blauwe salon en wachtte.

Er werd tegen het raam getikt. Baron Balthazar schoof het haastig omhoog, waarna Mevrouw Cavalcanti en Elizabeth langs de klimop naar binnen klauterden.

Het was tamelijk donker. Er brandde alleen een wit-porseleinen lamp op een laag tafeltje bij de haard. Het leek ineens of een vlaag mist de kamer inwoei. De baron gooide het raam dicht, en raketde het vuur op in de haard.

„Gaat U zitten”, zei hij tegen Mevrouw Cavalcanti. „Ik ben blij, dat U gekomen bent. Is dit.....?”, en toen wees hij naar Elizabeth, die helemaal fosforiserend van de zenuwen bij het raam was blijven staan.

„Ja”, zei Mevrouw Cavalcanti, en ze gaf Elizabeth een duwtje en fluisterde: „Dóé es wat liefje”, en Elizabeth begon te rochelen en te kreunen, ze zwaaide het bebloede zwaard, ze haalde het doodshoofd voor de dag, en ze huilde. Een kille tocht streek langs de wanden. Het colier van vingerkootjes leek te leven, de schakels bewogen, ze wenkten en wezen..... Baron Balthazar knikte goedkeurend. „Kunt U ook Uw hoofd onder Uw arm nemen?” vroeg hij toen. „En door sleutelgaten glijden? En uzelf veranderen in een hond of een kat? Dat kon het vorige spook. Dat kon álles.”

Elizabeth aarzelde even.

„Zij kan óók alles”, zei mevrouw Cavalcanti snel. „Als U f 7.50 betaalt kunt U haar krijgen.”

„Ik zal U een cheque geven”, zei de baron. „Alstublieft.”

Intussen sloop Elizabeth door de gangen, op zoek naar de blauwe salon.

„Ga onmiddellijk naar mijn zuster”, had de baron geroepen. „Die telt de minuten. En zeg dat je er bent.”

„Maar ik ben er nog niet”, dacht Elizabeth. Ze week angstig uit voor een knecht met een blad vol glazen, en de knecht zag haar aan voor de assistente van de kok, omdat ze in het wit was, en hij zei: „Heb ik U aan het schrikken gemaakt? U is zo bleek. U moet niet ingaan op de avances van de kok. De kok is getrouwd. Ik niet”, en hij vroeg of hij haar wat mocht aanbieden, en hij nam een glaasje met iets roods van het blad, en ze dronk het in één teug leeg, en de knecht maakte een afspraakje voor 's avonds na het eten, waarna hij verder ging met z'n blad. En Elizabeth voelde zich ineens licht en vrolijk en helemaal niet meer in een stemming om naar de blauwe salon te gaan. Ze liep de biljartkamer binnen, en kriebelde de kolonel in z'n boord, de kolonel draaide zich om en dacht, dat ze de vrouw was van de jonker van het kasteel aan de andere kant van de berg, en dat ze zich verkleed had voor een charade, en hij wilde haar grijpen, maar ze dook weg, en kwam in de hall, en de mensen daar applaudisseerden, omdat ze meenden, dat ze iemand was, die oude franse liedjes wilde zingen in costuum en ze riepen: „Bravo! Bravo!”, en ze gaven haar de muziek van „Les trois mages.”

Toen drong het ineens tot Elizabeth door, dat dit alles toch heel beledigend was, want dat de mensen bang voor haar behoorden te zijn. Ze blies dus dadelijk alle kaarsen op één na uit, en begon te rammelen met een stalen keten; ze haalde het doodshoofd te voorschijn, en kreunde. Maar de mensen noemden het een goedkope imitatie. En Elizabeth werd boos, en riep: „Ik bèn geen imitatie. Ik ben 't nieuwe spook zélf!”, en ze sprong naar de deur van de blauwe salon, en wilde laten zien dat ze door het sleutelgat kon, maar toen ze halverwege was kwam ze niet verder, omdat ze in de haast haar aanloop verkeerd had genomen, waardoor ze bleef hangen, wat raar was, en vreselijk slecht voor het slot.

't Werd een erg geschreeuw en gelach. De baron kwam woedend op het lawaai aangehold, en met vereende krachten trokken ze het ongelukkige spook uit de deur.

Elizabeth vluchtte met een vuurrood hoofd door de schoorsteen naar het dak, waar ze de eerste de beste wolk pakte om terug te gaan naar haar moeder.

Op het grasveld voor het huis stonden alle gasten en keken haar na, en ze zeiden: „Wat een interessante vrouw!”, en ze hadden vreselijk spijt, dat ze niet nader kennis konden maken. Ze stonden in het maanlicht en wuifden met grote takken huil.

„Ze zijn nóg niet bang. Nog altijd niet” dacht Elizabeth verdrietig.

De mensen gingen naar binnen. Ze klonken op de afwezige, ze lachten en maakten muziek. Maar de baron was boos. Die liep rond met een groot mes en wilde z'n f 7.50 terug hebben.

Elizabeth's moeder stond voor het kleine raam van het spokenhuis te zingen. Toen ze haar dochter zag aankomen, werd ze bleek. „Ik dacht dat dit een betrekking voor dag en nacht was”, zei ze.

Elizabeth kwam binnen, viel neer op een stoel naast de rood-gloeiende kachel, en staarde somber voor zich uit. „Ik heb een gek figuur geslagen”, mompelde ze. „Ze hebben om me gelachen. Ik wil geen spook meer zijn. Ik wil wég.”

Het moederspook schepte de pap op, omdat je toch iets moet doen onder bepaalde omstandigheden. Maar die nacht heeft ze zo hard gehuild, dat de kaarsjes van de kerstboom beneden in het dorp, spetterden en uitgingen.

-DAT DE DOOD ZONG OP DE BERGEN.

11

P. AERTSEN
AANBIDDING
Rijksmuseum

7e eeuw

KUNSTSCHATTEN

Ieder land heeft zijn grote musea en in die musea zijn belangrijke kunstwerken verzameld. Zij vormen een rijkdom aan cultuur waarop de gemeenschap terecht trots mag zijn. Een trots echter, die nimmer overdreven mag worden, omdat uiteindelijk alle kunst stoelt in het godsbewustzijn. Terecht zegt dan ook een onbekend Engels dichter (1656), dat „de kunstwaardering in musea in al haar schoonheid en pracht nimmer de godsdienst mag verdringen”. Hij wil hiermede zeggen, dat men de kunst in haar ware kunstzinnige bedoeling moet zien, nl. in het licht van het godsbewustzijn en de cultuur. Want zou men dit niet doen, dan zou men volgens die dichter de „reinheid van God en de engelen in het moeras doen verzinken”.

5^e eeuw

Rijksmuseum

GEERTGEN TOT St. JANS . AANBIDDING DER WIJZEN

16^e eeuw

uit onze nationale museums

JAN MOSTAERT • AANBIDDING DER KONINGEN • Rijksmuseum

Dezer dagen viel mijn oog op deze regels van een onbekend Engels dichter (1656) welke wij vrij vertaalden en onwillekeurig moest ik denken aan de vele nationale kunstschaten, die ons land rijk is en waarvan velen zo weinig weten. Bedroevend weinig en dat is zo jammer, omdat wij in onze kunst toch zo rijk zijn. Rijk in beschaving en daardoor rijk in onze godsdienst. En ik dacht bij het lezen dezer regels hoe juist deze onbekende dichter de grote waarde van nationale kunstschaten toen reeds heeft aangevoeld. Je denkt je dan terug op een rustige morgen of middag in het Rijks-

MEESTER VAN ALKMAAR
AANBIDDING DER KONINGEN
Rijksmuseum

17^e eeuw

museum en je wandelt door de zalen, waar al die rijkdom aan beschaving hangt. Je bent stil en je staat in volvoering en diepe ontroering te kijken naar dat alles, waar licht en duister elkaar zo verbuffend mooi afwisselen. Onwillekeurig wordt je dan getrokken naar de oude meesters, die het Kerstgebeuren, de geboorte van de Mens, zo mooi en diep hebben gevoeld en het is alsof dat mooie gebeuren, dat ieder jaar weder verheerlijkt wordt in kerk en huis zich voor je ogen afspeelt. Je werpt dan, al is het maar héél even, de moderne oppervlakkige levensbeschouwing van je en je komt tot jezelf. Omdat in die schilderijen de rijkdom van het leven is weer-

gegeven. Niet uiterlijk, doch doordringend tot de ziel van de mens. Je ziet jezelf en dat doen wij in deze tijden te weinig. Als dan die onbekende dichter zegt, dat met alle moderne opsmuk de reinheid van God en de engelen verzaakt in het moeras, dan verkondigt hij een levenswaarheid, die steek hield in zijn jaren (1656), maar wellicht thans van groter betekenis is geworden. Want leven wij niet oppervlakkig en vergeten wij niet te veel de betekenis van 's Mens geboorte?

De oude meesters wisten het wel. Zij begrepen, dat meer dan enige andere, de Christelijke godsdienst verenigt. Met de val van het Christendom zou onze gehele cultuur verdwijnen; wij zouden moeizaam van voren af moeten beginnen, want een nieuwe cultuur kan niet pasklaar worden geleverd. Wij, deze generatie, zou die nieuwe cultuur niet kunnen aanschouwen, zomin als onze achter-, achter-achter kleinkinderen. Wij zijn ons Christelijk erfgoed veel meer verschuldigd

dan geloof alleen. Wij mogen dit niet verkwisten of wegwerpen, want zouden wij dit doen dan zullen al de organisaties en al de plannen van de vernuftigsten mens niet voldoende zijn om ons opnieuw bijeen te brengen.

JORIS VAN SCHOTEN • AANBIDDING DER KONINGEN

Rijksmuseum

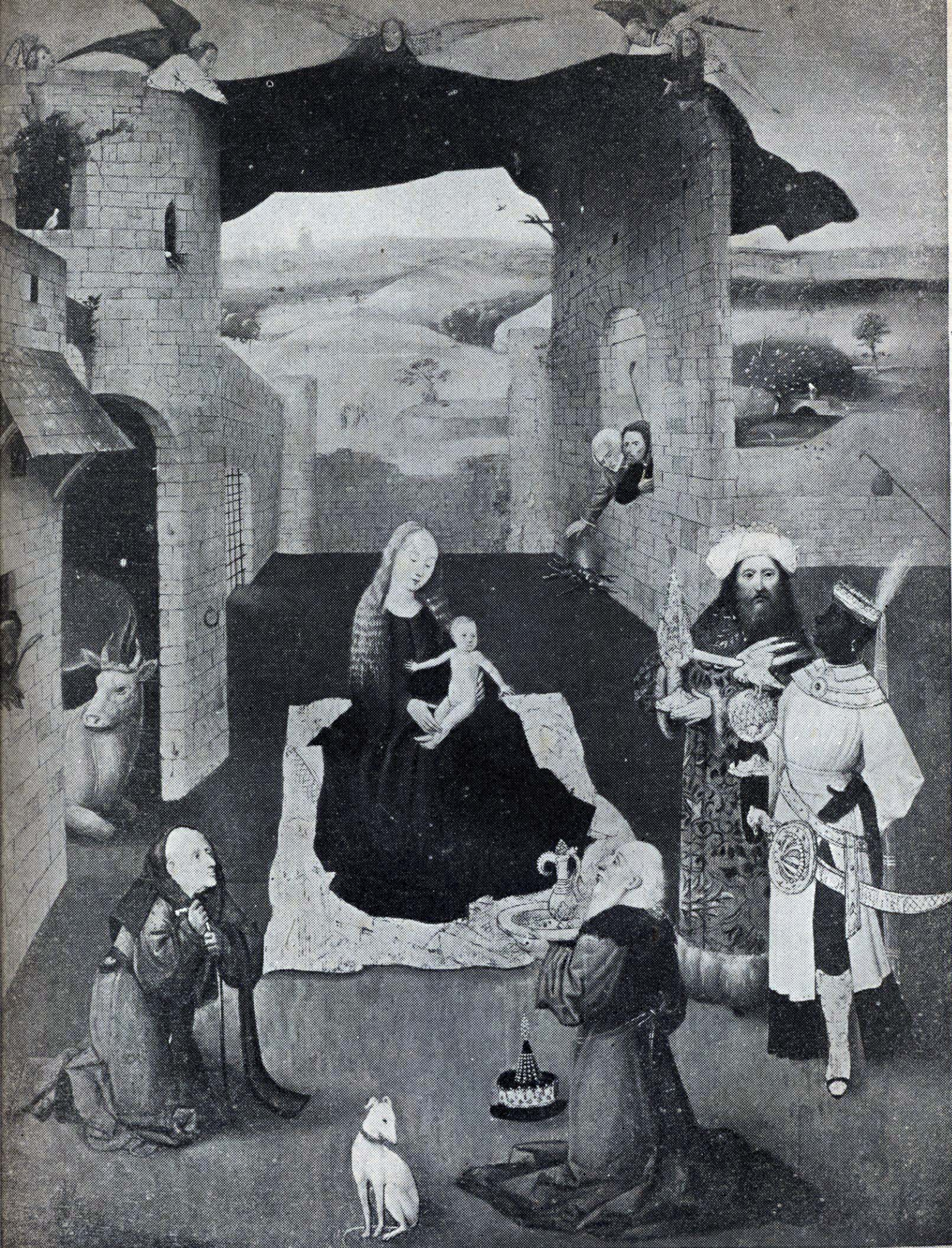
17^e eeuw

17^e eeuw

Rijksmuseum

ABRAM HOFMANS
AANBIDDING DER HERDERS

OMGEVING VAN JEROEN BOSCH • AANBIDDING DER KONINGEN • MUSEUM BOYMANS

Wapenbroeders,

een gelukkig kerstfeest

Deze wens zal overal in Indonesië weerklinken en een stevige handdruk zal hierbij gewisseld worden. Wij zullen daarmede de kameraadschap verstevigen en al naar onze gezindheid dit ingeeft, zullen wij het Kerstfeest vieren. De een zal ter kerke gaan om te luisteren naar de Kerstprediking; de ander zal het zoeken in gezelschap of in de huiselijke kring van vrienden, waar hij het eigen huis zoveel mogelijk zal benaderen. Doch hoe wij het ook vieren zullen, het Kerstfeest zal in ieder onzer de boodschap brengen, dat het nieuwe leven tot werkelijkheid is gekomen.

Wij zullen het niet luidruchtig uiten, doch onze gevoelens en gedachten zijn op de Kerstdag zo heel anders dan op de gewone dag des jaars. Iets van het schone en mystieke, dat het Kerstfeest nu eenmaal inhoudt, dringt tot ons door. Gedachten zullen uitgaan naar de familie in Nederland of ergens in deze Archipel; gedachten zullen terugkeren naar de jeugdijaren, die alweer zo ver achter ons liggen. En wij zullen ervaren, dat wij zo heel veel missen, doch wij zullen tevens ervaren, dat er nog zo veel is, dat wij bezitten.

Kameraadschap in de troep; de wetenschap, dat wij leven temidden van wapenbroeders die samen zijn uitgetrokken, om datgene in deze landen te brengen, dat juist het essentiële is van het Kerstfeest: Vrede!

De vrede, waarnaar wij allen zo intens snakken, omdat de vrede ons eigen leven weder in normale banen zal leiden en wij dus kunnen aanvangen of voortgaan met de opbouw van ons eigen leven.

* * *

Jaren van vernietiging liggen achter ons; jaren van chaos en willekeur en nog steeds zijn we niet uit de put, waarin wij door een satanische kracht geslingerd werden. Zeker, er is een lichtpunt te bespeuren, doch dit lichtpunt wordt steeds weder verduisterd door nieuwe satanische machten, die deze wereld opnieuw in de poel van ellende willen dompelen.

Daartegenover stelt de beschaafde wereld de cultuur en de godsdienst. Het geloof in de mensheid en het geloof in de kracht en het vermogen der samenleving om deze cultuurwaarden te handhaven, om zonodig voor het behoud dezer cultuurwaarden te strijden.

Kunst en Godsdienst. Met deze gedachte als uitgangspunt hebben wij dit Kerstnummer samengesteld. Hoekstenen onzer samenleving. Doch hoe weinig beseffen wij dit. Dezer dagen werd dit nog eens terecht gezegd door een jongeman uit de troep, die zeer scherp opmerkte: „... maar waarom niet eens van zo'n stadsbezoek gebruik gemaakt om eens te neuzen in de cultuur van dit land. ...” en verder „... en probeer eens aan de weet te komen hoe een Indonesiër over ons, het leger in het algemeen, denkt en jou persoonlijk in het bijzonder. Dat alles zou leerzaam zijn, maar je zegt: wat kan het mij barsten!”

Waarom niet eens geneusd in de cultuur. Denken wij niet te veel zoals deze wapenbroeder het zegt en verwaarlozen wij daardoor juist niet te veel die beide hoekstenen van ons leven: Cultuur en Godsdienst?

Dit nummer brengt U deze beide hoekstenen. Het is gewijd aan Godsdienst en Cultuur. Wij hadden zo gaarne meer gebracht, doch zelfs 64 pagina's zijn sneller gevuld, dan een lezer wel denkt. Doch zelfs dit weinige zal, naar wij hopen, de stoot zijn om — en weer citeren wij de woorden uit Uw eigen midden — „eens te neuzen in de cultuur, niet alleen van dit land, maar ook van eigen land. Nederland is rijk aan cultuur en ook Indonesië kent zijn eigen specifieke cultuur en als wij daarin gaan neuzen, dan zullen wij bouwen aan onszelf en daardoor aan een betere wereld.

Met deze wens reiken wij jullie wapenbroeders nogmaals de vijf en bieden wij jullie dit Kerstnummer aan.

gelukkig kerstfeest en een voorspoedig nieuwjaar!

„Zeg maar Joske, Sergeant!”

De betalingslijsten kennen honderden als Bakker, Jan: Sergeant, negen dienstjaren, gehuwd, een kind.

Zijn verslag van de patrouille op Kerstnacht meldde: „Een dode door sluipschutter” Terwijl heilige zangen ruisen, schrijft hij aan de moeder van deze blonde jongen die zo sprekend lijkt op zijn vader, Jan Bakker's mitrailleursschutter, die in Mei '40 sneuvelde.

Kerstmis 1939

Als jongste en ongetrouwde onder-officier was het hem in de onbesuisdheid van zijn twintig jaren onverschillig of hij Kerstmis thuis vierde of doorbracht in de ruwbetimmerde stal die betiteld werd met de naam van wachtlokaal.

Helder „als een goedgeslaagde foto” staat alles hem nog voor de geest: de rommelige sfeer van wrakke stoelen rondom een uitzonderlijk goede tafel, bedorven door schroeigaten, inktklodders en vetvlekken. In een hoek een paar geweren, aan een spijker een koppel met een pistool in foudraal.

Over de grond verspreid stukken krant, sigarettenpeukjes en een aangebroken blikie leverpastei (de Kerstgave van O. en O.) dat hij scheldend op de krenterigheid van zich af had geslingerd. Een rusteloze blik op de iachtig tikkende wekker vertelde hem voor de zoveelste keer, dat het verlossende daglicht nog minstens vier lange uren zou wegblijven. Om wakker te blijven besloot hij deze bedompte ruimte, waarin nog de geuren van opgewarmd eten hingen, te verwisselen voor de buitenlucht.

De lichte vrieskoude deed hem behagelijk aan. Vanzelf zocht zijn geoeffend oog tussen de myriaden sterren naar bekende figuren, totdat oneens een ongewoon heldere ster hem doorzinderde van de realiteit van de Kerstnacht. Plotseling viel al het tegenwoordige van hem af en was hij weer de kleine jongen die met open mond luisterde, als Vader voorlas: „Het geschiedde in die dagen.....” Geeuwend kwam de korporaal van aflossing naar buiten en brak deze schrijn van blijde herinnering. Peinzend ging hij naar binnen, ruimde alles op onder niet-begrijpende blikken en schreef een lange brief aan zijn buurvriendinnetje Jeanne.

Wat is het adres, Blom?

„Ben je klaar sergeant” vraagt Blom, een stille man van ca. 35 jaar, iemand van de oudstopgeroepen lichterij. Hij schuift aan de tafel met een blaadje uit een school-schrift en een stompje potlood. Na een paar zinnen geschreven te hebben krabt Blom zich achter het oor, waarbij zijn onafscheidelijke kwartiermuts bijna slagzij

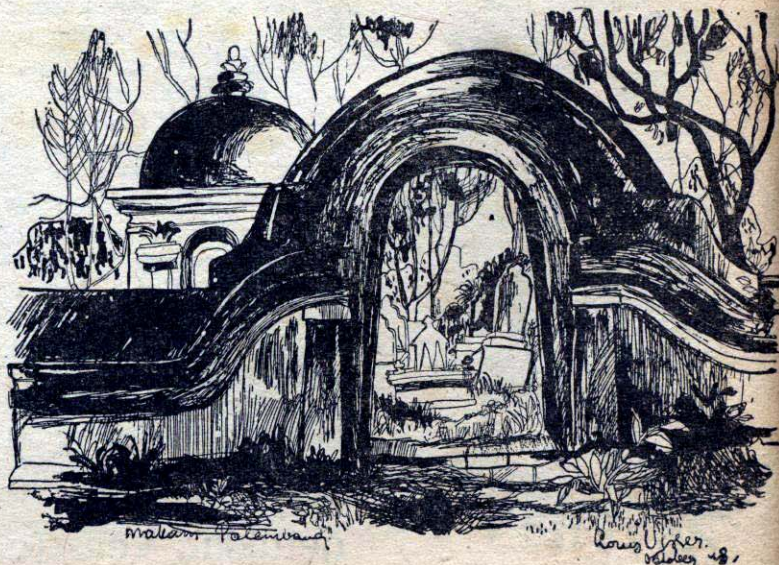
maakt. „Lukt het niet, Blom?” klinkt de vraag, wetend dat weer een beroep gedaan zou worden op het inbeeldings-vermogen van hun sergeant, dat al voor zoveel brieven de stof had opgeleverd.

Sergeant Bakker luistert en dwingt zichzelf tot aandacht, maar zijn gedachten vluchten iedere keer weg van dit zo dikwijls gehoorde relaas, het hoederijie ergens verloren in de onmetelijkheid van de Peel. Janneke, de dapper zwoegende vrouw en elfjarige oudste jongen Joske, die toch al zo bliksems handig is met het koe-beest, de geit en de kippen.

Weer verwondert hij zich over dit ongecompliceerde plichtsgevoel van deze eenvoudige Brabantse boer, die nooit meedoet met het zinloze gekanker. Hij was het geweest die — verschillende jongeren beschamend — de weinig benijdenswaardige taak van mitrailleursschutter op zich had genomen.

Met zijn vulpen schrijft Bakker in zijn fors handschrift het adres en steekt de brief bij die aan Jeanne.

Terwijl hij de dop op de vulpen schroeft bekruipt hem een vormeloos, maar beklemmend gevoel van nameloos leed, dat hij echter met een schampere lach van zich af stoot.

Inwendig huilend van woede en wanhoop over de gebrekkige bewapening en de chaos, veroorzaakt door orders en tegenorders, hield hij stand met zijn kleine groep soldaten. Deze begrepen zijn stroeve glimlach niet, maar klampten zich aan zijn persoonlijkheid vast, zoals een schipbreukeling aan een stuk wrakhout.

Toen..... die gevoelens van misselijkheid, angst, haat en uitzichtsloosheid op het ogenblik, dat zijn b'onde mitrailleursschutter Blom, juist zoals een graanzak van de schouders afgewenteld wordt, opzij viel, de grond rood kleurend met zijn bloed, terwijl de onbestuurde wijsvinger klemde in de beugelkrop van het wapen, dat macaber en zinloos doorratelde.

Jeanne glimlachte bij zijn vertrek.....

De oorlogsjaren met hun bombardementen, Tiefflieger, K.P.-werk, razzia's, verraad en concentratiekampen maakten hem vertrouwd met bloed, honger, dood en menselijke verwording.

Het was Jeanne geweest — ondanks veler afraden getrouwd met haar jeugdvriend — die hem door haar liefde had weten terug te voeren in een geordende maatschappij. Samen hebben ze hun kleine detailzaak opgebouwd van de grond af aan. Zij heeft hem telkens opgebeurd a's hij verbitterd werd over de rotte na-oorlogse samenleving waarin de mannen met geld en invloed, de idealen waarvoor zijn vrienden en zovele naamlozen hun leven hadden gegeven, openlijk minachten.

Toch.... toen zijn vaderland hem riep, om zijn willen en kunnen in te zetten bij de opbouw van een nieuw leger, en de bevrijding van Indonesië gaf hij zonder enige aarzeling gehoor aan de oproep. De wil zijn land te dienen en een eerlijk en krachtig leger te vormen, waarin geen plaats zou zijn voor afbraakgedachten en partijpolitiek, droeg hem voort. Dappere Jeanne, die hun eerste kind onder het hart droeg... wetend, hoe het in hem stormde, glimlachte zij bij zijn vertrek.

Te velde, 25 December.

Boven de levende stilte van de tropennacht fonkelen behaagziek de sterren als diamanten uitgestrooid over zwart fluweel.

Bij deze vrijwilligerspatrouille op Kerstavond is er ook een nieuweling van de kortelings ontschepte aanvulling. Een prettige blonde jongen, wiens Brabants dialect en voorkomen Jan Bakker's aandacht trekken.

Maar zijn geheugen lijkt een onsamenvangende projectiescherm met snelwisselende beelden. Bij de korte inspectie vraagt hij zijn naam: „Ik heet Blom, zeg maar Joske, sergeant!” Met moeite kan hij zich beheersen, nu meedogenloos en helder als een afgeschoten lichtpatroon het beeld opflitst van die schrijnend zonnige Meidag toen het bloed van zijn mitrailleursschutter hem over de hand spoelde terwijl hij diens tuniek losknoopte zoekend naar het herkenningsplaatje.

Iemand stoot hem aan. Mechanisch geeft hij orders en draagt zijn lichaam hem over de bekende paden. „De naam Blom komt meer voor...” koopt hij zichzelf om. Maar als hij voortstapt vangt hij soms een glimp op van dit verbeterd jongensgezicht, en vergelijkt de trekken.

Wetend nu, komen de langvergeten flarden van het gesprek van die Kerstnacht in het wachflokaal in zijn

geest terug. „Straks”, dwingt hij zich zelf tot de waakzaamheid vereist voor deze patrouilles, gevaarlijk door hun routine.

Op de terugweg lokt in de verte reeds de helle lichtplek van de schijnwerper voor het kamp, als uit de ondoorgrondelijke donkerte het duivelse schot piengt. Even onderbreken de krekels hun gerasp, lang genoeg om de doffe bons van een willoos vallend lichaam schrijnend duidelijk te doen horen. Het geratel van de Bren doet krijgend de vogels opvliegen.

Het is onbegonnen werk, maar in onbeheerste haat over dit verraderlijke schot rent een groepje uit de instinctief gekozen dekking voorwaarts.

Nog vóór een kort commando hen terugroept, heeft het oerwoud hen reeds machteloos doen terugvallen op het begaanbare pad.

De veilige prikkeldraad-versperring heeft de kleine groep opgenomen.

De mannen verwisselen hun drijfnatbezwepte kleren en watersiepelende schoenen, het leven gaat door..... Jan Bakker slaat de deken weer over dit marmerbleke gelaat en loopt vervuld van een folterend „Waarom”? over de binnenplaats. Als in de stilte van zijn kamertje hij de dop van zijn vulpen losschroeft en zoekt naar die woorden die Janneke in die onwezenlijk verre Peel zouden moeten troosten, klinken ergens sereen de eeuwige woorden „Vrede op aarde aan de mensen van goede wille.....”

Han.

Op Wacht

* *
*

*Dof klinkt m'n stap, gedempt,
Door rotte vegetatie op den grond!
Ginds jankt een vuile kamponghond,
Deez' nacht ben ik voor wacht bestemd!*

*Ik luister naar het monotoon
gezoem van vliegwielen en turbine.
Door harde arbeid kwam hier deez' machine.
De lust tot slapen maakt me loom!*

*Ik hoor geen orgel, en geen kinderkoor,
Maar als ik hier als wacht niet stond.
Draaide ook dit wiel niet rond,
En ging in as teloor.*

*Maar boven me, het blauw tapijt,
Met overal een lichte ster!
Ziet „God” mij staan van ver.
En vult m'n Kerst in eenzaamheid!*

*Kerstnacht '47 op wacht bij een
afgelegen centrale.*

S. de Jong.

Kerstmis in Holland

*
* *

Het was de laatste Kerstmis, die ik meemaakte in Holland, dat er in de stille Kerstnacht sneeuw viel, uit traag overdrijvende, donkere wolkgevaarten. Het donzige wit dwarrelde niet gestaag door, maar met tussenpozen en toen het gebeier der dorpsklok aankondigde, dat het tijd werd ter nachtmis te gaan, fonkelden weer de duizenden sterren aan een vriesheldere hemel. Maar de wereld was wit. De stoere eiken om ons huisje droegen witte toetsen en het donkergroen hunner takken contrasteerde fijntjes met het ijle laagje sneeuw, dat er op rustte. Ietwat zwaarder vracht droegen de overal verspreid staande sparren op hun altijd groene naaldenkleed.

Het brede bospad volgend, gingen we naar de nachtmis. Mijn vader als jachttopziener in zijn groene uniform en ik als militair, die over luttele weken naar Indonesië zou vertrekken. We genoten beiden van de zuivere vrieslucht, die tintelend in onze neusgaten drong en zetten de kraag op, toen over het open veld de felle Oostenwind aan kwam gieren. Met die gierende Oosterbries kwam plots een geluid mee, fijn van toon, maar toch duidelijk hoorbaar. Uit de donkere sparrenbeplanting in de Vlierhoek kwam het..... klagelijk-gillend, langgerekt, om opeens over te gaan in een schel gekel, luid beginnend, nauwelijks hoorbaar ineenvloeiend met een weemoedig, afstervend gehuil.

„De vos”, bromt vader, „dat is de vos. Hij is hier weer en zonder twijfel niet alleen, want om deze tijd van het jaar is Rein op vrijage.”En van diep, heel diep uit het broekland kwam, als was het een antwoord op het vossengehuil, de klare jodel van de midwinterhoorn, verklinkend door de vriesheldere lucht.

In de kerk zie ik, dat vader niet steeds met zijn gedachten bij de Mis is. Zonder twijfel piekert hij over de aanwezigheid van de rode rover, de vos, in zijn jachtdomeinen.

Als de nachtmis teneinde is, is de dag gekomen, nog weifelend, maar toch langzaam terrein winnend op de vluchtende

donkerte van de winternacht. Dwars door het veld gaan we terug naar ons witte huisje aan de bosrand. Vader is stil. Soms blijft hij staan, luistert aandachtig, als meende hij opnieuw de paringskreet van de vos te horen. Een enkele maal dwaalt hij van de weg af en beziet nauwkeurig de besneeuwde slootkanten, waar het een wemeling is van hazen- en konijnensporen. De buizerd is wakker geworden en kringelt boven de witte velden. Vader ziet hem niet. Wel echter reageert hij, als van ergens, midden uit het bos de felle, schel-rinkelende alarmkreet van de zwarte merelaar weerklinkt. Een ogenblik schijnt hij van plan te zijn het woud in te trekken, dan voegt hij zich weer bij mij en samen wandelen we huiswaarts.

Onze voetstappen verminken slechts de voetsporen, die we des nachts achterlieten op het sneeuwkleed van het bospad. Nu en dan kruist de scherpgetekende prent van de bunzing onze weg.

Nauwelijks zijn we thuis en tracht ik mijn handen wat te warmen aan het knappend opvlammende haardvuur, dat rood en oranje fonkelt door de micaplaatjes, of vader staat weer op en gaat naar achteren. Even later zie ik hem voor het huis staan starend naar de verten, waar de hemel haar bleke blauw siert met vage rode, bruine en grauwe, nevelig uitvloeiende strepen. Vandaar komt de grimmige, alles verstarrende wind en daar zal ook straks de weinig warmte-gevende winterzon verschijnen.

Kerstmis..... de laatste thuis, voorlopig.....straks..... Ik schrik op uit mijn gepeins, vader rommelt in de geweerkast. Er vallen wat patronen op de grond, scherp contrasterende rode, gele en groene papieren hulzen. Dan komt de glimmende dubbelloops te voorschijn.

Kerstmis..... spattend tikt nu en dan een drupje kaarsvet uit de stemmig versierde kerstboom op het glimmende vloerzeil. Knetterend grijpt soms een kaarsenvlammetje gulzig naar het groen en verdort in een haastige greep de geurige naaldpluimen van het sparretje.

Opeens sta ik naast vader, pak mijn geweer, prop kleurige jachtpatronen in mijn zakken, plak, in plaats van mijn baret, een steviger jagershoedje op mijn hoofd en stap in de hoge laarzen, waar geen sneeuw doorgaat.

We trekken dwars door de witte wereld. Soms ritselt er sneeuw omlaag uit de kaasrechte sparren, als een houtduif klapwiekend vlucht. Verder is het nog stil!

Bij de pachtboer, de op een heuvel woont en wiens akkers en weiden lang en glooiend, zich verliezen in den-aanplantingen, hangt boven de put de midwinterhoorn. Een jonge boerenzoon tracht in jodelende klanken Kerstsfeer over de velden te brengen. Van ver weg klinkt eenzelfde toon, als was het een echo. Het klatert voort over de witgeworden natuur. De boer, die aan de rand van het geheimzinnige broekland woont, antwoorde.

Een troepje meesjes heeft beslag gelegd op een enkele metershoog sparretje. In het ijlbesneeuwde kruintje is het een gewemel van geel en blauw, wit en zwart. Het doet me denken aan de gezellig-versierde Kerstboom thuis.

Vader en ik lopen een tiental meters van elkaar en hoe meer we de Vlierhoek naderen, des te meer aandacht krijgt de besneeuwde grond. Een enkele fazant heeft er azend rondgetript, een rat liet zijn lange staart naslepen door het witte tapijt en..... Gedempt roept vader. Ik merk, dat hij zijn geweer onder de arm heeft genomen en twee rode patronen in de kamers schuift. Klikkend slaat hij de loop weer omhoog.

Bij hem gekomen, zie ik, dat er een spoor is gevonden. Dwars door de witte velden slingert zich een sierlijke rij van vossenprenten in de richting van het sparrebos, waarvan grillige uitlopers ver vooruitsteken in het weideland.

Zwijgend reppen we voort. Ik heb nu ook mijn Diana geladen en de jachtkoorts speelt mij parten. Ergens..... halfweg het woud, heeft de eerste vos gezelschap gekregen en nu is er een dubbele rij van prenten, die gestaag verder, als maar verder gaat.

Onze plompe laarzen „hijgen” diep door de sneeuw, de lichte, sluipende vossenzoottjes zijn er bijna overgezweefd.

In de bramenwildernis langs de bosrand, vind ik de plaats, waar het tweetal, dicht bij elkaar gelegen, een dutje heeft gedaan. Ze moeten door onze komst verjaagd zijn, want de sporen zijn nog uiterst vers. Terwijl ik mij over de bewuste slaappleats buig, klinkt achter me een waarschuwend kreet en meteen, vlak na elkaar, twee schoten. Als een geelbruine flits zie ik een vos over een vervallen hek verdwijnen, met een reusachtige sprong; maar nauwelijks twintig meter van ons af ligt een andere tussen de lichtbesneeuwde brandnetels.

Heel rustig lag Reintje daar. Bloed tussen zijn scherpe tanden, bloedrood en schrijnend op zijn fraaie huid. Tussen de groene en witte brandnetels, die hoog opschoten op die plek, was het als een plaatje uit een sprookje.

Samen, — vader de buit aan zijn gordel — zijn we naar huis gegaan.

Bij de pachtboer op de heuvel zongen kinderen om de verlichte kerstboom.

Thuis stond klein broertje aan de deur te wachten en bestastte even later, vol ontzag, de zachte vossen huid.

Een droefgeestig-schreeuwende kraai kwam over. Een koppel ganzen trok zuidwaarts en ik heb ze nageoogd, tot ze verdwenen in de verte.

Vanuit de keuken kwamen geuren van cacao en wijn en uit de kamer een warme luchtstroom, vermengd met de geuren van harsachtige dennetakken en sissend kaarsvet.

Ik ben naar binnen gegaan en heb Kerstmis gevierd, voorlopig de laatste thuis.

H. W.

KERSTBEELDEN

1946 ~ 1947

„Fantasia”

De avond, die begon in licht bewegen
der nevel dampen langs de horizon,
is weggesijpeld in een trage regen,
die het van 't ijle maanlicht won.

Een enkele tani toeft nog even,
veraf, verschemerd, op het veld,
In dit bestek komt tot herleven
het oud verhaal, zo vaak verteld,

van hoe in oud en grijs verleden
een Kind werd geboren in een stal,
hoe herders 't juichende aanbeden—
en van Koningen, drie in getal,

die kwamen met hun rijke gaven,
en offerden en knie'den neer,
hoe zij voor Hem hun kronen gaven
en Hem erkenden als hun Heer.

De laatste gouden glans der zon
hangt tegen bergmassief te branden,
net als toen de dag begon.
Purperrood lichten mijn handen.

Het is nu stil geworden om mij heen.
Wie had te werken zoekt nu rust.
Wie velen moest ontmoeten is alleen
en vindt in stil gepeinzen lust.

Er is verteld en er staat geschreven
hoe en waar het alles is geschied.
Maar in gemijmer komt tot leven
een ander verhaal, een ander lied.

Ik zie twee mensen moeizaam lopen
van Pare, waar hun woonplaats is,
door een stad en enkele dorpen,
naar Malang, waar de beschrijvingen

van alle mensen zal geschieden
op last van Hogen Heer Regent—
en daarom trekken deze lieden
naar Malang, ver en onbekend.

Naarmate zij het dichter nad'ren
neemt het aantal mensen toe.
„Jozef”, klaagt de jonge Maria
„Jozef, mijn man, ik ben zo moe”

„Nog kleine afstand moeten wij gaan,
Maria, Dan zijn wij thuis!”
„Thuis” zucht Maria „mijn uur komt aan
en wie biedt ons een gastvrij huis?”

De regen valt in felle stralen
en maakt de kleren klef en nat;
de weg klimt op en gaat weer dalen
en vol van modder is het pad.

Enkele huizen — stijf gesloten —
vertellen: Malang is nabij!
Regenwater in afvoergoten
zingt een welkomsmelodie.

„Maria, hier, gaat gij hier rusten,
in deze warong langs de weg.
Ik zal ons een slaapp'laats zoeken.
Maria, doe nu zoals ik zeg”

De kleine olielamp — haast dood —
verlicht — tesamen met het vuur
van hout — de warong, lichtend rood.
Het is al bijna zeven uur.

Jozef klopte aan duizend deuren
en duizend deuren vielen toe:
„Vreemdeling, wat komt gij zeuren!
Laat ons slapen, wij zijn moe!”

Een groot gebouw met vele deuren
lokt hem: „Geef ons verblijf vannacht!”
Maar ook hier: „Wat komt gij zeuren.
Waarom ons uit de slaap gebracht?”

Eén vale hut is nog gebleven
met er naast een kleine stal.
„Wilt ons Uw stal to: slaapp'laats geven.
Wij zijn slechts tweeën in getal”

Als eng'lentaal klinkt in zijn oren:
„Neemt ze, mijn vriend. Het s'cat U vrij!
Haalt Uw vrouw hier. Neemt dit rijdier!”
En Jozef, onuitsprekelijk blij,

treedt juichend binnen in de warong
waar Maria zit en wacht —
haar handen rustend op haar sarong: —
„Maria, kom, een slaapplaats voor de nacht!”

Diep in de nacht is in die stal geboren
een Kind, gewoon als ieder kind,
maar wie bereid was om te horen,
hoorde eng'lenzang rondom dit Kind.

Het paard stond stil verbaasd te kijken,
toen knie'de het ook huiv'rend neer,
want het verstond, dat was geboren
aller schepsels hoogste Heer.

De Hoog Regent, de desahoofden,
hebben het die nacht niet gehoord,
hoe tani's kwamen en Hem loofden
Zij sliepen rustig en ongestoord.

Maar in die nacht is ons geboren
in een kleine stal naast een hut,
de Heer die al wat was verloren
zou redden — en het vallende stut.

U denkt misschien: het is een leugen!
't Was niet in Malang maar in Beth'lehem
Och, laat dit klein verhaal U deugen.
Klonk ook in Malang niet Zijn stem?

En Beth'lehem en Malang, Pare,
is het niet al zijn koninkrijk?
Laat ons dan samen nederknielen:
Kind, zijt Geloofd! Kome Uw eeuwige Rijk!

R.

*

*

*

Kerstdag-impressie

IN DRIEVOUDIGE VARIATIE

*

1941

OORLOG MET JAPAN

Morgen

Enkele weken geleden was de oorlog begonnen, die reeds in volle kracht woedde in heel de uitgestrekte Archipel. Het geschut had reeds geklonken in allerlei vorm, en deze sonore klanken waren niet geschikt de harten voor te bereiden op het grote feest van alle werelden en tijden.

De vraag kwam al sterker op: zou het wel mogelijk zijn als vorige jaren het Kerstfeest te vieren?

Aan de uiterlijke voorbereiding ontbrak alles. 's Avonds lag de stad somber onder de dreiging van wat komen kon. Uit de huizen straalde geen licht. Het contrast met het heerlijke engelenlied doorleefde men wel heel sterk. Reeds was over vele levens een rouwfloers getrokken. De vijand maakte grote vorderingen en eiste zijn slachtoffers.

Kan nu de mens zich inleven in de gebeurtenis te Bethlehem, te zijn in gedachte daar, waar Jezus geboren werd, in de dagen van de Keizer Augustus?

Wel is gebleken, dat het Kerstfeest alle gebeurtenissen van de wereld tart. Ook op de slagvelden zag men de Kerstviering. Zelfs trok men in deze laatste oorlog van gevaarlijke patrouille zwaar gewapend naar de viering van Jezus' geboorte, ergens in een geïmproviserd kerkje. De wanden van dat kerkje verruimden zich, en daarboven ging voor een moment de hemel open.

„Ziet ik verkondig U grote blijdschap, die al den volke wezen zal, namelijk, dat U heden is geboren de ZALIGMAKER“.

Dan klonk daar, aangeheven door vermoeide mensen het:

„Stille Nacht, Heilige Nacht“.

Soms werd het lied afgebroken door actie van de vijand, die tot tegen-actie riep.

Het Kerstfeest van 1941 werd omlijst door het oorlogsgebeuren, in dit geval wel heel fel. De strijdkrachten waren alle opgeroepen. Oorlogsschepen vervulden de oorlogsoopdrachten. Vliegtuigen zochten de hemel af. Het leger was over heel Indië paraat.

Zo naderde deze dag, waarvan ik een impressie bewaar, die nooit weer uit mijn leven werd weggenomen.

Over dit persoonlijk beleven wil ik schrijven. Mijn gedachten gaan in deze terug naar de drie delen van deze zo betekenisvolle dag, naar de morgen, de middag en de avond. Mij werd geen tijd gegeven voor een rustige kerkgang. Ik had daarnaar zeer sterk verlangd. Wat zou het heerlijk zijn te mogen rust vinden in eeuwige waarheden, die niet beïnvloed worden door aardse gebeurtenissen:

„Hier wordt de rust gevonden“.

In plaats daarvan werd mij verzocht te komen daar, waar droefheid zal zijn op deze dag, en tranen zullen vloeien. Ik had de opdracht te vertellen van een aantal mannen, die hun leven hadden gegeven voor de heilige zaak van het Vaderland. Zij waren opgeroepen door de EEUWIGE en keerden naar hun geliefden nimmer terug. En ik heb deze droevige boodschap ingedragen in de gebroken levens, 14 in getal. Toen was verre van mij het heerlijk ruisende accoord van het engelenlied, en het viel mij moeilijk nu in sterke geloofskracht te komen tot het:

„Ere zij God“.

Ja, ook deze ontzettende slag zal éénmaal blijken te zijn tot eer van God.

„Boven de sterren, daar zal het eens lichten.“

„Daar wordt het alles ontraadseld, onthuld“.

Maar als ik straks tussen de kerkgangsters doorrijd naar een ander gezin, kan ik daar nog niet aan denken en sta ik weer voor de vraag, hoe ik dat gezin benaderen zal.

Zeker is mijn hart geen Kerstvreugde.

Mysterie het leven.

En ik kan niet anders, dan in stilte mijn hart omhoog heffen:

„O, God sterk alle bedroefden van deze morgen hier“

„In deze stad, en in heel de wereld, die nog gelijkt“

„Op één door storm bewogen oceaan, en geef vrede over“

„De aarde en in het hart“.

Middag

Zou straks het vriendelijke kinderleven de neerslag moeten ondervinden van het in de morgen gebeurde?

Mij wacht de taak het kinderkerstfeest te leiden. Een groot aantal kinderen komt bij mij. Het duurt niet lang of de eerste kinderen zijn er, blij als de lachende lente, en hun vriendelijke, luidruchtige stemmen breken de druk op het leven. Ik zal een andere boodschap mogen en moeten brengen, opdat het voor deze jonge kinderharten FEEST mag worden. Wij worden opgewekt de mooie liederen te zingen. Wat is er mooier, dan een KERSTFEEST met kinderen. Het wordt dikwijls genoemd een kinderfeest. Ik werd door deze schoonheid ook zelf medegevoerd tot het kunnen meegenieten van het altijd rijke en altijd even nieuwe gebeuren.

„En het geschiedde in diezelfde dagen, dat er een gebod uitging van de Keizer Augustus“.

Deze woorden komen, gedragen uit andere werelden. Het is de boodschap van God.

Niemand onzer ontkomt aan de kracht van deze blijde, bekende klanken, en straks mogen wij zingen het ene lied na het andere. Totdat voorgelezen wordt een mooi Kerstverhaal. Geen feest is zo rijk aan mooie verhalen, die altijd weer in verschillende vorm tekenen de heerlijkheid en de kracht van de gebeurtenis te Bethlehem.

De droeve gang van de ochtend komt op de achtergrond. Ik mag ook voor mijzelf er in komen, en het kost geen moeite mij in te schakelen.

Als de Indische avond valt, sneller door de kenteringswolken, gaan de kinderen verblijd naar huis. O, dat heerlijke, gelukkige kinderleven, dat nog gespaard blijft voor het beleven van de felle contrasten!

Maar al te snel komt de loden last het trippelende leven belemmeren, wie weet hoe vlug ook voor de kinderen, die hier zijn.

Als het leven een jaar verder is gesnel, weten de meeste kinderen niet, waar de vaders zijn. Sommige moeders zijn weduwe. Enkele kinderen vragen tevergeefs, wanneer vader terugkomt.

Een klein kindje van amper twee jaren had met glanzende oogjes het hele feest gevolgd. Het volgende jaar, juist op de Kerstdag, zou dat tweetal diep-blauwe ogen zich sluiten voor immer. Wij weten het nog niet.

De blijde opgewektheid is heengegaan uit mijn huis. Het is er nu stil. In mijn eigen hart daveren nu even door elkander heen de morgen en de middag, waarbij zich straks de avond voegt.

Avond

Door de schaars verlichte lange straten van Soerabaja tracht mijn auto zijn weg te vinden naar de Darmowijk, waar het „Koninklijk Instituut voor de Marine” is.

Voor zover deze oorlogstijd mogelijkheid biedt is één der zalen omgezet in een feestzaal, waar de gedachte aan het Kerstfeest overal is.

Het is er vol stemming van gewijde intensiteit. Ieder is daardoor gegrepen, en in deze sfeer voelen zich allen recht blijde in een niet weer te geven ontroering.

Kerstfeest is feest als geen ander.

Voor deze avond werd ik geroepen tot de leiding. Reeds in gewone omstandigheden gevoel ik altijd de spanning, het moeilijke en het heerlijke.

Nu bovenal.

Zal het mij gelukken die avond zo te doen zijn als ieder hoopt en verwacht?

Elke Kerstavond moet onvergetelijk zijn. Ik lees wat er deze avond zal zijn: in andere vorm hetzelfde als bij elke viering overal.

Thans zijn het geen kinderen, maar mensen, die de onstuimige klop van het leven kennen in rijke variatie, en die toch ook willen zoeken het contact met de Eeuwige, en dat vooral willen doorvoelen.

De tjemara verlicht met levend licht het geheel.

Als allen elkander stil hebben begroet, en ook genoemd hebben de tragiek van het morgengebeuren, gaan zij hun plaatsen innemen. Voor mij is een luisterend gehoor in plechtige stilte:

„En het geschiedde als zij daar waren, dat de dagen
„Vervuld werden, dat zij baren zoude;
„en zij baarde haar eerstgeboren Zoon, en wond Hem
„in doeken, en leide Hem neder in de kribbe omdat voor
„hen geen plaats was in de herberg”.
„Laat ons dan henengaan naar Bethlehem en laat ons
„zien het Woord, dat er geschied is.”

Over dit gedeelte spreek ik. Ik deel mede, dat ons aller hart bewogen is, en in gedachten zijn wij bij de bedroefden, en bij onze makkers op zee. Ik spreek over de werkelijkheid van het Kerstfeest, en over de Kerstvrede.

Dit is geen onwaarheid. Wij geloven in de Vredevorst, die toch eernaast de volle vrede zal brengen, als Zijn Koninkrijk zal gekomen zijn: Aldaar zal God alle tranen van de ogen afwissen. „Noch rouw, noch geschrei, noch moeite zal daar zijn”.

Een dame zingt gevoelvol enkele liederen.

Mijn collega leest voor een prachtige Kerstlegende. Na samenzang is ook deze avond voorbij. Ieder keert terug tot zijn eigen leven. Zelf ben ik aan het einde.

Veel emoties dansen nu het wrede spel. Bijna gedachtenloos rijd ik naar huis. Meer dan zij zelf vermoedt, is mijn vrouw, die hedenavond zong, een stille steun naast mij in de auto.

Zij zegt niet veel.

Ik zelf nog minder.

Het is laat in de avond.

De diepe nacht valt over een bewogen Kerstdag.

1943

WERFSTRAAT SOERABAJA

Het volgende gesprek:

„Met de komende dagen blijf ik binnen. Ik voel er niet voor dan herinnerd te worden aan wat wij vroeger thuis hadden, met de Kerstdagen en met Oud en Nieuw. Ik wil ook met niemand daarover praten. Het is hier al beroerd genoeg. Daar moet ook niets worden gedaan. Laat ieder dat voor zichzelf uitvechten”.

„Ik weet, dat je het beroerd hebt. Dat hebben wij allemaal.

Ik weet ook niets van mijn gezin, en ik maak ook de ellende hier mee.

Ik weet ook, dat er een zware epidemie van dysenterie is. Het ziekenhuis ligt vol. Toch geloof ik, dat het goed is gezamenlijk de dagen door te brengen en met elkander de slag op te vangen, en de moeilijkheden van de Kerstdagen.

„Ik ga wel Kerstfeest houden, en ik weet, dat je dankbaar zult zijn, als wij daar achter staan.”

Het zag er niet zo prettig uit, daar in Blok Baroe, en evenmin in de andere blokken van de Werfstraat.

In de laatste dagen was de besmettelijke ziekte, dysenterie, sterk losgebroken. Een heel blok was ontruimd om de patiënten op te nemen. En nog steeds kwamen er zieken bij. Het werd angstig. In

die omgeving kon uitbreiding zo moeilijk worden tegengegaan. Geen enkel geneesmiddel werd gegeven. De doktoren deden alles wat zij konden.

Als dominee kon ik alleen stellen tegenover de greep van deze ellendige ziekte: het gebed tot God. Hij is almachtig ook zonder geneesmiddelen het werk van mensen te zegenen. Nooit is het gebed inniger dan in zulke critieke dagen.

Ook voor mijzelf heb ik gebeden. Met al de intensiteit van mijn ziel hoopte ik, dat de Kerstviering zou kunnen doorgaan. Juist nu moet dit er zijn, en ik was alleen als predikant daar. Je gevoelt de sterke verantwoordelijkheid daarvan. Als ik straks in de ziekenzaal zou worden geworpen, aangegrepen door diezelfde ziekte, zou er straks geen Kerstviering kunnen zijn. Die mij in de dienst anders een enkele maal verving, lag al enige weken ziek en kon nog niet weer hersteld zijn dan. Met het oog op het belang dier komende

dagen heb ik gebeden om gespaard te mogen blijven, ik heb dat eerlijk tegen God uitgesproken: gespaard om Zijn werk te kunnen laten doorgaan op die belangrijke dagen.

Weet U, wat ik ervaren heb?

Als het gaat om Gods zaak, dan mag men bidden. Ik heb ook de verhoring zeer duidelijk ondervonden; een verhoring, die mij gebracht heeft tot diep dankgebed, toen wij die dagen achter de rug hadden. Velen hadden daartegen als een berg opgezien. Ik ben er vast van overtuigd, dat niemand uit de Werfstraat van toen die dagen ooit zal kunnen vergeten.

Die dagen heeft God voor ons gemaakt.

Als de Kerstdag voorbij is, trek ik mij terug.

Wij mensen hadden machteloos gestaan. God niet.

Nadat de klamboe zich om mij gesloten heeft in het diepe duister van blok 4, verruimt zich mijn hart.

Ik ben stil dankbaar.

Overigens was het begin van de Kerstdag vol onrust. Intensief waren de voorbereidingen geweest van velen, die zich daarvoor hadden willen geven. Eindeloze repetities van het zangkoor in de mandikamer, van het Kerstdeclamatorium, van de muziek. Met zeer beperkte middelen waren de instrumenten gemaakt. Nu nog kan ik bijna niet geloven, dat het mogelijk was.

Het ging allemaal zo geanimeerd en alles was klaar. Toen kwam de morgen. De Jappen kenden zo echt de kunst, juist op zulke dagen, te komen met teleurstellende dingen. In plaats van de gewone pap wordt oebi uitgedeeld. Oebi is een aardappelachtigegewas, dat veel door de arme bewoners van het platteland wordt gegeten. Het kan smakelijk zijn; mits goed gekookt en opgediend. Hier ontbrak er alles, veel ranzige knollen, vuil gebracht in vunzige houten bakken. Het was om te huiveren.

Dat gaf een onrustige reactie. Wij waren diep teleurgesteld.

Iemand begint te knorren. Velen konden niet eten. Het is mij gelukt enkele ongerepte knolletjes naar binnen te werken. Mijn maag reageerde daarop niet zo erg leuk.

Zou dan de rode draak van Openbaring 12 zich op ons werpen, en op ons Kerstfeest en op de zaak van God?

Het wonder geschiedde.

Niemand kan zeggen hoe. De rust keerde weder. De dienst, die volgde, werd door zeer velen bijgewoond. De akelige jammerende werkplaats, de handicap voor veel diensten, was stil.

De dienst liep prachtig. Het volledige zangkoor zong voortreffelijk. Kerstwijding werd ingedragen, zelfs tot de kamers der dysenteriepatiënten.

De holle ogen, diep in de kassen, lichtten op.

Het Kerstfeest der lijdenden.

Er kwam iets van wonderlijke blijdschap in aller harten.

De man van het gesprek was niet binnen gebleven. De middag

bracht de verrassing van de Kerstpakketten, die mochten worden ontvangen van familie buiten. Wij zijn één gezin en laten elkaar zien, wat wij hebben gekregen.

Zij, die niets ontvingen, delen mede.

De dag is reeds zo goed, dat wij besloten de avondviering uit te stellen tot morgen. Toen gaf de hemel het meest uitgelezen weder. Hoewel er meestal op de Kerstdagen in Indië veel regen valt, was het nu heerlijk op het velde, waar wij samen konden zijn.

Er staat een Kerstboom, enkele takken van struiken op kunstzinnige wijze samengevoegd tot een goed geheel. Een aardig lantaartje is gemaakt en geeft een stemming over de aanwezigen. Niet één bleef achter.

De deuren van de ziekenkamers open. De hooggespannen verwachting is niet teleurgesteld. Er was een Kerstdeclamatorium, zang, declamatie en Kersttoespraken.

Niemand, die niet gegrepen werd door wat het Kerstfeest alleen kan geven.

* *
*

Later zijn wij in groepjes bijeen. Wij zijn nog niet los van het doorleefde. Een eenvoudig man komt en vraagt: „Dominee, mogen wij straks nog niet eens samen zingen, en dan zou ik graag wat willen vertellen”. Nooit nog sprak hij in het publiek, deze eenvoudige zeeman. Hij vertelde over het levenseinde van een bootwerker uit Rotterdam. Zijn leven was soms ver van God. Toen kwam zijn einde, en hij laat zijn gezin bij zijn sterfbed naderen, en hij vraagt aan zijn vrouw: „Haal mij mijn vest. Daarin is een Zondagschoolbriefje. Ik heb het al vijf en dertig jaar bewaard.

Er staat een mooi vers op. Wil één van jullie mij dat eens voorlezen?”

„Daar boven juicht een grote schaar
„Van kinderen voor Gods troon”.

Het is half tien.

Juist een jaar geleden hadden wij ons gezin doorleefd en lange tijd daarna elke week op de sterfdag van ons kindje dit lied samen gezongen. Tot mij kwam de diepe herinnering daaraan, en ziet, nu wordt in ons samenleven juist dit vers ingedragen.

De man, die in alle rust en eenvoud dit vertelt, weet daarvan niets.

Ik heb het hem daarna gezegd. Wij waren nog een ogenblik allen bijeen, en zongen één van hart en één van zin het:

„Stille Nacht, Heilige Nacht”.

De Kerstdag is op de kalender voorbij. Nog lang niet in onze harten. „Dominé, U hebt gelijk gehad”. Hij had mij dit niet behoeven te vertellen. Ik wist het. Wij wisten het allen.

1945

DJOMBANG

De bange dagen van October 1945 te Soerabaja brachten mij in de gevangenis. Geheel van de buitenwereld afgesloten in het binnenste van een vuile, oude, grote gevangenis, wachtten wij van de ene dag in de andere. Ons tegenwoordig bestaan was niet bepaald rooskleurig te noemen. Deze cel, ons zoveelste verblijf, kon hoogstens 40 personen bevatten. Wij lagen er met 128 man, omringd van buiten door vijandigheid van de extremisten. En van binnen opeengepakt. Elke gevangene niet meer dan veertig centimeter. Steeds met opgetrokken knieën slapen. In de uiterste hoek een klein gat in de grond voor bepaalde noodzakelijke dingen. Op dagelijks verzoek nog steeds geen bedekking daarvan. Men wete genoeg.....

Wij waren beroofd van alles schfer. Elke dag nieuwe zieken. Slechts enkele konden in de nabije cel worden ondergebracht. De anderen bleven hier. Bange dagen, bange nachten, als nachtelijke kwellingen de toestand verergerden. Geen enkel gerucht van buiten drong tot ons door. Wij dachten wel, dat het leven uiteengeslagen was. De revolutie woedde nog in ongebroken kracht. Wij zaten in het hol van de leeuw, en men liet ons dat herhaaldelijk merken. Geen kopje thee was er voor een stervende om zijn doodsnoed te verlichten.

Onderwijl ging de zon op en ging heen, en wij naderden het einde van het jaar. Wij hadden al zo lang gehoopt op bevrijding, maar nu wij weer verder het binnenland in waren gevoerd, hadden wij geen berekening meer kunnen maken. Wij wisten het nu wel, dat wij én Kerstdag én jaareinde met zijn allen hier zouden zijn. Meer dan menselijke kracht is nodig om ons op te heffen uit deze poel van ellende tot de hoogte van het beleven van de komende dagen.

Hij lag tegenover mij en zeide: „Erger dan dit kan niet. Wilt U morgen nog wel een Kerstdienst houden?”

„Als de wacht het toestaat, wel. Je moet niet vergeten je hart op zulke dagen voor God open te stellen. Anders speel je de duivel in de kaart. Want hij zit hier achter. Hij wil ons van God aftrekken. Vanavond ga ik jullie op het Kerstfeest voorbereiden in mijn avondtoespraak en als het mag, dan ga ik morgen om tien uur een Kerstdienst houden”.

's Avonds meende ik te moeten spreken over de Openbaring 12. Daarin wordt verteld, dat de duivel moeite doet het Kerstgebeuren te Bethlehem onmogelijk te maken. En diezelfde duivel wil nu deze ellende aangrijpen en daar zijn winst mede doen. Maar wij willen God bidden, of Hij ons wil vasthouden, en ons morgen een Kerstdienst wil geven. Hij weet in welke omstandigheden wij zijn. Wij willen bidden voor onszelf en onze gezinnen. Dan gaan wij de Kerstnacht in en ontwaken het sombere leven tegen. De dienst wordt toegestaan en na alle gewone dingen van elke ochtend, wordt het tien uur als ik opsta en tussen deze opgepakte mensen ga staan. Een oude versleten badjas is mijn ambtsgewaad. Beter heb ik niet. Het geeft toch nog een bepaald effect.

De liederen zeg ik op. Wij mogen vooral geen riboet maken en niet zingen. Dan spreek ik: „wij hebben wel eens andere feesten medege maakt. Wij denken daaraan terug. De herinnering spreekt van Advent en Kerstfeest en Kerstweelde temidden der onzen. Nu hebben wij dat niet. Wij zijn aan het einde. Maar als wij aan het einde zijn, dan komt God, ook nu. En al kan onze ellende niet erger, wij mogen toch nu opvangen Gods eeuwig evangelie, dat kwam tot de gelovigen van alle tijden. God brengt het ons. En gelijk eens de engelen uit open hemel nederdaalden om voor mensen te zingen, zo staat ook nu voor ons de hemel open, en wij luisteren naar de eeuwige waarheden die noch B.K.R. of T.R.I. ons kunnen ontnemen..... Toen heb ik tot ons laten spreken de onvergelykelijk heerlijke Kerstgeschiedenis.

De bewakers lieten ons met rust.
Wij werden niet gestoord.
Een Kerstfeest uit Gods hand.
Kerstlicht in bange nacht.
Melodieën van eeuwige verten.
God liet ze ons horen.

Ds. S. Oegenra,
O.A. Vlootpredikant O.

„Leeft mee...”

PIET BAKKER

IK word wel een beetje wee van dat „Leeft mee met onze jongens overzee”. Nog niet zo lang ben ik weg uit Holland en ik herinner me echt niet, dat de hele Kalverstraat liep mee te leven, of dat Groningen vol was van „onze jongens”. Laten wij, met alle waardering voor wat de Niwin bereikt, rustig vaststellen, dat er maar één soort mensen waarlijk en waarachtig meeleeft met de soldaten in Indonesië, en dat zijn de ouders, de familieleden, de behoorlijke Hollandse meisjes, die hun jongen trouw blijven. Daar kunnen de soldaten bij terugkomen ten allen tijde, onder alle omstandigheden. En er zal begrip heersen voor hun noden, hun offers, hun ervaringen.

Het grote publiek weet nu al jaren, dat er Nederlandse militairen in de Oost „zitten”. Nu er weinig dingen gebeuren, die spreken tot de verbeelding van de massa, sluimert de belangstelling in. Ja, toen de positionele actie aan de gang was, veerde Holland op. Het was een wapenfeit, dat de fantasie prikkelde. De verrassende mars naar Cheribon, het bliksemsnelle bezetten van Oost Java, — dat zei de mensen wat. Maar slechts weinigen beseffen, hoe veel moeilijker de taak van de soldaten is geworden, die schier elke dag patrouille moeten lopen en dat kleine schermutselingen met pelopors tot de vaste nummers van het trieste program behoren.

Men beseft in Holland niet, hoe zwaar de wissel is, die op het moreel der troepen wordt getrokken. Men kan zich niet voorstellen, hoeveel energie en plichtsbetrachting er nodig zijn, om steeds maar weer met een klein plukje de rimboe in te trekken. Men hoort klanken als: „Het kost allemaal een lieve dot duiten, maar wat voeren die knapen daar eigenlijk uit?”

O ja, met Kerstmis leeft er een vleugje sentimentaliteit op. Als de kalkoen goed gebraden en de wijn prima op temperatuur was, ach dan wil dat de mensen-min nog al eens bevorderen. Stond er dan toevallig een collectebus van de Niwin klaar, dan zou meneer vol welbehagen zeggen: „Wij wat en die jongens óók wat! Laten we een gulden in het busje doen.....” Maar of meneer de volgende dag wel zo „liefdadig” zal zijn, waagt iedereen te betwijfelen, die de menselijke luiheid en vergeetachtigheid kent.

Het zijn wel bittere Kerstgedachten, die mij op het ogenblik bezielen. Het is om wanhopig te worden, hoe weinig Nederlanders, in Holland en Indonesië, zich een klaar beeld vormen van deze waarheid: „Zonder onze troepen, zou het in de Archipel een bloedige wanboel zijn!”

Als de „Indische fondsen” nog niet naar de kelder zijn, dan komt het, omdat Jan Derksen uit Naaldwijk zijn toma-tentuin heeft verlaten en ergens bij Salatiga aan de lijn staat. Omdat de marinier Derk Jansen uit Gouda niet meer in zijn loodgieterijtje werkt, maar boven Soerabaja zijn Kerstdagen op een voorpost viert.

Als het er in Batavia uitziet, alsof er niets aan de hand

was, dan dankt Batavia dat aan de soldaten, die zwetend en kankerend patrouille lopen bij nacht en ontij, door moerassen en over bergachtig terrein.

Als de kampongs, die een eind buiten republikeins gebied liggen, niet zijn afgebrand, de vrouwen niet werden geschonden en de mannen niet vermoord, dan danken zij dat aan doodgewone kerels uit Friesland en Limburg, die deze Kerstdagen zo ontzettend graag bij moeder en Riekie zouden zitten, en die zich ineens zo verrekt melancholiek voelen, als zij de geur van gebraden konijn menen te ruiken.

Zeg tegen die soldaten, dat zij zulke voortreffelijke „ambassadeurs” zijn voor de Nederlandse zaak en zij zullen je met een scheef snoet toevoegen: „Nog een half jaartje, dan ben ik Goddank ambassadeur-á! Geef mijn portie maar aan Fikkie”.

Probeer hun te overtuigen van hun „culturele missie” en meer van die rimram, en ge krijgt een enkele droge opmerking naar het hoofd, die U de lust doet vergaan om U nogmaals in patriottische fraaiigheden uit te putten.

Nee, „de jongens overzee” doen hun harde, onaangename, maar onvermijdelijke plicht. Velen zijn als kalveren hier gekomen en gaan als kerels weg. Niemand voelt zich een held. Iedereen wordt bewogen door één gedachte: „Wanneer krijg ik de burgerpet weer op?” Zij hebben kameraden zien vallen en dat heeft hen wat ouder en wat harder gemaakt. Zij hebben een land leren kennen, dat ondanks alles hun genegenheid veroverde. Zij kwamen in aanraking met een volk, waarvan zij zich de beschermers voelen.

Misschien is dat dát besef wel, dat hen op fle heen houdt. De zekerheid, dat de kleine, bruine kindertjes, waarmee zij in de kampong hebben gespeeld, bij hun verdwijnen uit dit land overgeleverd zouden zijn aan wilde, duistere machten, die slechts in toom gehouden kunnen worden door een rustig, maar onverzettelijk gezag. Daar verbinden zij geen grote woorden en daverende leuzen aan. Want té diep leeft deze waarheid in hun bewustzijn. Zij hebben echt geen behoefte aan phrasen.

Zo is de indruk, die ik van onze soldaten heb gekregen. Van menige voorpost ben ik weggegaan met een gevoel van trots. En ook wel met een beetje schaamte, omdat *ik* naar de bewoonde wereld terugging, terwijl zij in de eenzaamheid bleven.

Op deze Kerstdag slaat in Holland misschien de natte sneeuw neer, giert de Noordwester door de naakte bomen, liggen stil en verlaten de straten, terwijl het lampeschijsel door de ruiten glanst.

Weet, beste vrienden, dat Uw getrouwen daar in die warme kamers U niet vergeten. Uw naam is op hun lippen, hun gedachten bij U.

Doet Uw mannelijke plicht.

Gezegend Kerstfeest, kameraden!

De Krijgsingenieur

Over Leonardo da Vinci bestaan uitgebreide publicaties, waardoor iedereen zich uitvoerig over deze technicus en geleerde uit de tweede helft der 15e eeuw kan oriënteren. Maar alleen ingewijden weten, dat reeds een eeuw vroeger Konrad Kyser von Eichstätt als krijgsingenieur werkzaam was. Diens geïllustreerd manuscript „Bellifortis” van 1405 is gedurende anderhalve eeuw de toonaangevende leidraad voor zijn vakgenoten geweest.

Maar dit perkament is, ondanks zijn ongeveer tweehonderd uiterst kunstzinnige pentekeningen en miniatures tot voor kort geheel onbekend gebleven.

Over Kyser zelf weten wij zeer weinig. Hij moet in 1366 te Eichstätt in Franken geboren zijn en waarschijnlijk spoedig na de voltooiing van zijn handschrift in 1405 in ballingschap in Bohemen gestorven zijn.

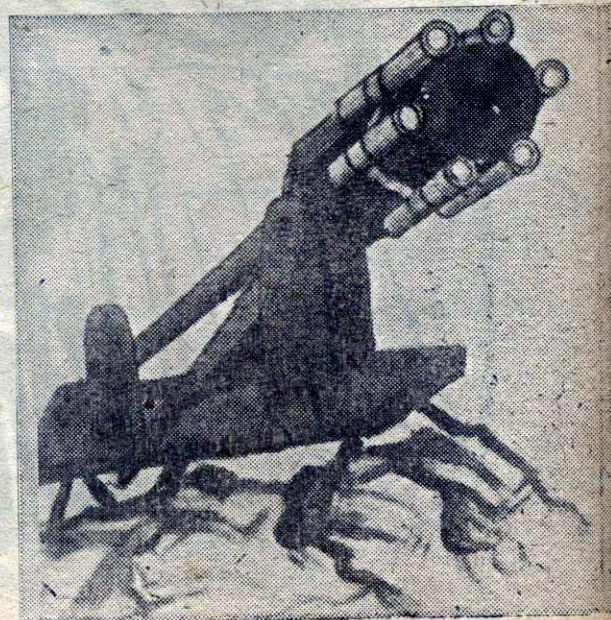
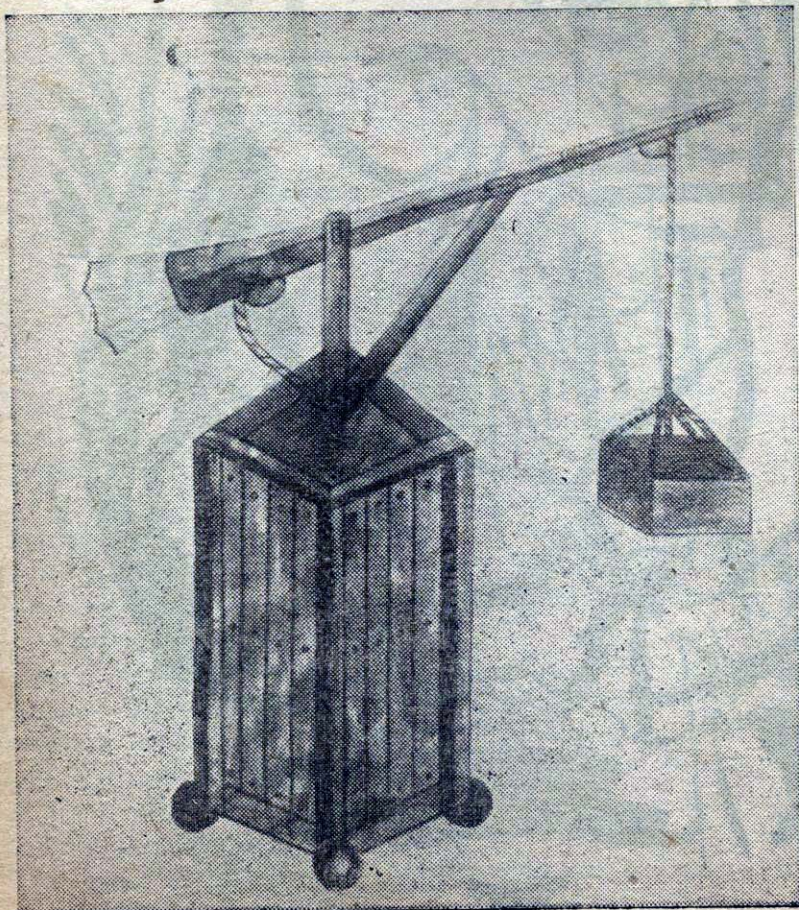
Zijn ontwikkeling kreeg hij in Italië vooral aan het hof van de beroemde veldheer Francesco de Carrara, Heer van Padua.

In zijn manuscript dat in vele afschriften verbreid werd, heeft Kyser zijn krijgstechnische uitvindingen neergelegd. Het werk is in tien boeken verdeeld: 1. Strijdwagens. 2. Belegeringswerktuigen. 3. Hydraulische machines. 4. Ladders- en klimwerktuigen. 5. Schietwerktuigen. 6. Vestingbouw. 7. Geheime middelen. 8. Het gebruik van vuur als wapen. 9. Het vreedzame gebruik van vuur en 10. Werktuigen. In dit kort bestek kunnen wij slechts enkele der belangrijkste proeven behandelen.

Opvallend is de afbeelding van de ruiter met het drakenveldteken en wel omdat de draak aan een touw boven de ruiter zweeft. In werkelijkheid gaat het hier om een hete-luchtballon, want in de bek is een petroleumlamp gemonteerd, die de lucht in het binnenste verwarmt en zodoende het geheel doet opstijgen.

Over vliegende draken

Konrad Kyeser

Uit de afbeelding van een vuurbaken aan een stang, die door een ruiter gedragen wordt blijkt weer, dat de zgn. Cardan-ophanging ten onrechte aan Cardano (1550) wordt toegeschreven, maar reeds lang voordien bekend was. Vanzelfsprekend was Kyeser volledig met de toenmalige artillerietechniek op de hoogte. Hij tekende nl. een snelvuurkanon. Een draaibaar geschut, waarbij zes enkele bussen op een stevige, houten wals bevestigd waren, die door een slinger gemakkelijk draaibaar was.

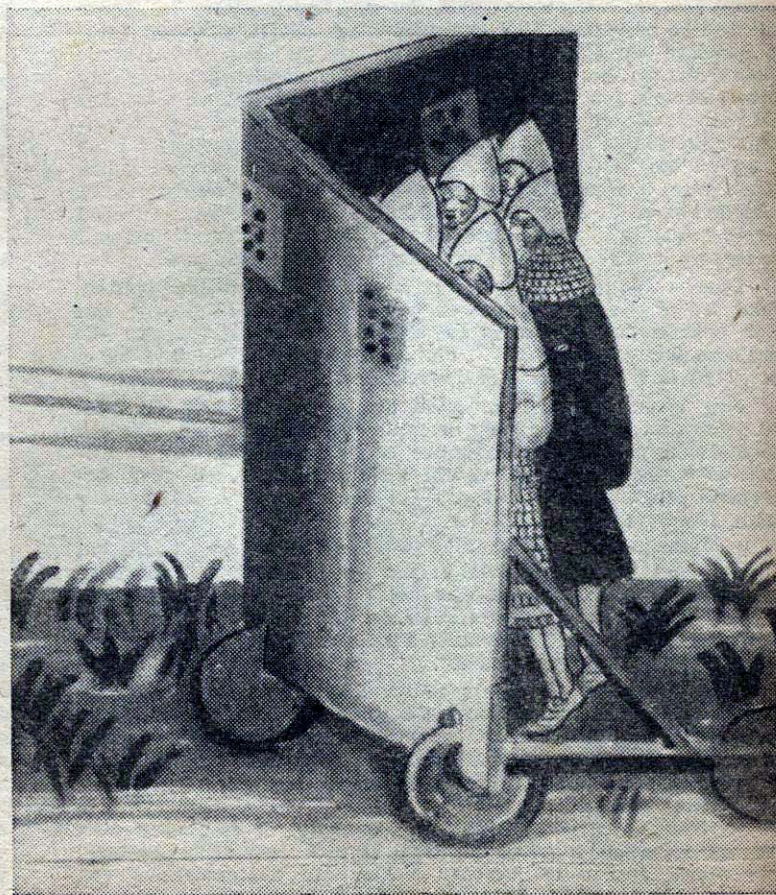
„Daardoor wordt de vijand misleid, die na het eerste schot geen nieuw meer verwacht”, schrijft Kyeser. Immers, het laden van een stuk geschut duurde in die dagen altijd nog een kwartier. Leonardo da Vinci heeft later de gedachte van het revolverkanon in fraaie werktekeningen verder uitgewerkt.

Ook voor belegeringsdoeleinden vond Kyeser een grote hoeveelheid materiaal uit. Hij ontwierp een groot bouwwerk op wielen waardoor de aanvallers ongehinderd de vestingmuur konden benaderen. Verder vindt men bij deze werktuigen kraanachtige apparaten om krijgsvolk op de wallen te hijsen en omhoogschroefbare belegeringstorens. Ook kent Kyeser loopgraven met onderkomens van vlechtwerk en kogelvrije wagons met scherpe sikkels aan de zijden, die in het strijdgewoel een vernietigende uitwerking zouden hebben. Hij geeft een springstoffenformule aan om bommen en andere hindernissen uit de weg te ruimen, een voorstel dat des te merkwaardiger is, omdat het gebruik van springmiddelen bij de mijnbouw niet vóór 1627 aan te tonen is.

Ook kende Kyeser de opblaasbare leren zwemgordel om rivieren of grachten over te steken. Tot slot noemen wij nog de volgende uitvindingen, aan Kyeser's brein ontsproten: Een raderboot, sneeuwbanden, duikerpakken, waterleidingen over berg en dal en diverse schipbruggen.

... en snelvuurgeschut

★ **OPEN BRIEF VAN
ANTHONY VAN KAMPEN**

aan jou!

Beste vriend,

Als jij dit nummer van „Wapenbroeders” in handen krijgt, is het hier, in Patria, bijna Kerstmis, bijna Oud en Nieuw. Wij in Holland, gaan die twee feesten vieren. Misschien is er dan sneeuw, misschien alleen maar regen en mist. Maar alle regen en alle sneeuw en mist zullen niet kunnen voorkomen, dat er in veel huiskamers van dit land een overvloed van licht zal zijn. Licht van witte kaarsen in groene kerstbomen, licht van vele lampen. Er zal in menig gezin iets extra's op tafel staan en de klanken van menig oud muziekstuk zullen getuigen van de zin dezer dagen, waarmee het jaar 1948 afgesloten wordt. Alleen jij zult er niet bij zijn.

Je zult je eigen Kerstmis vieren en je eigen Oud en Nieuw, daar in 't eilandrijk van de equator.

Laten we er maar geen drama van maken; jij komt die dagen wel door, zoals je al door zoveel andere trieste, verloren dagen bent gekomen. Er zijn erger dingen denkbaar en je hebt voor heter vuren gestaan dan voor deze komende feestdagen, die voor jou en je maats maar surrogaat-feestdagen zijn. Surrogaat, namaak. Omdat én Kerstmis én Oud en Nieuw feesten van sfeer zijn. De sfeer van donkere dagen en van zingende kinderen en van de warme handdruk als het ene jaar in het andere glijdt.

Jij zit dan in de zon, of onder de paars-zwarte sterrenhemel van een drukkende tropenavond en al je verbeeldingskracht zal niet in staat zijn de sfeer op te roepen, die je zo graag om je heen zou hebben, daar aan de evenaar.

..

Indonesië is een grandioos brok wereld, zo grandioos, zo ruim en wijd, dat het soms moeilijk is, het met ons nuchtere Hollandse verstand te omvatten. Vijf maanden lang was ik daar, op Java, op Sumatra, op Noord- en Zuid Celebes, op de eilanden in de Grote Oost, op Nieuw-Guinea, en in die 5 maanden heb ik menig kameraad van jou ontmoet. Misschien jouzelf wel, ik weet het niet meer, vóór ik daar was rekende ik mezelf tot het „thuisfront”; ik offerde bij tijd en wijle iets voor de Niwin en ik brak zo af en toe, als het toevallig uitkwam, een lans voor jullie. Voor „onze jongens”, zoals we dat hier nogal trouwhartig en gezellig plegen te noemen. Ik zal het je eerlijk zeggen: ik vond dat ik nogal m'n plicht deed en dat ik een niet al te beroerd pleitbezorger was voor de belangen van „onze jongens”.

Daarna was ik in Indonesië en zag hoe jullie het daar hebben, onder welke omstandigheden er wordt gewerkt. Ik hoorde wat voor wensen en verlangens zo al leven in de harten van die tienduizenden jonge mannen, die de beste jaren van hun leven bezig zijn te wijden aan hun dienstplicht. En dat is heel wat.

Nog eens: laten we er geen drama van maken. Ik weet dat jullie niet gesteld zijn op drama's. Tenslotte ben je daar een Hollandse matroos, een Hollandse marinier, een Hollandse soldaat voor. Géén nonsens, vooral géén sentiment, en géén geforceerde tranen nu Kerstmis, Oud en Nieuw voor de deur staan. Niets van dat gedonder.

De Marine-redactie van jullie „Wapenbroeders” heeft het mij niet gemakkelijk gemaakt met dat verzoek mij vandaag tot jullie te willen richten. Om het nog duidelijker te zeggen: ze heeft het me zeer moeilijk gemaakt, om het woord te richten tot zulke kritische en zo nuchtere lezers als „de strijdkrachten ter zee, te land en in de lucht”.

Laat ik jou en je maats echter dit zeggen: er is een behoorlijk aantal Nederlanders, die jullie op het ogenblik een warm hart toedraagt. Veel meer dan jullie wellicht denken. Er is namelijk iets veranderd sedert de dag dat zekere lieden op jullie treinen slagzinnen schreven in de trant: „Weigert broedermoord in Indië”.

Er is iets veranderd sedert de dagen dat de emplacementen van de rederijen moesten worden afgezet en schoongeveegd door maréchaussee en bereden politie om demonstraties van een bepaalde bevolkingsgroep tegen te gaan.

Ja, er is het een en ander veranderd. Zo langzamerhand is gebleken, dat jullie helemaal niet als „broedermoordenaars” naar Indonesië vertrokken bent. Men is iets gaan begrijpen van de moeilijkheden die jullie, in de beste jaren van je leven, daar in Indonesië te verstouwen kregen. En men is in nogal brede kringen gaan inzien, dat jullie bezig zijn een offer te brengen voor een zaak, die niet alleen de „imperialistische kapitalisten” betreft, maar iedere man, iedere vrouw en ieder kind in het Koninkrijk der Nederlanden.

Of jullie hier, in Holland, bejubeld en bewierookt worden? Neen, dat niet. Daarvoor zijn we tenslotte te ón-militair. Wat er ook gebeurt, hier zullen nooit rozen op geweren worden gestoken en bij je thuiskomst zullen geen van vreugde huilende meisjes zich in het stof werpen. Dat strookt niet met onze aard.

..

Ik wil nog iets zeggen: jij daar in Indonesië hebt het niet gemakkelijk. Indonesië is rijk en glorieus. Bijna zou ik beginnen hier de loftrumpet te steken over zijn zonsondergangen, z'n vulkaanbellingen in de vallende avond, z'n metaalgladde meren en de goddelijke archipel; maar je zag dat allemaal zelf al lang, en waarom zou ik er dus nog over schrijven?

Ik weet dat er veel modder in Indonesië is. En blubber, waar doorheen je nauwelijks een truck kunt sleuren. Ik weet, dat er buitenposten zijn waar jij soms zit met een enkele maat. Dagen, weken, maandenlang. Die post is zo eenzaam, dat je op het laatst de raarste dingen in de kop begint te halen. Je zit daar en je loopt alsmaar dezelfde stukjes. En die 3 bomen, die iedere dag dezelfde 3 bomen blijven, hangen je gruwelijk de keel uit. Je denkt aan thuis..... en je vraagt je af, of je meisje je wel trouw blijft. En je begrijpt niet waarom die brief van thuis nu wéér een week over tijd is. En je hebt maar bar weinig vertrouwen in de belofte van die baas van je — die — eens tijden geleden, beloofde je baan vast te houden. En je piekert je dood over je studie, die totaal in de soep loopt. Het zit je allemaal tegen en het ziet er vrij donker uit.

Dat is de eenzaamheid.

..

Die eenzaamheid is een der zwaarste Indische ziekten. Het is voor een deel het besef, dat je oneindig ver weg bent van hen bij wie je hoort, en voor een ander deel is het de last, de zorg van het besef, dat je voor een taak staat die heel zwaar is voor iemand van jouw leeftijd.

Niemand ontkomt aan die zorg. De generaal niet, de admiraal niet, de kolonel niet, de luitenant niet, de korporaal niet, niemand! Het heeft niets te maken met rang, stand of kennis. En er helpt geen enkel geneesmiddel tegen. Zelfs niet het middel dat wijze en ervaren lieden „gezond verstand” noemen. Je hebt dat te dragen, vriend, en je moet het helemaal alleen dragen. Niemand kan je er bij helpen. Je moet het met jezelf verknopen. Dat is het offer dat je aan het brengen bent, in de beste jaren van je leven. Het offer van jullie die wij in Holland „onze jongens” noemen. Er zullen er vele bij jullie zijn, in deze dagen, die somber gestemd zijn, die hun huis, ergens, waar dan ook in de lage landen, missen. Gruwelijk misschien in deze dagen van zengende zon en stinkende modder, inplaats van kaarsenglans en sneeuwstraten. Ze zullen alles door een donkere bril zien: ze zullen in hun hart die anderen verwensen die thuisbleven, in de bioscoop zitten of op de straathoeven staan. De thuisblijvers, de handigen, de linke jongens, die er zich tussenuit gewurmd hebben. Er zullen er zijn, die met norsheid in hun hart weten dat er straks, bij thuiskomst, maar weinig erkenning en dankbaarheid zal zijn in het land, dat van eeuw tot eeuw zijn de Witten vermoorde en z'n Oldenbarnevelts naar het schavot bracht. Er zullen er zijn, die opstandig worden bij de gedachte, dat er zo weinig begrip is in Holland voor zovele en zo grote moeilijkheden in dat verre, hete Insu-

linde. Moelijkheden en zorgen waarvan Jan de burger, die er nóóit was tóch geen besef heeft. Geen besef van het werk dat jij, in de beste jaren van je leven, doet, ten bate van hen, die straks daarvan de vruchten zullen plukken.

..

En toch is er in dit land, beste vriend, een thuisfront. Het bestaat uit doodgewone mensen. Mensen, die vaak centje bij centje leggen en daarmee een Niwin-pakket betalen. Het zijn Rooms en Protestanten. Het zijn Joden en ongelovigen. Het zijn soms welgestelden, maar vaker de kleine burgers. Die groep is niet zo heel groot, ik geef het toe, maar ook niet zó klein dat het is om te wanhopen. En, wat belangrijk is, die groep groeit. Iedere dag, iedere week, komen er bij.

Dat is begrijpelijk; want iedere dag en iedere week gaan er meer mensen in Nederland begrijpen, dat we thans de meest critieke fase, het moeilijkste moment, in de historie van het Koninkrijk beleven. Men gaat inzien dat we met z'n allen op de rand van een vulkaan zitten en dat we ons samen, met handen en voeten, moeten vasthouden om niet weggebandjerd te worden. Als dat niet gebeurt, is dat in aanzienlijke mate te danken aan jou, aan de onbekende soldaat, onbekende matroos, die in Indonesië zijn offer aan het brengen is, in de beste jaren van zijn leven.

..

Je zult het niet gemakkelijk hebben vandaag, en morgen-avond, en overmorgen. Indonesië zal dan groen zijn en heet en er is geen sneeuw. Er is alleen in de avond een hoog en koel geruis door bamboestengels en een licht vibreren in de palmenkruinen. Met daartussen al dat wonderde gerucht van de Indische nacht. Holland zal verderaf lijken dan ooit. Ik weet het en er is niets aan te doen.

Maar denk dan in die avonden hieraan: er is een kans dat we het klaren in Indonesië, ondanks alle defaitisme, wanhoop en teleurstelling. Ook al is er nog geen sprake van een helder zicht op dit ogenblik. Maar kómen we er, dan is dat offer van jou niet vergeefs geweest. En dan zal de dag komen, over enkele jaren misschien, dat je je zoon of dochter, je vrouw of wie dan ook, kunt zeggen: „Kijk, we hebben het toch voor elkaar ge-

kregen en ik was er toen ook bij". Het werk dat op dit ogenblik gedaan wordt door iedere soldaat, iedere matroos, iedere onder-officier, is van enorm belang. Jouw werk bepaalt mede het zijn of niet zijn van het Koninkrijk der Nederlanden. Dat is een groot woord, maar het is een waar woord. Ik geloof niet dat het nodig is te vragen of het offer, zelfs gebracht in de beste jaren van jouw leven, daarvoor te duur geweest is.

Vele waarden in het leven hebben de laatste jaren, in de tijd tussen de twee wereldoorlogen, afgedaan. Er bleef niet zo heel veel over waar we ons aan vast kunnen klampen. Laat één ding echter mogen blijven en laten wij ons daaraan standvastig mogen vasthouden: het bestaan van ons vaderland, jouw land. Dat vaderland moeten wij niet bespotten, niet honen, niet vertrappen. Het is een der beste dingen die ons gelaten zijn in een tijd, die bijna alles wegnam.

..

Verwacht geen dank van dat vaderland. Dat vaderland was altijd ondankbaar, onwelwillend, hard en koel. Dankbaar is het alleen als de golven der wanhoop heel hoog slaan en een natie ineens inziet dat het gaat om 2 dingen: *er op of er onder*. Dan pas en dan pas alleen eert de natie haar soldaten en heeft zij hen lief. Ik geloof te mogen zeggen, dat wij dat stadium hui-veringwekkend dicht genaderd zijn.

God geve dat de golven van dat dreigend noodlot nog door de dijken van onze nationale kracht gekeerd mogen worden, dat Indonesië behouden blijft voor ons én voor de volken van Indonesië zelf. Als ons dit geluk beschoren is zal dit te danken zijn aan jouw werk op die eenzame post in dat verre deel van het Koninkrijk.

Dit werk is zo belangrijk dat het ver uitstijgt boven dank en lof en erkenning van de generatie waarin jij en ik, wij allen, leven.

Dit is het wat ik vanavond tot jou, daar aan de evenaar, in de eenzaamheid en de suizende stilte van het avonduur wilde zeggen. Daar is geen woord sentiment bij en geen woord te veel of te weinig. Een handdruk van verre dan nog en: sterkte, kameraad!

Anthony van Kampen.

Foto: N. Swaager, A'dam.

30 Juni 1948, 12 43 uur,
Britse vlag omlaag

Schreeuw en huil,
o mensenkind.
Want het zal zijn
tegen Mijn volk,
het zal zijn tegen
al de vorsten
Israels;

PALES

Foto's "Life" en "Illustrated"

Graaf Bernadotte,
bemiddelaar der
V. N. sneuvelde...

De Jemin Moshe molen . . . Joods
tegen snipers. Een schot, de

Vanuit zee, het beloofde
land tegemoet

Anderen volgen

STIAA

strated London News"

Verschrikkingen
zullen vanwege
het zwaard bij
Mijn volk zijn:
daarom klop op
de heup.

Ez. 21:12

Het Arabisch Legioen
maakt zich op voor
de strijd

de vluchtelingen zoeken dekking
de molen bestaat niet meer.

Joodse Haganah ondergaat
training

Arabische gratie

Arabische artillerie
in stelling

De KERSTLOTEN VAN Oom Jacob

WE zaten zwijgend rond het boompje, dat als Kerstboom moest dienen. Het was stil deze avond. Zo heel anders dan de afgelopen week, toen steeds maar weer patrouilles moesten uitrukken om infiltrerende benden te verjagen. We waren dan ook doodmoe. En ieder van ons vond deze rust prettig.

Het was vrij donker en door de open ramen kon men de enkele sterren aan de hemel waarnemen. Verder was alles duister.

„Het mystieke Oosten” merkte de Lange op.

Niemand zei iets, doch duidelijk was het merkbaar, dat de gedachten naar de mystiek van het Oosten uitgingen.

„Mijn oudoom”, zo begon de Lange en wij wisten, dat er een verhaal zou volgen. We schoven dichters om de tafel en schonken de glazen nog eens vol.

„Mijn oudoom”, zo ging de Lange voort, „heeft mij eens een verhaal verteld, dat ik jullie zal pogen weer te geven. Het gaat over de mystiek van het Oosten en bijna was Oom schatrijk geworden door die mystiek. Maar hij had pech en dat lag nu weer niet aan hem. Misschien een kwaal in de familie, maar.....

Oom Jacob — zo noemden wij de broer van grootvader — had veel gereisd en zo stond hij dan eenmaal aan de oever van de Ganges in India. Een parel van een rivier en de schoonheid van het toneel vervulde zijn ziel met verrukking. Het was avond, zoals nu en het was alsof alles opging in een wereld van verbeelding en schoonheid. Maar plots werd hij tot de werkelijkheid teruggebracht, doordat hij over een mens struikelde. Het was een man, die aan de rivier zat. Oom Jacob viel bijna over hem heen, maar de man bleef bewegingloos. Waarschijnlijk zat hij daar al uren, terwijl hij de

schoonheid van de rivier en het uitspan-
sel in zich opnam. Daarin verschillen de
mensen uit het Oosten zo van ons. Wij
voelen de heerlijkheid van de rivier en de
lucht even goed aan als zij, wanneer de
vuurvliegjes beginnen te gloeien en de
jonge maan zich over hun tempels sikkelt.
Onze waardering is niet minder, maar wij
gaan er minder volkomen in op. Daar zat
dan die man, naakt op zijn lendedoek na
en volkomen roerloos. Er is maar één
manier om dat te beschrijven; hij zat
daar alsof Oom Jacob niet bestond en
Oom dacht „Aha, dat is dus een van die.....
ja hoe heten ze ook weer. Meteen kreeg
Oom Jacob een ingeving. Hij zou dien
man eens op de proef stellen.

Oom was namelijk een gokker en er kon
geen loterij met grote prijzen worden ge-
organiseerd, of Oom had er een lot in.
Ditmaal was Oom in het bezit van een
sweepstake ticket en nu wilde Oom deze
man, die in de toekomst moest kunnen

kijken eens vragen of dit lot iets zou opleveren.

Hoe Oom Jacob hem het begrip van sweepstake, loten en trek-
ken aan het verstand bracht, weet ik niet, maar hij deed het. Hij
vertelde van miljoenen van die briefjes in een trommel en ook dat
het briefje waarop het nummer stond, dat Oom hem liet zien, het
eerst uit de trommel moest komen. Het ging om zo iets als een half
miljoen.

Oom slaagde er in hem alles duidelijk te maken en de man
maakte Oom weer duidelijk, dat hij alles in orde zou maken. Het
briefje met hetzelfde nummer erop zou het eerst uit de trommel
komen, zowaar als er kracht uit ging van de Ganges. Hij nam Oom
het briefje uit handen, hield het hoog tegen de lucht, tegen de
glans van de opkomende maan en de vuurvliegjes, gaf het Oom terug
en keerde toen terug tot zijn meditatie. Oom wilde hem nog bedan-
ken, maar hij kreeg de kans niet, want zijn geest was alweer ver weg.
Oom had even goed tot een van zijn Indische geesten kunnen spreken.

Ik vertelde jullie al, dat die sweepstake een half miljoen waard
was en Oom was dus danig in zijn schik. Het kon natuurlijk alle-
maal onzin zijn, maar het Oosten kent nu eenmaal bovenaardse krach-
ten en als die man het nu beloofd had, dan.....

De volgende morgen verliet Oom de Ganges en een week later
had hij India de rug toegekeerd. Je kunt je voorstellen, dat Oom
alleen nog maar aan die sweepstake dacht en dat halve miljoen. Zou
die tovenarij van het Oosten nu werkelijk waarde bevatten, of niet!

Nu wilde het toeval, dan aan boord van het schip iemand was, die
meer van tovenarij wist, dan een normaal mens, maar Oom kende
hem niet en hij was veel te voornaam om hem zo maar aan te spre-

ken. Dagelijks wandelde die mijnheer langs Oom heen en je kunt je voorstellen hoe Oom op hete kolen zat om hem naar dat halve miljoen te vragen. Gelukkig voor Oom Jacob kreeg hij de kans en langs een omweg vroeg Oom, of een belofte van de man van de Ganges enige waarde had.

„Als iemand mij een half miljoen aanbood, dan zou mij dat zeer welkom zijn”, merkte die heer op, „maar als je lang in de Oost hebt gewoond, dan slik je veel kinine en op den duur pakt dat je zenuwen aan. En aangenomen, dat de Oost me een half miljoen zou bezorgen, dan zou ik mij voortdurend ongerust maken, dat me dat de een of andere dag zou worden ingepeperd. Dat vindt U misschien gek en U voelt het anders aan, maar ik kan er toch niets aan doen”.

„Begrijp ik”, antwoordde Oom Jacob, die deze heer niet wilde kwetsen, maar een half miljoen....., en dan bang zijn dat het Oosten je daar lastig over zou vallen! Laat het Oosten dat maar eens proberen”, aldus dacht Oom. Eerst het geld en dus zeide hij: „Is het mogelijk voor een Oosterling om zo'n invloed uit te oefenen, dat daardoor uit de sweepstake-bus een bepaald nummer het eerst tevoorschijn komt?”

„Zo'n macht is zeldzaam”, antwoordde hij, maar er leeft op dit ogenblik een man, die zo iets zeker in zijn macht heeft”.

„Waar?” informeerde Oom Jacob.

Hij glimlachte omdat Oom zo aandrong. „Niet heel ver in het binnenland van Afrika. Een reis van ongeveer achttien uur per trein. U stapt uit te El Kantara en reist verder met een muilezel. Met een paar dagen is U dan in het Ouled Nail gebergte en daar woont hij”.

„In welk deel van dat gebergte”, wilde Oom weten. Een bergrug leek Oom Jacob een te vaag adres.

„O, 't is helemaal niet moeilijk te vinden”, vertelde de heer. „Het is een heilig man en iedereen kent hem daar. Vraagt U maar aan de nomaden naar Hamid bin Ibrahim, als U bij de voet van het gebergte komt. Buitendien kunt U zijn woning dertig kilometer ver zien. 't Is een klein huisje, geen drie meter hoog en zeven meter in het vierkant, maar het is witgekalkt en steekt af tegen het bruine bergland. En tot de Niger is de woestijn er voor volkomen vlak. U vindt Hamid bin Ibrahim met het grootste gemak”.

„Maar hij vraagt er zeker iets voor”, wilde Oom Jacob nog weten. „Hij zal toch wel niet zo royaal wezen als mijn vriend aan de Ganges”.

Jullie moet weten, dat Oom na zijn reis langs de Ganges niet zo heel veel geld meer over had, maar dat halve miljoen.....

„Hij vraagt niets”, zei de heer. „Hij doet het hiervoor”. En temet gaf hij Oom Jacob een pakje met poeder.

„Wat is dit?” vroeg Oom Jacob.

„Dubbelkoolzure soda”, luidde het antwoord. Hamid lijdt namelijk aan indigestie en hij is te heilig om castorolie in te nemen. Hij neemt nooit wat in en hij rookt niet en een borrel is natuurlijk helemaal uit den boze. Maar zoals U weet, wordt iedere Europeaan daar als een soort dokter beschouwd. Zodra Hamid U dus ziet, zal hij U zeggen, wat hem scheelt. Dubbelkoolzure soda zal hem zeker goed doen en als het lukt kunt U er zeker van zijn, dat hij het zaakje met het lot voor U zal opknappen. Hij weet veel meer van tovenarij, dan U van medicijn. Vraagt U verder de

scheepsdokter maar U het een en ander te geven, dat hem goed zal doen. Hij is erg dik en beweging neemt hij niet. Doet U maar voor de oude knaap wat U kunt doen”.

„Laat-ie fijn zijn”, juichte Oom Jacob, want het was wel het minste wat hij voor die Hamid doen kon.

Die heer gaf Oom Jacob nog enkele raadgevingen hoe hij een tent moest kopen. Wellicht had hij begrepen, dat Oom niet al te best in zijn slappe was zat.

Oom Jacob heeft dien heer verder niet lastig gevallen. Misschien zonderling, maar Oom Jacob meed hem het verdere deel van de reis, want na al die confidenties, die flonkerende sterren en de verhalen over het mysterie van het Verre Oosten, zou alles, wat ze elkaar nog zouden zeggen, triviaal hebben geklonken.

Voor het einde van die week was Oom in Marseille. Daar ging hij van boord. Was hij naar Amsterdam doorgereisd, dan zou hij toch moeten terugkomen, niet waar en ik zei al, dat de slappe was van Oom niet al te best was. De enige moeilijkheid was, hoe Oom een tweede lot in die sweepstake zou moeten machtig worden. Maar jullie kent Oom Jacob niet. Oom kreeg er een. Er was in Marseille een man, die het vertrouwen in zijn lot verloren had en Oom vond het niet verstandig om de toverkracht van twee heilige mannen op één lot los te laten.

Zo vertrok Oom Jacob met de *Compagnie Generale Transatlantique*. Hij had het vertrouwen in zijn vriend aan de Ganges niet helemaal verloren; dat lot bewaarde hij zuinig, maar een ieder zal begrijpen dat hij na zijn gesprek met een der beroemdste oriëntalist veel meer vertrouwen stelde in de man van de Ouled Nail bergen.

Oom had een tent gekocht en na de treinreis kreeg hij de bergen op de korrel. Ze verhieven zich als torenspitsen boven El Kantara. Aan de Arabieren vertelde Oom, dat hij een dokter was die voor zijn gezondheid een reis door de woestijn maakte.

Ze geloofden dit grif, want door deze opmerking had hij reeds afdoende bewezen medische kennis te bezitten. Er is meer gezondheid in de Sahara, dan de gehele Medische Dienst je kan bezorgen. Het verhaal van de oriëntalist aan boord bleek geheel waar te zijn; iedere Europeaan wordt in die streek voor een dokter aangezien. Maar Oom Jacob was een bijzonder dokter, want hij had wat purgeermiddelen en kinine meegenomen om het desnoods te bewijzen.

Op een dag, toen de wind langs de kale rotsen onder de dadelpalmen speelde, vertrok Oom Jacob, op een muilezel gezeten, met drie gidsen. El Kantara deed hem denken aan een kluis met goud; dui-zenden dadelpalmen, de enige rijkdom van dit volk en daaromheen de kale steile rotsen, waarop zich nooit een sprankje groen vertoond heeft.

Er was gelukkig voldoende water, want Oom had een droge keel hetgeen trouwens een kwaal is, die meer in onze familie voorkomt.

Kerstwens

* *
*

*Nu wens ik Kerstmis met veel sneeuw
onder de diepfluwelen nacht,
een snoer van lichten en de schreeuw
van meeuwen langs een stille gracht*

*en mensen, die met lichte tred
over de witte naalden gaan,
een zwarte stroom, gebed
in wit omlijste huizenlaan,*

*en naast mij 't meisje, dat mijn hand
beroert en overal de liefde ziet,
en heel ver weg, over het land,
een eenzaam, smekend klokkenlied.*

*O dwaze wens, daar 't kille staal
op mijn vermoeide knieën rust
en slechts een bleke manestraal
door 't zwoele groen mijn handen kust.*

*Toch wens ik iets van vrede, een geluid
van vreugde, zwevend op de wind,
mijn hart een felle lamp en op mijn huid
de schaduw van een spelend Kind.*

Vasal.

Overal in de droge ravijnen lagen plassen in kommen, die door oude stortregens waren uitgehold en daarover waren, door de mensen, platte stenen gelegd om te voorkomen, dat het water in de zon zou verdampen. Het was een gemakkelijke reis, want zodra de dieren moe waren, werd een kamp opgeslagen. De faam van Oom's medische bekwaamheid was hem vooraf gegaan. Je moet Oom hebben kunnen horen, toen hij vertelde van die avonden in de woestijn. De ondergaande zon op de rotschellingen,..... ja en wij zitten hier maar in de duistere rimboe van Indonesië.

Om kort te zijn, Oom vond Hamid. Juist toen de zon onderging zag Oom het huis, precies zoals de oriëntalist aan boord het had beschreven. De oude heer had ook al van Oom's medische bekwaamheid gehoord en wonder boven wonder was Hamid hem tegemoet gelopen. Oom kende al evenmin Arabisch als hij het Ganges-taaltje was machtig geweest, maar Oom was een Amsterdammer en sprak bovendien heel slecht Frans. Maar ze begrepen elkaar volkomen. In de geneeskunde is de diagnose natuurlijk nummer één en als je die al kunt stellen voordat de patiënt een mond heeft opengedaan, dan maakt dat vanzelfsprekend dubbel indruk.

Hamid zette koffie en zo zaten Oom Jacob en Hamid bin Ibrahim vijf uur lang met elkaar te praten. En of het nu kwam door de geneesmiddelen of door de diagnose, maar de oude heer voelde zich onmiddellijk al veel beter en toen hij Oom vroeg wat hij hem schuldig was, zei Oom dat hij feitelijk meer tovenaars dan dokter was en dus geen geld aannam. Maar als het waar was, wat Oom zoal van de Arabieren gehoord had, dat Hamid zelf ook tovenaars was, dan zou Oom daarvan gaarne een proeve willen zien. Zo haalde Oom het lot, in Marseille gekocht, tevoorschijn.

Hamid keek naar het nummer en begreep dadelijk, waarom het ging. Heel anders dan die man aan de Ganges. Zeker, Hamid kon wat Oom wenste en toen hij de toezegging eenmaal had, wilde Oom geen honderd duizend voor het lot hebben.

En Oom Jacob had gelijk; die heer aan boord had gelijk. Er is tovenarij in het Oosten; er zijn krachten waar wij niets van af weten.

Oom keerde terug naar El Kantara en vandaar naar Amsterdam, derde klasse natuurlijk en zodra hij in Mokum was aangekomen, deponeerde hij de loten bij de bank. En maar wachten tot het Kerstmis zou worden.

„En heeft je Oom al dat geld gewonnen?” viel de Rooie hem in de rede. De Rooie komt ook uit Amsterdam.

„Pech gehad”, zuchtte de Lange. „Lees maar eens!” En meteen haalde hij uit zijn broekzak een vergeeld stukje krant. De Rooie greep er naar en las ons voor:

„..... op het grote ogenblik stelden honderden verpleegsters, gekleed als wielrijdsters uit de tijd van Koningin Victoria, zich voor de trommel op en marcheerden voorbij de heer O'Riotty. Daarna ging de schuif open en de eerste verpleegster stak er haar hand in, maar haalde per ongeluk twee briefjes tevoorschijn. De heer O'Riotty gaf bevel ze allebei weer in de trommel te doen.....”

„Lees maar niet verder”, zuchtte de Lange. „Oom had pech en hoe hij het overleefd heeft, weet onze familie nog niet”.

„Dus je denkt.....” vroeg de Rooie

„Natuurlijk!” beet de Lange hem toe, „natuurlijk, die nummers, die weer in de bus moesten, waren de nummers van Oom's loten en als-ie het geld had getrokken, was ik misschien zijn erfgenaam geworden. Maar nu..... och op Kerstavond moet ik altijd aan Oom Jacob denken en aan de gevolgen van zijn pech voor mij”.

„Waarom wilde Oom ook te veel hebben.....?”

* *
*

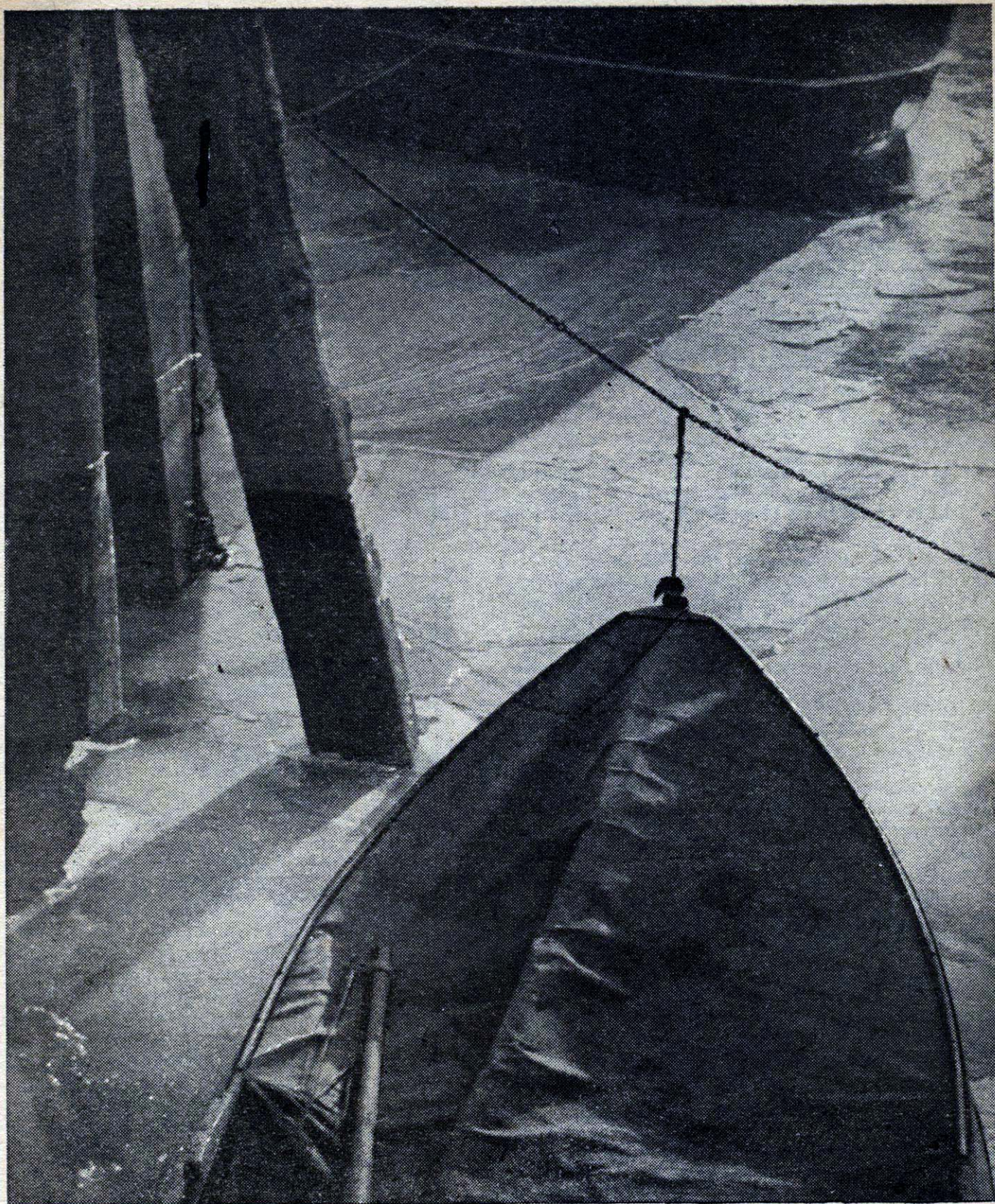

Foto: Mej. P. Schotel - Rotterdam

* * *

JE HEBT ALTIJD TIEN MINUTEN OVER.....

„Ik zit zelf al maanden aan een stuk in de bergstreek en ik loop m'n eigen een ongeluk aan patrouilles, maar tien minuten blijven er altijd wel over om zo iemand in Nederland gerust te stellen, dat ik zijn Kerstpakket heb ontvangen....”, schreef een wapenbroeder, die zich Patst 260113044 noemt.

En hij zegt er bij, dat er 'n massa militairen en burgers zijn die als ze een Niwin-pakket ontvangen hebben, geen taal of teken van zich laten horen.

„Is dat de dank tegenover de mensen die werkelijk met ons meeleven??? Gesteld dat alle mensen in Nederland zeggen: „De jongens in Indië hebben familie hier. Laat die maar voor ze zorgen.” Best, zeg je dan misschien, dat is zo. Maar gesteld dat jouw familie niet over de middelen beschikt om je een pakket te sturen en je kameraden om je heen krijgen 't wel. . . . Dan zou je zeggen: Ik wou dat ik zo gelukkig was. Nu is door de Niwin dat euvel verholpen. Zou het nu niet eens tijd worden, dat ook die mensen daar wat resultaat van hun werk gaan zien? Dat ze niet gaan zeggen: Een ezel stoot zich niet tweemaal aan dezelfde steen. Toon dus je dankbaarheid!

Je hebt gelijk, 260113044. We moeten de mensen in Nederland laten zien, dat we bij al ons kankeren over de dingen die we niet hebben, ook dankbaar weten te zijn, voor wat we van ons eigen volk gestuurd krijgen. Je hebt altijd tien minuten over. . . . Tien minuten om een doodsimpel bedankbriefje te schrijven aan de afzender van het Niwin-pakket. Naam en adres vind je op het etiket. Vind je geen etiket op je pakket, vraag het dan aan de Welzijnsverzorgingsofficier. Het is de naam en het adres van iemand die om jou gedacht heeft, al kent-ie je niet. Naam en adres van iemand, die een sigaret en een bioscoopje minder genomen heeft om vijf gulden uit te sparen.

We hoeven niet langer te praten. Neem een postblad en schrijf!

U kent ze van gezicht...

Maar hoe heten zij?

Op de pagina hiernaast ziet U achttien foto's. Bij een krant is het de goede gewoonte om onder dergelijke portretten een naam af te drukken, zodat de lezer weet met wie hij te maken heeft. Met deze gewoonte hebben wij ditmaal gebroken. Al de persoonlijkheden, die hiernaast staan afgebeeld, zijn zo bekend, dat U de meesten van hen ook wel zonder dat geheugenteuntje dadelijk zult herkennen. In plaats van namen hebben wij de foto's nummers gegeven, van 1 tot en met 18. U hoeft niets anders te doen, dan achter het nummer de naam van de bewuste persoon te vermelden en ons Uw oplossing toe te zenden.

Heel eenvoudig, nietwaar? Wanneer no. 1 van deze serie dus Betty Grable zou voorstellen (we zeggen maar wat), dan vult U op Uw postblad in: 1 — Betty Grable, enz.

Wij hebben deze speciale Kerstprijsvraag natuurlijk ook niet al te kinderachtig gemaakt en wij willen U van te voren waarschuwen, dat enkele van de hier gereproduceerde figuren waarschijnlijk wel wat moeilijkheden zullen opleveren. In dat geval vraagt U het maar aan een van Uw kameraden, die zich misschien de naam wel herinnert. Gezamenlijk komt U er wel uit.

Wij hopen, dat U er een genoegelijk uurtje aan zult hebben. Vergeet vooral niet Uw oplossing op te sturen. U heeft daarvoor twee maanden de tijd. De inzendingstermijn sluit op 15 Februari 1949. Op deze wijze zullen ook de ver afgelegen buitenposten de gelegenheid hebben mede te dingen naar de fraaie en kostbare prijzen, die door Welzijnsverzorging en O. S. en O. ter beschikking zijn gesteld. Ook als U er onverhoopt niet in mocht slagen alle 18 namen bij elkaar te krijgen, laat U dan toch niet weerhouden om Uw oplossing naar de Redactie van „Wapenbroeders”, Roomse Kerkweg 2, Batavia te sturen.

Bij meerdere volledig goede oplossingen zullen wij de hulp van Vrouwe Fortuna inroepen om de gelukkige winnaars aan te wijzen.

Wij verwachten een overweldigende stroom van inzendingen. Het woord is thans aan U. Veel genoeg en...succes!

Redactie Wbr.

1

2

3

4

?

5

6

7

?

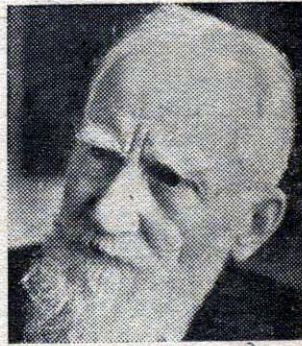
8

9

10

11

?

12

13

14

?

15

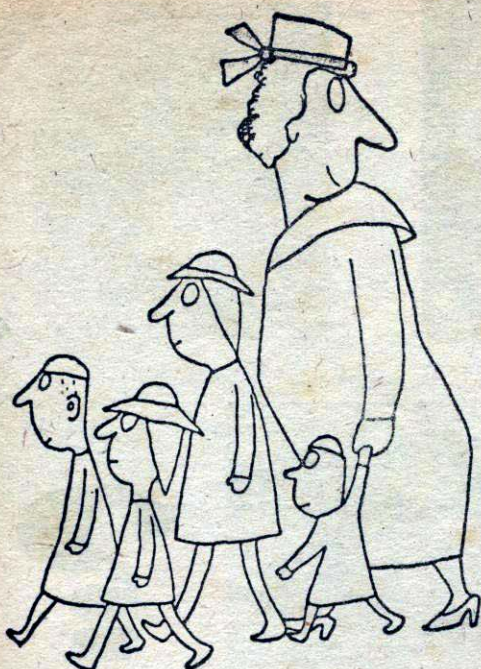
16

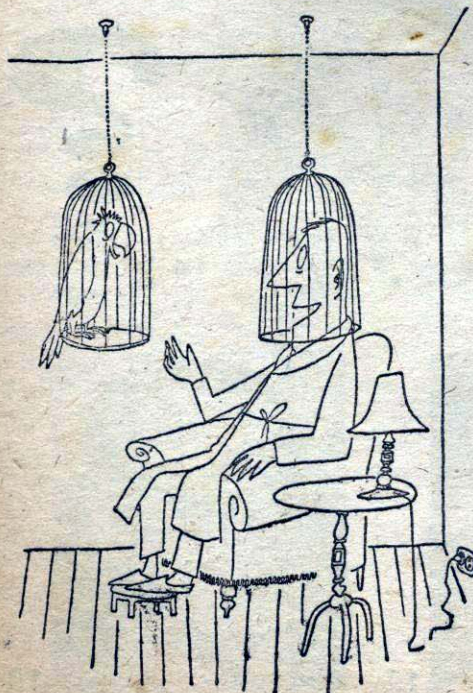
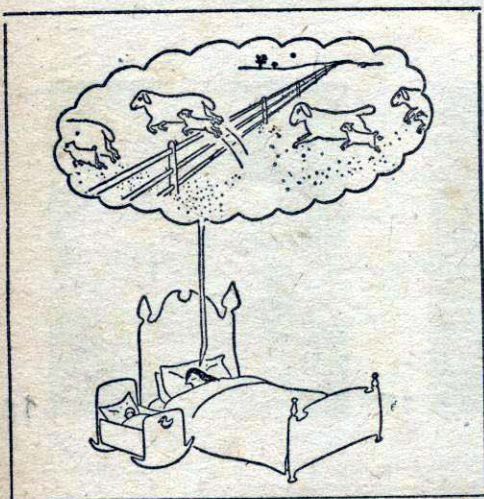
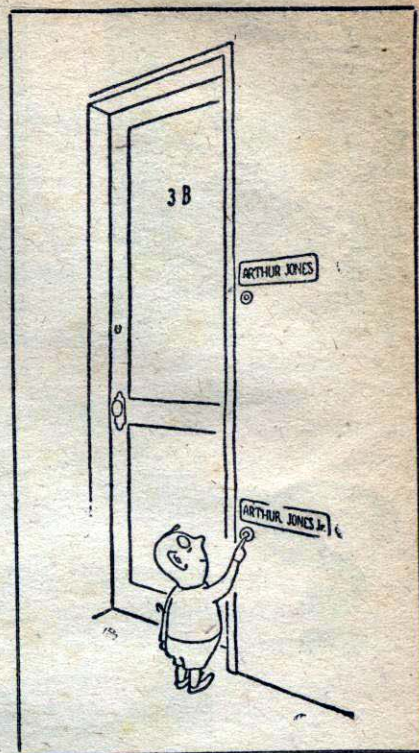
17

18

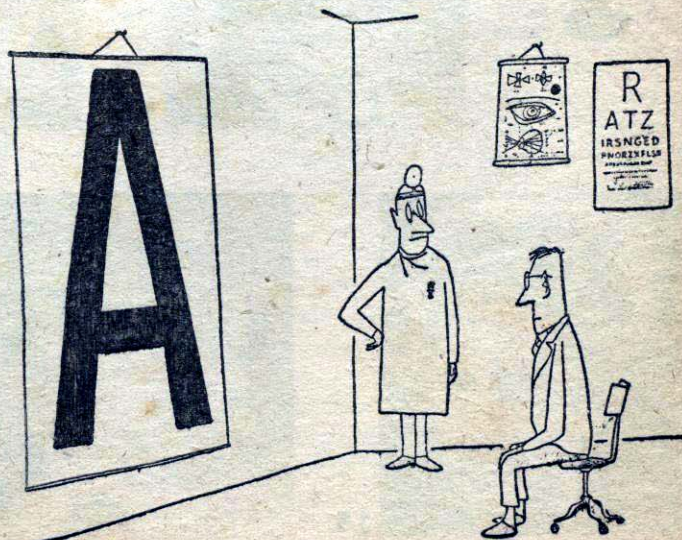

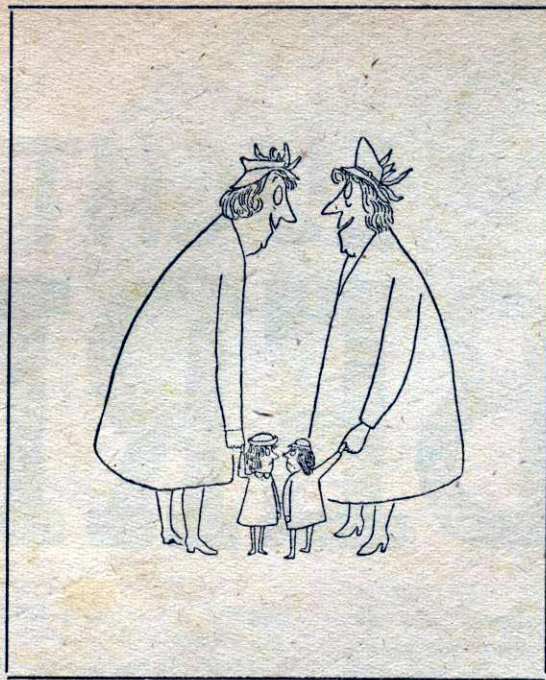
SAUL STEINBERG

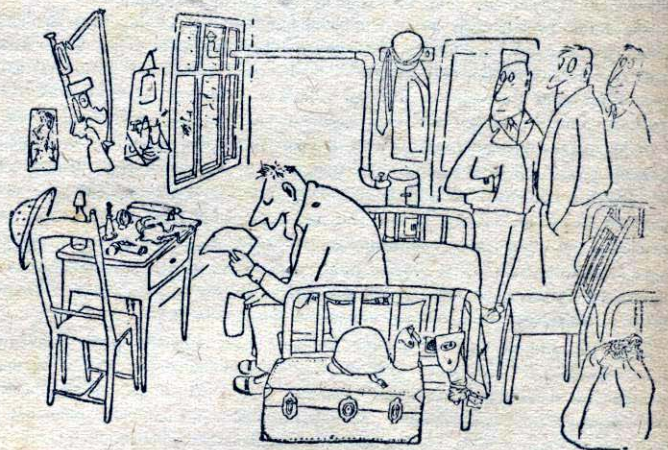
de bezielde waanzinnige

ALS U erg zwaar op de hand bent en gewend het leven heel serieus op te vatten, dan moet U vooral deze bladzijden overslaan, want jammer genoeg is de Amerikaanse tekenaar *Saul Steinberg* helemaal niet ernstig, integendeel, hij waagt het om zo maar met het leven en de mensen te spotten. Er zijn vele verstandige lieden, die zeggen, dat Steinberg niet goed wijs is en dat zijn tekeningen volstrekte waanzin zijn. Misschien hebben die verstandige lieden wel gelijk, maar dan is het toch in ieder geval een bezielde waanzin. Bekijkt U de tekeningen maar eens goed, niet éénmaal, doch verschillende malen. Steinberg is geen verbitterde cynicus of sombere levensverachter; hij staat midden in de wereld en hij houdt van de mensen, omdat het hem, als weinigen, gegeven is hen te zien, zoals ze zijn. In hun kleinheid en in hun grootheid. Dat is geen geringe zaak. Als hij in zijn merkwaardige tekeningen de spot drijft met het mensdom, dan spreekt uit die simpele lijntjes de humor, waarover deze scherpe waarnemer beschikt. Een humor, die ons de mens laat zien zonder het masker van gewichtigheid, waarmee hij zich in de wereld vertoont en dat hem dikwijls zo „on-menselijk” maakt: een caricatuur van zichzelf door de krampachtigheid, waarmee hij zich aan decorum en conventie vastklampt. Een humor, die niets gemeen heeft met de gepatenteerde lolligheden van bonte avonden, maar die ons de betrekkelijkheid van alle menselijk bedrijf doet inzien en een glimlach op de lippen brengt. Waarlijk, het moet een groot man zijn, die ons om onszelf kan laten lachen.....

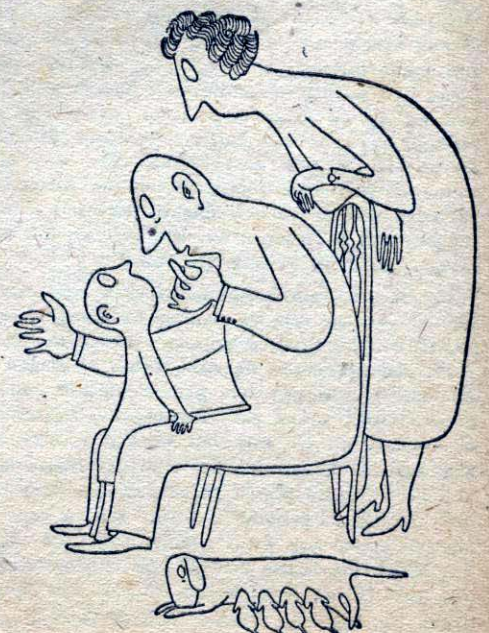
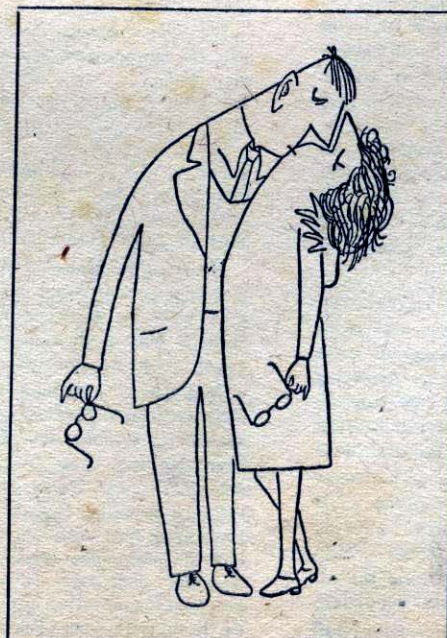

No Mail

Mail

JOZEF

Joseph Stalin is thans de oppermachtigste mens ter wereld. Zijn woord, ja zelfs zijn hoofdknik, is wet voor bijkans twee honderd miljoen Sovjet-burgers. Sedert 1939 heeft deze autocraat aller Russen een enorm groot rijk opgebouwd. Estland, Letland, Lithauen, Polen, Tsjecho-Slowakije, Roemenië, Bulgarije, Hongarije, Joegoslavië en Albanië. Over al deze landen heerst die ene

STALIN

mens, Stalin, als commissaris-keizer. Bijkans een zesde deel dezer wereld brengt hem hormat.

En zelfs in de verre uithoeken van deze wereld, in Indonesië, Chili, New York en Bombay, in China en Engeland, vindt men miljoenen Stalinisten. Zij verklaarden stellingen, proclameerden chaos om zijn doel te dienen.

Wie is deze Stalin?

Vele levensbeschrijvingen zijn gepubliceerd en wij weten, dat zijn werkelijke naam Josif Vissarionovitch Dzugashvili is, dat hij op 21 December 1879 in de stad Gori in de Georgische bergen geboren werd uit arme ouders. Wij weten ook, dat hij zich reeds op jeugdige leeftijd in de revolutionaire beweging wierp en een bank beroofde. Minder bekend is, dat hij het seminarie te Tiflis, hoofdstad van Georgië, bezocht en dat hij reeds voor zijn twintigste jaar God en Jezus verwierp voor Marx en Lenin. Toch bleef hij tot Mei 1899 op dit seminarie, toen werd hij van school gestuurd.

„Stalen mens” zo noemde Louis-Fischer die hem sprak, deze dictator. Zijn revolutionaire kameraden hadden hem reeds jaren geleden die naam gegeven.

Stalin's ogen hebben een sluwe uitdrukking. Zwarte oogleden; dikke wenkbrauwen, terwijl voor zijn ogen zoets als een vochtige film hangt. Die ogen boren tot diep in de bezoeker en het is alsof zij zeggen: „Wat moet die mens?”

Stalin's grootste kracht is de mensen te kunnen lezen; feiten te kunnen voorzien. Iets van het mystieke Oosten, want zijn kennis is gering. Doch hij leerde, wat iedere politieke dictator moet weten: hoe aan de macht te komen en hoe er te blijven.

Hij heeft hard gewerkt aan de bolsjewistische revolutie en toen 7 November 1917 de rode vlag over het Tsarenrijk wapperde ving tevens de grootste strijd tussen twee mensen gestreden — Stalin-Trotsky — die de wereld ooit aanschouwd heeft, aan. Die strijd vormde de geschiedenis van Sovjet Rusland gedurende vele jaren en sneed in de wereldgeschiedenis.

Lenin sloeg de strijd tussen Trotsky en Stalin gade. Trotsky was de afgod van het Rode Leger, de afgod der Sovjet jeugd, de lieveling der intellectuelen. Stalin was de secretaris der partij; de krachtbron, het motorhuis van Rusland. Trotsky bracht met een redevoering duizenden in vervoering; Stalin gaf bevelen aan duizenden partij-leiders in iedere stad en dorp, de kleinen die de regeringsraden in beweging brengen.

Toen Lenin in 1924 stierf, volgde Stalin hem, tegen de wil van Lenin, op. Reeds in 1922 had hij zijn politiek testament geschreven en daarin tegen Stalin gewaarschuwd. Lenin schreef: „.....ik ben er niet van overtuigd, dat hij zijn macht steeds met alle voorzichtigheid zal uitoefenen.” Kort daarop schreef Lenin hierbij een postscriptum: „Stalin is ruw en daarom stel ik de kameraden voor een modus te vinden hem uit deze positie te verwijderen om een ander, die geduldiger, loyaler, beleefder en opmerkzamer voor zijn kameraden is.”

Zo dacht Lenin over Stalin, doch Stalin wist al deze moeilijkheden en hinderpalen uit de weg te ruimen. Hij werd Sovjet dictator. Hij boetseerde Rusland naar eigen model en hierin slaagde hij dank zij zijn stalen doorzettingsvermogen, zijn onbegrensde wil om te heersen en te vernietigen, zijn fenomenale capaciteit tot intrige en oneerlijkheid, zijn willekeur over gelijken en meerderen en zijn onbevredigbaar instinct om te haten.

Hij offerde mensen, principes en de waarheid. Bondgenootschappen werden gesloten om verbroken te worden en vriendschap had geen inniger betekenis voor hem. Mensen werden geëcarteerd wanneer zij hem niet van nut waren; het doel was alles; de middelen deden niets terzake.

Stalin sloot een complot met Zinovieff en Kameneff om Trotsky te verpletteren. Later sloot hij een bondgenootschap met Boekharin, Rijkoff en Tomsy om Zinovieff en Kameneff

te vermorzelen en daarna werden Boekharin en Rijkoff geliquideerd. Tomsy pleegde zelfmoord.....

De zuivering behoort tot de permanente middelen van Stalin's Rusland. De zuivering beschermt Stalin van al'e blaam. De ondergeschikte is het slachtoffer; niet Stalin. Zo moet men de wereldschokkende rechtszaken zien. De beschuldigten waren verantwoordelijk voor de tekorten; de spoorwegongelukken, de vee-epidemiën en al de andere disastreuze gevolgen van Moskou's politiek. In 1929 voerden de plaatselijke leiders, tegen eigen beter weten in, de bevelen tot collectivisatie van de landbouw uit. Toen in Maart 1930 de boeren in opstand kwamen schreef Stalin een artikel „Dronken van Succes” en hierin veroordeelde hij dezelfde personen die tegen beter weten in, naar Stalin's wens gehandeld hadden. Stalin werd de beschermer der boeren.

Niet als bijvoorbeeld een Roosevelt, is Stalin in staat de magische sfeer van persoonlijke charme rond iemand te weven. Maar als hij uur na uur spreekt, dan krijgt men bewondering voor de kracht van zijn wil. Wellicht daardoor duren de interviews zo lang.

Op de Yalta-conferentie in Februari 1945 poogde hij Roosevelt en Churchill te overtuigen, dat ook hij rekening had te houden met de openbare mening in Rusland. Er werd een gerucht geboren, nl. dat er een extremistische oppositie was. Waardevol voor het ogerblik en Stalin buitte het uit. „U moet mij geven, wat ik vraag, anders zullen de heethoofden mij in de haren vliegen en nog veel meer eisen.”

Zijn macht is absoluut. Stalin's opvatting is de grootste man klein te houden. Maarschalk Zhukow bezette Berlijn en kort daarna gaf generaal Eisenhower te zijner ere in Frankfurt een banquet.

Zhukov vroeg: „Wij hebben in ons gebied enkele synthetische olie-raffinaderijen, maar we kunnen ze niet op gang krijgen. Mogen enkele mijner experts eens bij U een kijkje komen nemen hoe U het doet?”

Eisenhower antwoordde: „Natuurlijk. Zend ze maar! We zullen het hun wel leren”.

Zhukov was verwonderd. „U behoeft Uw regering dus niet om toestemming te vragen?” zo vroeg hij en in deze vraag lag mede de greep van Stalin op zijn samenleving begrepen.

Lenin creëerde een klasselooze gemeenschap. Stalin een nieuwe klasse van Sovjet-aristocraten, die er goed van leven, doch geen individuele macht bezitten. Lenin hekelde het Tsarendom; Stalin maakte helden van Peter de Grote, Catharina de Grote, Iwan de Verschrikkelijke, Tsaristische generaals en prinses. Lenin propageerde de abolitie van het Geloof; Stalin maakte de Russische Kerk tot een staatsinstrument. Lenin bouwde een geheime politie op, bestemd voor de buitengewone tijden, waarin hij leefde. Stalin maakte die politie permanent, bewegend en demonstreerend, dat er tegen het Stalin-regiem geen oppositie kan en mag bestaan.

Het volk droeg Lenin een warme liefde toe, doch ondanks de miljoenen woorden over Stalin gesproken en geschreven, blijft hij de man van staal..... koud, hard, onvermurwbaar, zonder gevoel. Hij blijft een mysterie.

En als Joseph Stalin het tijdelijke met het eeuwige zal verwisselen, dan zal zijn leven een overweldigend succes zijn geweest. Hij zal een staats-begraffenis krijgen, doch hoevelen zullen om hem rouwen?

Spiedend oog

„Motoren warm”, klinkt de stem van de mecano door de telefoon in de oren van de boot-commandant. Korte stoten op de claxon. Iedereen uit de staart en klaarmaken voor de start.

De beide Pratt and Whitney's brullen, water schuimt en spat tegen de voorruit. De neus wordt uit de golven getrokken. We hangen.....

Het Marine Vliegkamp Priok krijgt nog een groet door er laag overheen te vliegen. Dan is de koers Pangkal Pinang op Bangka. Als we het bereiken ligt het grauw en onaanzienlijk onder ons.

„Rot strip”, zegt de officier vlieger der 2de klasse B. Boon van Ochssee, „altijd zijwind”. En hij is dan ook dubbel voorzichtig met het landen.

Hij krijgt gelijk. Er is zijwind en we drijven een behoorlijk eind af in de Baai van P. Pinang. Op de achtergrond veel groen, eentonig, met wat schepen tegen de kant. Koelies en een tinbaggermolen op non-actief. Warm en eenzaam en verlaten.

We gaan een vliegtuigboei leggen ten behoeve van de lijndienst, die onlangs door de Marine Luchtvaart Dienst in bedrijf is gesteld om de Riouw Archipel wat gemakkelijker bereikbaar te maken. En wie zijn daar beter voor berekend dan de Cat's van de M.L.D.?

Door de glazen koepel, de serre, zoals-ie wel genoemd wordt (en het is er soms bloedheet) wordt de boei naar buiten gewerkt. „Plomp!” en dan is de verantwoording verder voor de havenmeester, die het gevaarte met de voorgeschreven 500 kg zal verankeren.

Even nog improviseren, toen de stuurboordmotor niet direct pakte en de Cat naar de kant woei, doch heel juist had de commandant het anker wat langer gereed laten houden dan normaal het geval geweest zou zijn.

De aanloop is deze keer prettig lang. We hobbelen de hele baai uit, voordat het spattende water voor alleen maar lucht wordt verwisseld. Tussen cumulus-wolken, die als hoge slagroom-klodders in de lucht hangen, kiest de Catalina zich een weg. Meestal op het doolie akkertje van wege de hulp van de automatische piloot, die doorgaans is bijgezet.

We vliegen over het eiland Bintan, laten Tandjoeng Pinang even liggen en zetten allereerst koers naar Tandjoeng Oeban, aan de andere kant van het eiland.

1 De motorsloep „Hélène” brengt ons aan de wal en er volgt een bespreking met de oudst aanwezige zee-officier, de kapitein luitenant ter zee W. A. Kruk. Het gaat over een gecombineerde patrouille met Catalina's in de lucht en patrouillevaartuigen op het water.

Deens bier (was het niet Viking?) en orange-crush uit Singapore doen ons de drukkende warmte van het plaatsje even vergeten.

Het is er stil en eenzaam als in een buitenwijk van een provinciestadje in

Tekst bij

1. Zo worden in Tandjoeng Pinang de benzine-tanks van de Catalina's gevuld bij gebrek aan pomp-installaties.

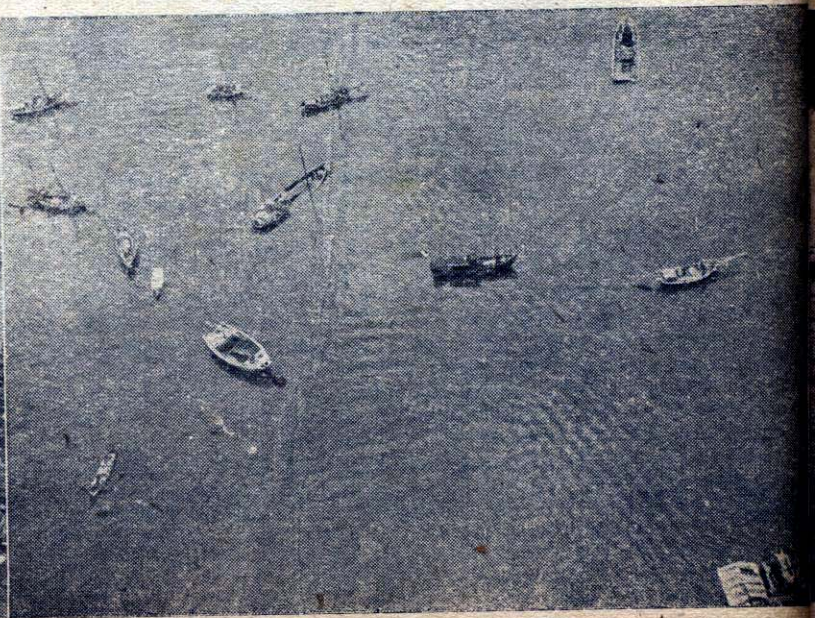
Er is steeds toezicht bij van een officier, die voortdurend snelblussers op de zee gericht houdt.

2. Als een Fins merenlandschap is de Riouw Archipel. Smokkelaars proberen er hun slag te slaan.

3. Tandjoeng Pinang gezien vanaf de plaats van de bommenrichter.

3

4

in de lucht

Nederland, tijdens een hittegolf-namiddag. Witte huisjes, een aloon² en een Nederlandse vlag. Daaromheen wat Chinese toko's en dan heb je het gehad. Alleen is er nog het tankpark van de Standard Vacuum Petroleum Maatschappij, die zich onder ons uitstrekt, als we het luchtruim weer opzoeken.

Het is maar een korte afstand, die ons van Tandjoeng Pinang scheidt. Stervormig in zee, met honderden scheepjes als kleine wriemelende dier-tjes in het water.

Na de landing wordt er direct benzine geladen voor de volgende dag, een uiterst vervelend, vermoeiend en gevaarlijk werkje. De 2.000 liter gaan er met jerry-cans van iets meer dan 20 liter tegelijk in, wat uren duurt. Bovendien is de benzine zo onzuiver, dat de zeef telkens weer uitgespoeld moet worden. Vanwege het brandgevaar houdt een officier doorlopend 2 snelblussers op de zeef gericht.

Met een wrak sloepje bereiken we de wal en zoeken onze verblijven op. De volgende ochtend vroeg overal. Als een symphonie in grijs is het landschap, gelijk een Fins merenlandschap.

We zoeken naar prauwen, naar motor-tongkangs, naar smokkelaars en schuilplaatsen van deze lieden. En we vinden er. Ook de schuilplaatsen, waar deze lieden de nacht en dus het duister afwachten om zich verder te verplaatsen.

We zien Nederlandse patrouillevaartuigen bezig met de contrôle. Via Tandjoeng Oeban krijgen de vaartuigen de posities op van de mogelijke smokkelschepen, die we signaleren.

De strikte order is om niet over republikeins gebied te vliegen en daar wordt met de grootste nauwgezetheid rekening mee gehouden. Boven de zeestraten vliegend, die Nederlands territoriale wateren zijn, zien we vele republikeinse havenplaatsjes, als we in de omgeving van Sumatra komen. Vervallen, verlaten dikwijls, weinig vertier, maar wél een roodwitte vlag, die meestal nogal wat verschoten is.

De ene zeestraat na de andere. Naar bakboord zwenkend en dan weer naar

2

stuurboord, om de grillige bochten te volgen. Vele schuilplaatsen soms handig gecamoufleerd onder een bladerdak. Oerwouden, witte kakatoe's, die verschrikt opvliegen als ze de grote broer horen. En als de zon hoog staat, diepblauw water met witte stranden en een even witgekuifde branding. Tussen deze sprookjes-eilanden proberen lieden van allerlei slag te infiltreren, wapens te smokkelen, propagandalectuur en legeruitrustingstukken, om van de copra, en de andere ondernemingsproducten nog maar niet eens te spreken.

Maar de Koninklijke Marine doet alles wat in haar vermogen ligt, om deze onwettige praktijken tegen te gaan. Dag en nacht zijn schepen en vliegtuigen in actie. De schepen op het water en de vliegtuigen, als een spiedend oog, in de lucht.

D. Steenmeijer.

ij de foto's

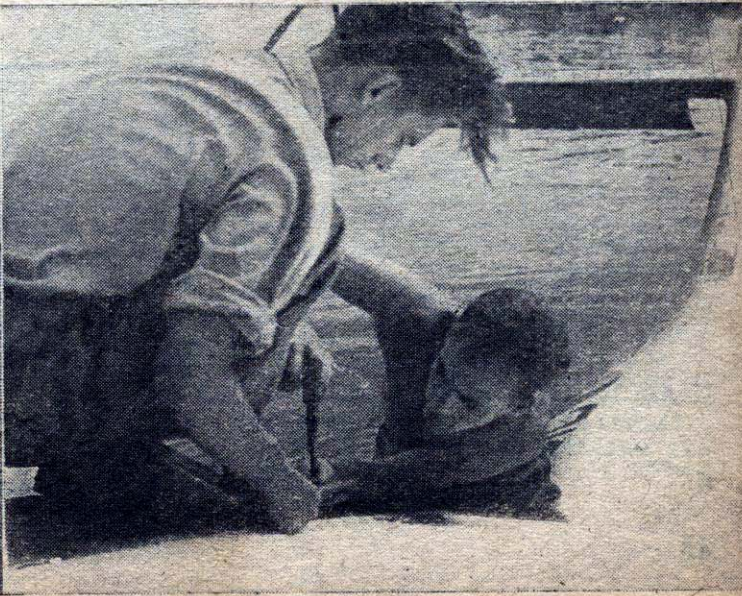
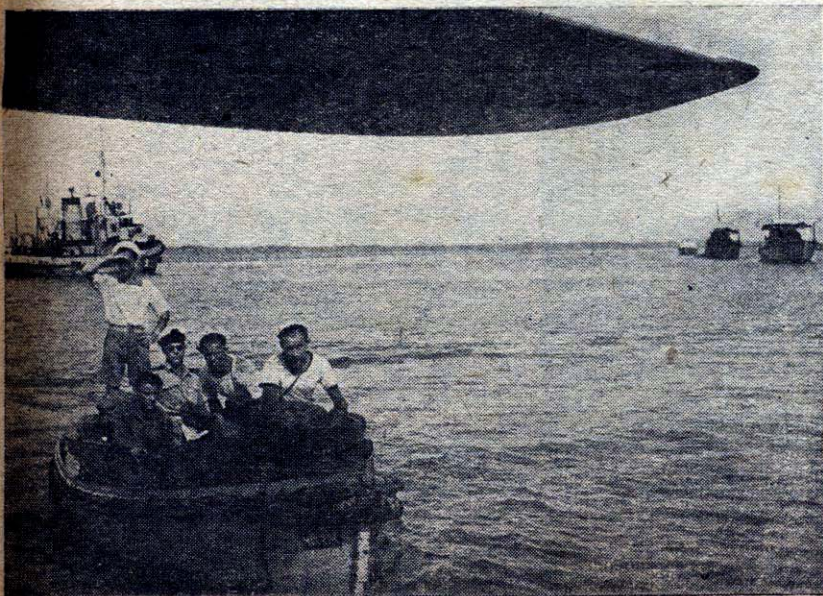
4. De smokkelhandel is lonend. Zelfs hoogst onbetrouwbare schepen worden gebruikt om geld te verdienen. Ter contrôle in Tandjoeng Pinang zinken vele schepen soms reeds na enkele dagen.

5. In Tandjoeng Oeban worden we aan wal gebracht door de motorsloep „Hélène“. Links achter Hr. Ms. sleepboot „Margriet“ en rechts 2 patrouillevaartuigen van de Koninklijke Marine alsmede een snelle motorboot van de Standard Vacuum Petroleum Maatschappij.

6. De loopstrip op de vleugel zit wat los. Hij kleppert in de lucht, dus even repareren.

5

6

Kerstprijsvraag

Drie maanden geleden vroegen wij de troep om bijdragen voor dit feestelijk nummer. Wij stelden daarmee een zware opgave, want het is op de dag zelf vaak al moeilijk genoeg om je de werkelijke vreugde en stemming van Kerstmis eigen te maken. Toch sprak uit alle bijdragen — hoe eenvoudig en simpel soms ook weergegeven — een groot begrip voor de diepere zin van dit feest. Een begrip, dat onafhankelijk van de feestviering zelf, zich geuit heeft in een verlangen naar wereldwijde vrede. Waar dit verlangen leeft kan God opnieuw onder de mensen geboren worden, ook al is er alleen maar een kale soldatenkamer om Hem te ontvangen.

Zo vormen deze bijdragen te samen het werkelijke en daarom ongeschreven Kerstverhaal van ons leven hier: het verhaal van jonge mensen, die als soldaten het Kind van Vrede komen begroeten.

En daarvoor danken wij alle inzenders.

In poëzie en proza ontvingen wij uit bijkans alle streken van de Archipel antwoord op onze vraag. Ook dat stemt ons verheugd. Wij hebben gelezen en herlezen en tenslotte een keus gemaakt. De meestgeslaagde verhalen en gedichten hebben in dit nummer een plaats gevonden. Proficiat, prijswinnaars!

PROZA

1e prijs: Fototoestel.

„Han“, Makassar,
(naam en adres ons nog niet bekend).

„Zeg maar Joske, Sergeant“.

2e prijs: Katjangstel.

Sld. H. Wonink, 270925248, A.H.K.

„Kerstmis in Holland“.

3e prijs: Sigarenkoker.

Kpl. C. D. Tuyl,
3 Gardereg. „Prinses Irene“.

„Kerstmis en de lichting 1925“.

Troostprijzen: Boeken.

Sld. J. van Marel, Staf 3-8 R.I.
Kpl. der Mar. J. A. H. Schouten,
Marinekazerne „Weltevreden“.

POEZIE

1e prijs: Fruttschaal.

Smi. H. J. van Reyn,
250907087, 3-5 R.I.

„Fantasia“.

2e prijs: Katjangstel.

Kpl. S. de Jong,
3 Gardereg. „Jagers“.

„Op Wacht“.

3e prijs: Sigarenkoker.

Sgt. A. Eickholt,
3 Gardereg. „Grenadiers“.

„Kerstwens“.

Troostprijs: Kandelaar.

Sgt. W. J. Jacob,
4e Cie. 401 Bat. 6 R.S.

De prijzen werden, vergezeld van een extra Kerstnummer, reeds verzonden. Wij ontvingen gaarne bericht of zij in goede orde ontvangen zijn.

Redactie „Wapenbroeders“.

Herman van der Vegt

Het Miller Sextet

Octave van Aerschot

Kerstprogramma

Klassieke muziek

De violist Herman van der Vegt en pianiste Mini van der Vegt-Unen tourneren vanaf 10 December in het gebied van SOERABAJA.

**
*

Amusementsmuziek

Het Miller Sextet onder leiding van Ab de Molenaar treedt vanaf 20 December in WEST-JAVA op.

De zangeres Elisabeth Deeleman en pianist Jan van Spaendonck bevinden zich vanaf 21 December op BORNEO.

Operette-gezelschap „De Kleine Operette“ arriveert vlak voor de Kerst en gaat onmiddellijk door naar het gebied van BANDOENG en CHERIBON. Het brengt een Nederlandse bewerking van „Het Witte Paard“.

**
*

Cabaret

Octave van Aerschot vertoeft met zijn troepje in de omgeving van MEDAN. 28 December komen zij te PADANG. Daarna is PALEMBANG reisdoel.

„Vrolijkheid van Noord tot Zuid“, 'n frontgezelschap met een bont programma, werkt vanaf 13 December in SEMARANG en omgeving.

**
*

Film

Joannes Boomsma brengt tot half Januari zijn „Praatje met een Plaatje“ in de GROTE OOST en KLEINE SOENDA-EILANDEN.

**
*

Onvoorziene omstandigheden kunnen wijzigingen noodzakelijk maken.

Een jaar van infiltraties en spanningen

Maar ook een jaar, dat ons veel leerde en ons maakte tot sterke Nederlandse mannen

*

Wanneer wij aan het begin van een jaar staan, zien wij tegen driehonderdvijf-en-zestig dagen op als tegen een verschrikkelijk hoge berg. Wanneer wij echter aan het einde van datzelfde jaar staan, dan erkennen we, dat de dagen heel snel zijn omgevlogen. Begrijpelijk, want aan het begin van het jaar weten we niet, wat het jaar ons brengen zal, terwijl wij aan het einde van dat jaar de feiten kennen en ons beraden op hetgeen gebeurd is.

Zo ook weer op deze Oudejaarsavond. We zien dan het eerste O.V.W. bataljon, II-14 R. I. aan boord van het schip gaan om afscheid te nemen van de Westkust van Padang. Ook in Semarang scheept een bataljon zich in en het vraagstuk waarover wij in November 1947 nog zo opgewonden waren, begint zijn oplossing te krijgen. De eerste troepen keren huiswaarts en de demobilisatie is een feit geworden. Sedert dien zijn vele bataljons huiswaarts gekeerd en praktisch zijn alle O.V.W.'ers vertrokken. Nieuwe troepen kwamen, de vijfde bataljons en zij behoren weder tot de oudjes. Een jaar in de tropen heeft hen gehard en het leven aan de Status Quo-lijn heeft hen veel geleerd.

Januari bracht ons de Renville overeenkomst, welk bestand met minder hoera-geroep werd ingeluid als de „Linggardjati” overeenkomst, welke hieraan vooraf ging. Met dit accoord kwam de C.G.D. en zijn militaire waarnemers; de vaststelling van de Status Quo-lijn en de instelling van de V.P. Ditmaal was de Status Quo-kwestie beter geregeld, doordat een gedemilitairiseerde zone werd ingesteld. Hieraan werd aan Nederlandse zijde strikt de hand gehouden, doch aan de andere zijde nam men het minder strikt. Het gevolg was, dat nog vele schermutselingen aan de lijn gemeld moesten worden dat Nederlandse troepen ter zuivering van kwaadwilligen enkele malen de lijn moesten overschrijden. Ook kon men op enkele punten niet tot overeenstemming komen, zodat de militaire waarnemers moesten worden ingeschakeld. Zo was in geheel Indonesië de Status Quo-lijn geregeld.

Vanaf Februari begon het patrouille lopen langs deze lijn en de steeds toenemende waakzaamheid in verband met de infiltraties. Duidelijk bleek, dat de T.N.I.-leiding haar legers niet geheel in bedwang kon houden, zelfs niet nadat de zogeraamde „zakken” geleidigd waren. Het waren praktisch de volkslegers, geleid door onverantwoordelijke officieren, in vroegere jaren klerken of *goeroes*, die deze last veroorzaakten. Overal vonden infiltraties plaats en vele malen moest krachtig worden opgetreden tegen kidnappers en brandstichters. In die eerste maanden van dit jaar zijn vele woningen een prooi der vlammen geworden.

Even zakte de activiteit, doch tegen het einde van het jaar vlamde zij weer op. Duidelijk uitvloei van de communistische

invloed, op de republikeinse regering. De onderhandelingen in Kalioerang en te Batavia vlotten niet, vooral niet, wanneer het om de politieke richtlijnen ging. Het werd een ieder duidelijk, dat de republiek de Renville-overeenkomst slechts benutte om tijd te winnen. Onze vertegenwoordigers in Lake Success wisten echter door een juiste houding de opgeblazen propaganda der tegenstanders te neutraliseren, doch ook in Lake Success zag men jammer genoeg de te betrouwen verwijdering der vroegere geallieerden.

Het leger stond niet stil. Behalve de zo noodzakelijke patrouilles werd veel gedaan aan de opbouw en hoe dit gewaardeerd werd door de eenvoudige samenleving, werd wel zeer sprekend bewezen tijdens de jubileumfeesten in September, toen de bevolking uit republikeins gebied nabij Salatiga gelden kwam storten voor het huldeblijk voor de Koningin.

Dit simpele gebaar, dat toch zulk een grote draagwijdte heeft, typeert wel heel duidelijk, dat de gemeenschap in de republiek naar rust en orde verlangt en dat zij de strijd, zo politiek als anders, moede is.

Intussen konden in het bevrijde gebied, dat vooral op Java, in Noord- en Zuid Sumatra grote afmetingen had aangenomen, industrie en cultures weder in bedrijf gesteld worden. Hierdoor kon de financiële positie verbeterd worden. Ook op ander gebied heeft de soldaat-overzee krachtig mede geholpen aan de wederopbouw van de bevrijde gebieden. Wegen werden hersteld, bruggen herbouwd en de tot armoede gebrachte bevolking, die zonder kleren en veelal onder de tropenzwermen rondliep, zag het licht schemeren. Zij kon haar producten op normale wijze naar de pasar brengen en voor de gelden, welke zij hiervoor ontving, kon zij kleding kopen. Doktoren en hospikken zwierven uit om genezing te brengen, waar dit nodig was en ontegenzeggelijk waren zij de ambassadeurs van de Nederlandse goodwill in Indonesië in optima forma.

Voor de republiek, die een tactiek van non-coöperatie voerde, was dit een doorn in het oog. Duidelijk was dit merkbaar aan de toenemende communistische invloed waardoor de waakzaamheid moest worden verscherpt. Niet alleen aan de Status Quo-lijn, doch ook in de grote steden. Te Batavia werden zelfs handgranaten geworpen, terwijl dank zij de activiteit der inlichtingendiensten en andere instanties belangrijke groenen terroristen konden worden opgerold.

Een zeer belangrijke gebeurtenis vond dit jaar plaats. Koningin Wilhelmina kondigde in de eerste helft van 1948 aan, dat Zij de regering in September zou overdragen aan Haar dochter, Prinses Juliana. Even was het stil in de troep. De Koningin, onze Koningin, Die voor ons zo vertrouwd was, zou heengaan, doch als goed militair konden

wij het besluit van Haar begrijpen. En zo heeft het leger overzee een grootse huldebetoging gehouden, waarbij dank werd uitgebracht voor al hetgeen Prinses Wilhelmina gedurende vijftig jaren voor ons gedaan heeft en waarbij het vertrouwen werd uitgesproken dat Haar dochter met even grote wijsheid en rechtvaardigheid over het Nederlandse volk in Europa en overzee zou regeren.

Deze dagen werden een glanspunt in het militaire bestaan.

Tegen het einde van het jaar nam de spanning toe, toen Moeso, Tan Malakka en Alimin, de communistische leiders een staatsgreep te Madioen uitvoerden. Wel bleef de aandacht gevestigd op Madioen, doch het feit, dat ook in Parakan, Magelang en Solo, alsmede in andere delen van Midden Java, kleinere staatsgrepen werden uitgevoerd, gaf de insider een duidelijk beeld, dat het rommelde in de republiek. Het leger had in de maanden September en October zijn waakzaamheid ten top gevoerd en zoals gewoonlijk verspreide de republiek geruchten, dat er acties op komst waren. Het feit, dat deze niet kwamen, is wel een duidelijk bewijs, hoe voos de propaganda der republiek was. Bovendien moest men daar de eigen moeilijkheden camoufleren.

Voor den demobiliserenden soldaat was deze verhoogde waakzaamheid minder prettig, omdat de demobilisatie werd stopgezet en vele jongelieden, die reeds voor een boot geboekt waren, moesten naar hun onderdelen terugkeren. Doch het merendeel wist, als goed soldaat, dat het noodzakelijk was en dat voor hen de tijd zou komen om „de weg terug” te kunnen aanvaarden.

Onze minister voor Buitenlandse Zaken bracht begin November een bezoek aan Djokja. Veel is er over deze reis geschreven doch de werkelijke feiten bleven geheim. Het resultaat was, dat een sterke Nederlandse delegatie einde November naar Indonesië kwam in een laatste poging om een vergelijk met de republiek te treffen, waardoor de, in de Noodwet Indonesië vastgelegde koers, gevolgd kan worden.

En zo staan wij dan aan het einde van een jaar, dat ons veel gebracht heeft, dat — vooral als wij de blik terugslaan — snel is omgevlogen maar dat vooral geworden is een jaar waarin wij tot man groeiden. Wij namen de taak der O.V.W.'ers over en wij kunnen hen thans toeroepen: Mannen, Gij hebt een begin gemaakt; wij namen jullie taak over en wij zullen voortgaan in de geest, welke jullie bezielde: De geest van een rechtgeaard Nederlander, die rust en orde wil brengen, opdat een zo vruchtbaar land kan bloeien.

Met deze gedachte sluiten wij het jaar af en vangen wij het nieuwe jaar aan.

Kameraden: Dat 1949 jullie allen moge brengen datgene, waarnaar Gij verlangt. Een voorspoedig Nieuwjaar!

Een wereld in onrust en chaos

*

Aan het einde van dit jaar zullen in de harten van miljoenen mensen gebeden opgaan, dat de werkelijke Vrede zal komen.

Het afgelopen jaar heeft de wereld zeer zeker in spanning gehouden. De controverse „democratie en communisme” beheerste praktisch alle internationale besprekingen. Waar ook een conferentie plaats vond en welk onderwerp ook werd aangesneden, steeds weder stuitte de opbouwende democratie tegen de veelal totalitaire begrippen van het communisme. Amerika was de natie, die op de bres stond voor de democratie en Rusland schaarde de satellieten rond zich om al datgene, dat democratisch juist geacht werd, te torpederen. Deze controverse werd een kwestie van Washington contra Moskou.

Het Palestijnse vraagstuk, China, de kwestie Korea, het Marshall-plan en uiteindelijk de Berlijnse vraagstukken werden beheerst door deze controverse. Overal voelde men de tegenwerkende hand van Moskou. Dat op deze wijze de Verenigde Naties teruggedrongen werden in de positie van de ter ziele gegane Genève'se Volkenbond kwam wel zeer evident tot uiting, toen in September van dit jaar aan Vishinsky de vraag gesteld werd, nadat Moskou bij de bespreking van het Berlijnse probleem, de vergadering verlaten had, „of Rusland uit de Verenigde Naties zou treden”. Men zou hier zelfs kunnen spreken van de geschiedenis, die zich herhaalt. Trad ook Rusland niet uit het Genève'se college en later Duitsland?

Het afgelopen jaar heeft op internationaal gebied zeer weinig lichtpunten gekend. West-Europa leefde in angst en vreeze, dat de derde wereldoorlog zou uitbreken en enkele malen had dit er veel van weg. Het internationale politieke steekspel werd zo geraffineerd gespeeld, dat men herhaalde malen voor een punt stond, dat de toeschouwende menigte dacht, dat men het breekpunt bereikt had. Doch steeds weer krabbelde een der partijen terug om na korte tijd van voren af aan te beginnen. Typerend is echter, dat Moskou zijn grotere activiteit verlegde naar het Verre Oosten. Daar was een vrijheidsbeweging ontstaan en gegroeid; daar stonden miljoenen volkeren in de kinderschoenen der zelfstandigheid en daar werden fouten gemaakt. Daar vooral vierden hartstochten hoogtij en was men nog niet bezonken tot de nuchtere realiteit. Hier was een terrein dat open lag voor het communisme en met gretige hand greep Moskou toe. Trouwens dit was een oude Russische droom: de drang naar het Oosten, die reeds in het begin der twintiger jaren vastere vorm kreeg doordat in Siberië aan de grens van het vroegere Mandsjoerije een universiteit voor Oosterse talen was geopend. In Bangkok opende Moskou een gezantschap en vele waren de vliegtuigen, die daar landden om instructies in ontvangst te nemen. Malakka, Siam, Burma en Brits-Indië, al deze gebieden waren in de greep van Moskou. Men moest hier door het dunne laagje van „vrijheidsdrang” staren om tot de werkelijkheid te komen. Immers poogde

Moskou door chaos te scheppen in deze productief zo rijke gebieden de tegenstander de eerste slag toe te brengen. Zoals in wereldoorlog-twee de productie-centra werden vernietigd, waardoor men het wezen van het leger vernietigde, zo kan thans gezegd worden, dat Moskou de productie-centra der democratie overal ter wereld, doch vooral in Azië, ondermijnt.

Doch het brandpunt der controverse bleef Berlijn. Hier was het de Sovjet-generaal Sokolovsky, die tegen de beloften van Stalin in, de eisen handhaafde en het de geallieerden zeer moeilijk maakte. Moskou wilde de controle over aan- en afvoer naar en van Berlijn in handen hebben.

En dit betekende, dat Moskou zijn grenzen — en daarmee de communistische leer — verder naar het Westen schoof.

Voor West-Europa werd het dus een behoud der oude beschaving. Maar tevens een herstel uit een chaos, zoals West-Europa nimmer gekend had. Het plan Marshall kon slechts verwezenlijkt worden, wanneer een garantie gegeven werd, dat de opbouw en het herstel in rustige sfeer uitgevoerd zouden worden. Nederland, België en Luxemburg namen het initiatief door de Benelux te stichten. Hieruit werd de West-Europese Unie geboren, die aanvankelijk economisch zou werken. Doch Amerika eiste meer. Amerika eiste de zekerheid, dat het geld, dat in West-Europa belegd werd, ook „zeker” belegd was en toen de West-Europese staten aarzelden die bevestiging door militaire coördinatie te beschermen, stelde Amerika de eis, dat dit zou geschieden, voordat steun verleend kon worden. Zo werd in September een nieuwe geallieerde staf samengesteld onder opperbevel van veldmaarschalk Montgomery, terwijl de West-Europese legers onder commando van de generaal de Lattre de Tassigny kwamen. De gecombineerde vloot kwam onder commando van een Frans admiraal. Deze praktische alliantie kan niet anders dan toegejuicht worden, al werd zij dan ook afgedwongen door de houding van Moskou.

Werd Europa beheerst door het Berlijnse vraagstuk en zag men in enkele landen van Europa een politiek verval, doordat communisten te vaste greep op de regering hadden gekregen (Frankrijk), terwijl verder de landen achter het ijzeren gordijn geheel ingeschakeld werden in het Sovjet blok, in Azië viel allereerst de aandacht op Korea en China. In Korea kwamen de democratische en communistische principes wel zeer duidelijk tevoorschijn. Rusland ondermijnde alle maatregelen door Amerika genomen en schreef verkiezingen uit voor het gebied, dat onder Amerikaans toezicht stond. In China had maarschalk Chiang Kai Shek een zware dobber om het communistische gevaar te keren. Nadat de rechtstreekse Amerikaanse steun was weggefallen drongen de communisten vanuit Mantsjoekwo steeds dieper China binnen, daarin gesteund

door enkele Chinese bevelhebbers, die het oude spelletje van de twintiger jaren nog wilden spelen en niet beseften, dat een krachtige eenheid geboden was, wilde China niet nogmaals onder een verfoeilijke dictatuur komen. De situatie is op het ogenblik, dat dit overzicht geschreven wordt, nog steeds twijfelachtig. In enkele streken hebben de Nanking-legers de overhand, doch in andere streken melden de communisten overwinningen. De economische structuur van China werkt jammer genoeg nog steeds in de hand van Moskou.

Verder naar het Zuiden zagen wij staatsgrepen in Burma en Siam en de strijd tussen Pakistan en Hindoestan, welke wel zeer scherp tot tekening kwam in de bezetting van Hyderabad. Ook hier weer spelen godsdienstige invloeden en persoonlijke belangen een voornamelijk rol. Opvallend is dat Londen zijn koers wijzigde en inzag, dat een te overhaast vertrek — overigens ingegeven door humanistische gevoelens — niet altijd de juiste houding was. In Malakka keerden de Britse troepen terug om de communistische draak de kop af te snijden.

Palestina is eveneens een der moeilijkste punten geweest. Op welke wijze Lake Success ook poogde om dit zo moeilijke vraagstuk tot een oplossing te brengen, men slaagde hierin niet. Eensdeels door invloed van Moskou, anderzijds doordat het vraagstuk zo oud was en doorspekt van zoveel beloften (Balfour), dat de verlangens en eisen niet meer uiteen te rafelen waren. Vijandelijkheden braken uit en veel werd verwoest. Graaf Bernadotte poogde beide partijen tot elkaar te brengen, doch ook hier bleek weer, dat de gemoederen reeds zodanig waren opgezweept, dat men zich weinig aantrok van alle verzoeken en oekases der V.N. De moord op Graaf Bernadotte gaf de wereld een afschrikwekkend beeld hoe ver de hartstochten opgezweept werden. Doch even opvallend was, dat deze afschuw spoedig geluwd was. Palestina is nog steeds een zorgenkind en zal het voorshands wel blijven.

Amerika koos, boven aller verwachting, Harry Truman tot president. De republikein Dewey werd verslagen, terwijl de democraten zich in Huis en Senaat versterkten. Hierdoor is Truman — en daardoor zijn politiek — steviger in het zadel gekomen.

Het zijn slechts enkele punten uit het wereldgebeuren van het afgelopen jaar. Zij geven echter het beeld dezer verontruste en kokende wereld weer. Nog steeds is de zo hoog nodige rust niet weergekeerd; nog steeds snakt de mens naar werkelijke vrede en zeker zullen op dit Kerstfeest en bij het einde van dit jaar, uit de harten van miljoenen gebeden opklinken, dat het nieuwe jaar datgene zal brengen, dat de mensheid zo van node heeft.

Werkelijke vrede!

CHRISTELIJKE KUNST

KONGO

Terwijl men zich in de afgelopen eeuw de mogelijkheid van een Christelijk-Afrikaanse kunst nog niet kon indenken, heeft de grote koloniale tentoonstelling van Parijs in 1936 waar voor het eerst Christelijke negerkunst ten toon werd gesteld, anders uitgewezen. Het vanzelfsprekende Europese voorbeeld was reeds geheel in de eigen kunstvorm omgewerkt. Men moet deze groep lang bekijken om zich van het Europese vooroordeel los te maken en door de wellicht ietwat vreemd aandoende voorstelling toch de aangrijpende en plechtige stemming te onderkennen die de kunstenaar in deze scène heeft willen leggen.

Weinige godsdiensten hebben zoveel bijgedragen tot verbreiding en verinniging van de kunst als het Christendom.

Immers, van de zinkende cultuur van het heidense Rome heeft het Christendom het goede behouden en dit weer tot ongekennde bloei gebracht. Tijdens de eerste uitbreiding van het Christendom komt in het missiewerk reeds duidelijk de tendenz tot uiting om doelbewust de kunst te bevorderen en te leren waarderen. En zoals in Rome de goede heidense kunst ten dienst van de Kerk verder werd ontwikkeld, zo ook bevordert de huidige missie bij de vreemde volkeren de inheemse kunst en poogt door het voorbeeld van goede Europese kunst een verbinding van deze inheemse kunst met de geschiedenis en de leer van Christus tot stand te brengen.

Het Christendom kan in de missielanden eerst dan een volksgodsdienst worden, wanneer de volksaard zichzelf bij de kerstening trouw blijft. Wanneer wij nu enige voorbeelden van de niet-Europese Christelijke kunst weergeven, dan moeten wij goed bedenken dat het hier dikwijls om de eerste pogingen in deze richting gaat. Het heeft toch ook een volle duizend jaar gekost, voordat onze eigen Christelijk kunst tot volledige bloei kwam.

buiten Europa

INDIA

Geheel andere en uiterst verfijnde Christelijke motieven vonden we in de Indisch-Perzische schilderkunst uit de 16e en 17e eeuw. Het Christendom was reeds door de apostel Thomas in deze gebieden gebracht. Maar pas onder de Portugezen vond de kerk een zekere bevrijding, doch het Portugese missiewerk had aanvankelijk een sterk politieke inslag zodat een uitgesproken „Portugees Christendom” verbreid werd. In de afbeeldingen zoals de hier gereproduceerde kruisiging vindt men dan ook een uitgesproken Portugees element.

INDONESIE

Zoals bekend, behoort het Indonesische volk tot een der kunstzinnigste volken van Zuid-Oost Azie.

Van daar ook, dat de oude Hindoe Kultuur in deze Archipel een rijke voedingsbodem gevonden heeft. Wij hoeven in dit opzicht slechts het eiland Bali en de Boeroe-boedoer te noemen.

Het is daarom geenszins verwonderlijk dat ook het Christendom, zij het dan geen talrijke, kunstuitingen in de Archipel in het leven geroepen heeft.

Wij denken daarbij aan enige uiterst merkwaardige en geslaagde pogingen om de inheems-christelijke Kultuur in Indonesië en op het eiland Java in het bijzonder te beleven.

Uit de geest der belangrijke klassieke Javaanse kunst probeerde voor enkele jaren een Europees geleerde Prof. Dr. J. Schmutzer, christelijke voorstellingen op de heerlijke oude plastieken geïnspireerd, samen te stellen.

Het is interessant om te constateren hoe de inheemse kunst door toedoen van het Christendom, b.v. in de oude Wajangvoorstellingen alsmede in de eveneens uit Java

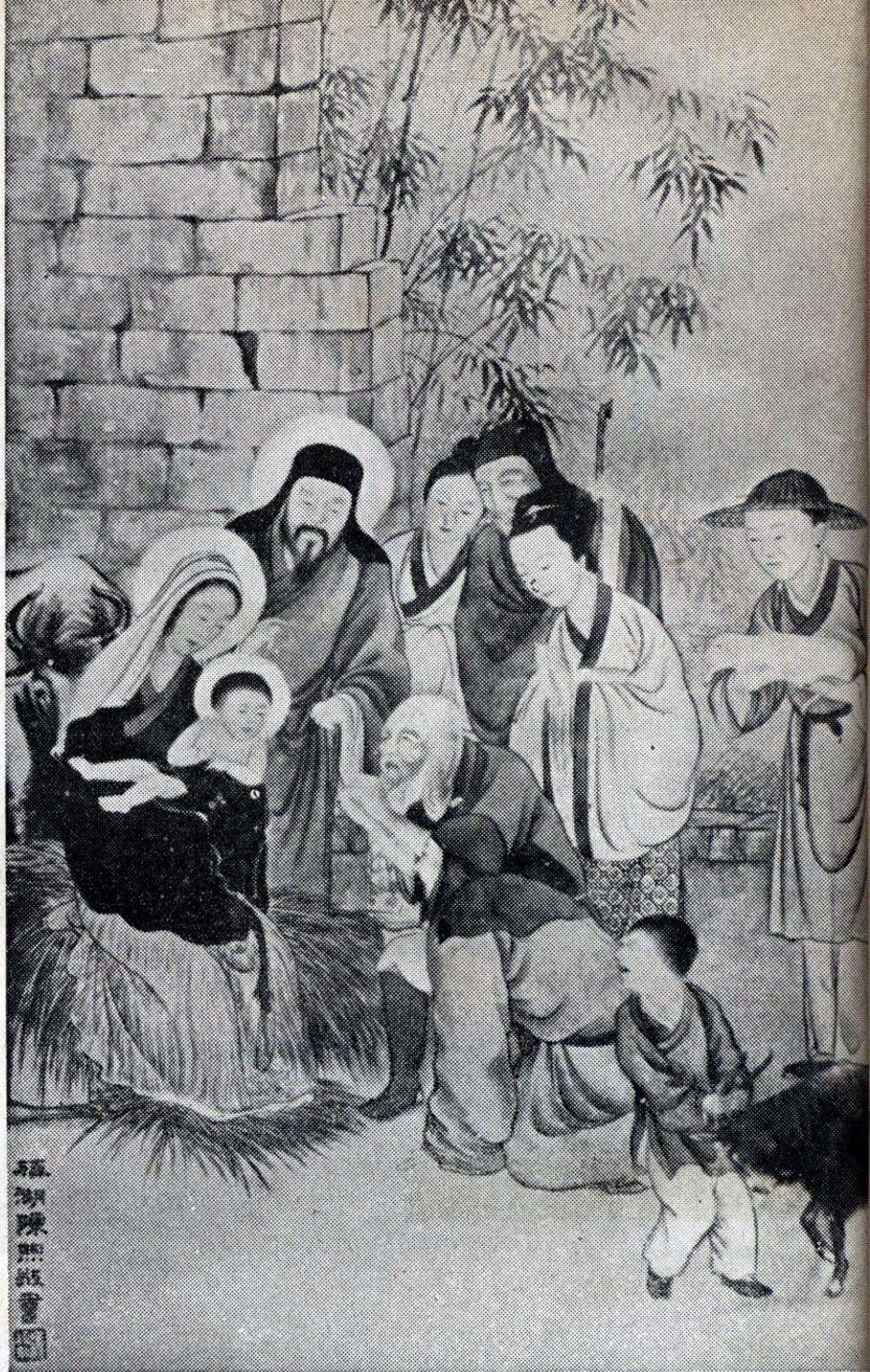
stammende batikkerijen een nieuwe bloei-periode tegemoet ging.

Men moet de gehele techniek van het batikken kennen en weten hoe iedere kleur eerst door het indompelen van de met uiterste zorg, vooraf met was afgedekte stof ontstaat, om te kunnen vermoeden met welke kunstzinnigheid en moeite het hierbij afgebeelde door Cajus Rahid getekende en als origineel in twee kleuren uitgevoerde doek, gefabriceerd werd.

CHINA

Wanneer het Christendom voor het eerst zijn intrede in China deed weten wij niet, ofschoon de apostel Thomas als stichter der China-missie aangemerkt wordt. Ook in China heeft de kerk steeds de ontwikkeling van eigen kunst voorgestaan. Uit de 17e of 18e eeuw stamt een prachtig Madonnabeeld dat thans in het Brits museum te zien is.

De schilderstukken op zijde van Lukas Chéng zijn de belangrijkste uiting van Christelijke kunst in het huidige China. Bijbel-scenes door welker kunstzinnige voorstellingen hij naar zijn zeggen zelf Christen werd, schildert hij het liefste. Met een oprecht innerlijk beleven worden hier voorbeelden van de Europese Renaissance bewerkt, zonder dat echter de fundamenteën van de grote Chinese schildertraditie verlaten worden. Het beeld van de „Aanbidding” toont het wonderlijke voorstellingsvermogen en de grote scheppingsgave van deze kunstenaar.

JAPAN

Het samengaan van de Christelijke kunstenaars in Japan heeft de Christelijke kunst aldaar gedurende de laatste jaren een verbazingwekkende uitbreiding en zelfs waardering bij niet Christenen doen vinden. Doch ook hier blijven de invloed en het eigen karakter domineren.

Wanneer wij dit alles de revue laten passeren dan kunnen wij de verdere uitbreiding en de groei van een Christelijke kunst buiten Europa tegemoet zien.

De Patrouille

(EEN RUSSISCHE VERTELLING)

„Ja Mevrouw, die hedendaagse jongelui zijn volkomen onhandelbaar.....”

Kolonel Gorbatcheff nam een teug champagne, keek vergenoegd, vooral omdat hij zelf de dans kon uitzitten, de heldere verlichte balzaal in. Zachtjes liet hij zijn hoofd op de maat van een wals meewiegen terwijl zijn blikken over de mooie toiletten van de dames en de schitterende uniformen gleden.

„Ze kennen geen grenzen en hebben geen zelfbeheersing” zei zijn buurvrouw die bedacht dat zij zojuist aan het souper weer alles had gegeten wat de dokter haar verboden had.

— Maar Kolonel, U als militair hebt daar natuurlijk geen moeilijkheden mee! — Gorbatcheff voelde de subtiële uitdaging, hij zette zijn borst op zodat zijn medailles even tinkelden, streek zijn snor en zei — Mevrouw ik zal U dit zeggen, — hij nam weer een teug champagne ondanks het feit dat mijn jonge officieren uit de aard der zaak al soldaat moeten zijn is het altijd mijn principe geweest, en daarbij sloeg hij zich op zijn gedecoreerde borst om op de meest onverwachte ogerblikken hen er aan te herinneren dat de dienst voor alles gaat. Na deze bijna plechtige uitspraak keek hij zegevierend de balzaal in waar de fleurige paartjes luchtig rondzwierden. — Ja, ja Kolonel, U hebt makkelijk praten maar ik ben een arme weduwe met drie opgroeiende zoons. Ach het leven is soms zo moeilijk..... Gorbatcheff luisterde helemaal niet naar deze verzuchting en bleef geheel zijn eigen gedachtengang volgen.

— Ik zal U nu bewijzen, dat wat ik zeg geen holle frazen zijn. — Eh Dolgorouki, kom eens even hier — zijn spiedend oog had inmiddels een jong luitenant van zijn Regiment ontdekt. Prompt meldde deze zich bij de Kolonel en vroeg — Kolonel, wat is er van Uw orders? Hij dacht echter — de ouwe heeft weer teveel champagne op, nu zul je het hebben.

— Zeg Dolgorouki, scharrel jij — en om zeker te zijn dat zijn buurvrouw volledig getuige zou blijven van zijn machtsvertoon zei hij met veel nadruk — Mevrouw excuseert U even dit dienstpraatje — Dmitri Worenchoff op, hij zit vermoedelijk op het terras en zeg hem dat hij zich direct bij mij moet vervoegen. Ga je gang maar.

Zie je wel, natuurlijk Worenchoff daar heeft ie de pik op. Dolgorouki wist niet of hij de opdracht maar „vergeten” zou. Soms lukte dat, maar Gorbatcheff kennende vond hij het beter om deze keer te gehoorzamen. Hij liep vlug door de zaal heen en keek op het terras. Inderdaad zat daar Worenchoff met zijn dierbare Tatiana. De meeslepende muziek en de heldere winternacht bevorderde de intieme sfeer en fluisterend ontsponnen beiden hun liefdesdroom.

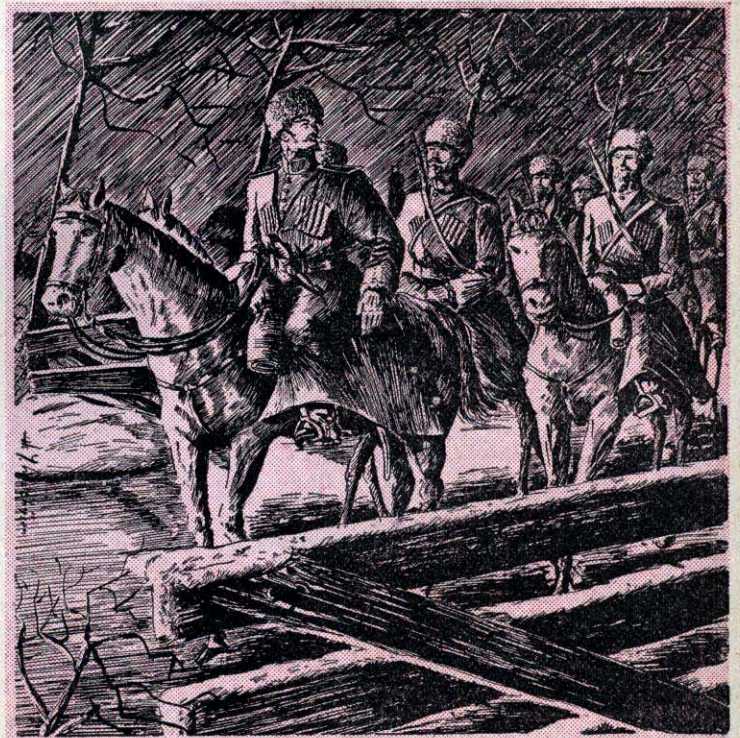
Plotseling stond Dolgorouki voor hen. — Zeg Dmitri, het spijt me jongen, maar de ouwe moet je hebben. — Worenchoff werd nijdig — Voer jij tegenwoordig alles uit wat die ouwe gek verzint, je weet toch dat ie de pest aan me heeft. Laat 'm..... Nee Dmitri wees voorzichtig, Gorbatcheff is in een gevaarlijke bui, want hij zit met die ouwe Federowna en heeft teveel champagne op. Ik zou maar gaan dan zal ik Tatiana bezig houden en haar voor de Mazurka vragen, als jij dat tenminste goed vindt voegde hij er plagend achteraan. Worenchoff was razend en mompelde weggaande Daar gaat mijn hele avond, omdat die vent weer eens de gebraden haan wil uithangen. Ze moesten dat soort kerels opsluiten in plaats van op Kerstbals uit te nodigen. Kort daarop meldde hij zich inwendig ziedend maar uiterlijk correct bij zijn chef.

Al van ver af begon Gorbatcheff zodat iedereen het moest horen — Meneer Worenchoff zo juist heb ik bericht ontvangen dat in Oursk moeilijkheden zijn. Aangezien U die omgeving bij uitstek kent heb ik besloten om U met een cavalerie patrouille ogenblikkelijk daarheen te zenden. Met een gewichtig gebaar haalde hij zijn horloge te voorschijn: Het is nu half twaalf, om één uur macheert U af en aldaar aangekomen handelt U naar goedvinden, Ik verwacht U uiterlijk Dinsdagmiddag terug. Het spijt mij overigens, meneer Worenchoff, dat ik U juist vannacht met Kerstmis moet uitsuren — loog hij er achteraan — maar Dienst is Dienst.

Dank U en veel succes. Driftig sloeg Worenchoff zijn hakken tegen elkaar maakte rechtsomkeert en verdween, maar moest toch nog de eerste tonen van de Marzurka horen. Gorbatcheff zuchtte schijnheilig: Als militair ben je nooit helemaal vrij. Maakte toen een diepe buiging onder het getinkel van zijn decoraties: Mevrouw zoudt U mij het genoegen van deze Marzurka willen doen.

Serge Antonowitch sloeg een nieuw glas wodka achterover en liet toen zijn hand weer zwaar op de tafel terugvallen. Eenzaam en verlaten zat de oude boer in zijn houten woonkamer. De kachel rookte, hij merkte er niets van. Zijn starende ogen bleven op het wazige rode lampje dat nog aarzelend de Ikoon belichtte rusten.

Weer was het Kerstmis en voor hen nog somberder dan het vorig jaar. Heel in de verte beierden de klokken van het oude Dobrouska klooster, waar nu vrome monniken de geboorte van het Kind verheerlijkten. Vorig jaar was de dorpsgeestelijke nog bij hem geweest om hem over te halen de nachtmis in het klooster bij te wonen. Dit jaar had hij de oude priester weggevloekt en hem bedreigd dat indien hij niet „opdonderde” hij hem de Ikoon in zijn gezicht zou smijten. De priester had toen een kruis geslagen en alleen maar gezegd: Serge Antonowitch ik zal voor U blijven bidden. En daarop was hij stil verdwenen en Serge Antonowitch hoorde zijn voetstappen nog steeds nakraken in de bevroren sneeuw. Weer sloeg hij een glas wodka naar binnen. Als een vloedgolf stormde nu zijn leven door zijn gedachten. Ja, hij was de rijkste boer hier in dit dorp, dat had hij door hard werken bereikt. Eenmaal was hij bij het gehele dorp zelfs in groot aanzien geweest. Hij had een lieve vrouw getrouwd, twee dochters en een zoon bezeten. Hij herinnerde zich nu hoe hij eens jaren geleden op een dorpsfeest in een over-

moedige bui had uitgeroepen: Wie kan tegen mij, Serge Antonowitch de machtigste boer in Oursk op? Hij herinnerde zich ook hoe kort daarna de ene ramp op de andere volgde. Zijn vrouw stierf, kort daarop aan de zelfde ziekte zijn beide dochtertjes. Het enige wat hem toen overbleef was zijn zoon en deze was als kleine jongen uit angst voor zijn vader weggelopen, nooit had hij meer iets van hem gehoord. Nu was hij alleen, met zijn rijkdommen. Hij was in zich zelf gekeerd, meed mensen, wanneer zij nog eens bij hem kwamen joeg hij hen onder woede uitbarstingen de deur uit. In het dorp kwam hij niet, hij had immers gezien hoe de mensen een kruis sloegen wanneer ze hem zagen. Zijn laatste knecht had zojuist de dienst opgezegd, de reden had hij niet willen zeggen maar hij wist heel goed hoe men in het dorp fluisterde dat Serge Antonowitch alleen zijn rijkdommen behield omdat hij een verbond met de duivel had. In dolle drift sprong hij op en sloeg met zijn vuist op de tafel: — Bij God, laat ik dan een verbond met de duivel maken als zij het willen! — Hier dan. En met een zwaai smet hij zijn glas naar de Ikoon. Kletterend brak het tegen de muur aan stukken doch het heilige beeld werd, niet geraakt. Verdwaasd staarde Serge Antonowitch naar het zwakke rode lichtje, viel toen neer op zijn houten bank, legde zijn hoofd op zijn armen en brak in krampachtig huilen uit.

Dmitri Worenchoff was nog steeds geweldig uit zijn humeur hetgeen zijn ongelukkige Kozakken moesten ontgelden. Hij keek achterom of de colonne goed opgesloten bleef en in de koude vriesnacht leek het wel of de paarden stoom uit hun neusgaten bliezen. Behalve het gerinkel van metaal en het gekraak van leerwerk hoorde je alleen het rhythmische dreunen der paardenhoeven in de sneeuw. Inwendig hoopte Dmitri maar dat zijn mannen zouden gaan zingen. Doch blijkbaar mede door zijn eigen schuld zat de stemming er niet in. Geen wonder ook als je op Kerstnacht moet uitrukken. Maar eindelijk na verloop van enige uren kwam het. Achter in de colonne hief een heldere jonge stem een volksdeuntje aan: Op de weg van St. Petersburg. Vergenoegd verdraaiden de paarden hun oren en spoedig viel de hele colonne in, Vrolijke liedjes werden afgewisseld door melancholieke die dan weer in hartstochtelijke wilde zangen eindigden. Tegen het einde van de rit toen de Kozakken patrouille Oursk naderde, werden zij moe en hield het zingen weer op.

Dmitri had enige verkenners vooruit gezonden, maar zoals hij verwachtte was in het dorp niets bijzonders te bemerken. Hij besloot ook om maar direct kwartier te maken en zijn oog viel

daarvoor op de grote boerderij van Serge Antonowitch die alleen aan de ingang van het dorp stond. Hij reed er naar toe, liet de patrouille halt houden gaf zijn paard over aan zijn ordonnans en steeg af. Het was wel vervelend om op dit uur van de nacht de boerenmensen uit hun bed te kloppen maar daar was niets aan te doen. Tot zijn opluchting zag hij echter dat in de voorkamer nog licht brandde. Hij klopte aan maar er gebeurde niets. Langzamerhand werd hij ongeduldig en riep: In naam van de Czaar doet open! Eindelijk hoorde hij enig gestommel en aarzelande schreden, die de voordeur naderden, een grendel werd verschoven en de deur ging op een kier open. Antonowitch bleef in de deuropening staan en schrok toen hij de Kozakkenofficier ontwaarde. Niettemin boog hij diep. Dmitri wilde de man op zijn gemak stellen en zei: „Zalige Kerst Vadertje”, wij zijn zwervers en vragen om onderdak. Toen kwam de boer helemaal tevoorschijn en zag de donkere silhouetten van de Kozakken op de achtergrond en in zijn hart was hij eigenlijk dankbaar nu door de inkwartiering eindelijk van zich zelf verlost te worden. Worenchoff gaf hem vlug de sterkte van mannen en paarden op, langzaam verwerkte de boer deze in zijn brein en zei toen verlegen: Heer, ik woon hier weliswaar alleen, doch vergeef mij, al Uw mensen kan ik niet bergen. Vijf minuten hier vandaan woont Iwan Petrowitch en hij zal ongetwijfeld de overige kunnen opnemen. Goed zei Worenchoff ik zal mijn wachtmeester roepen, dan wijs jij hem de weg naar Petrowitch's boerderij. Ik blijf hier en laat de anderen nu afzadelen en kwartieren in orde maken.

Direct daarop meldde de wachtmeester zich bij zijn commandant om zijn orders in ontvangst te nemen. Toen deed de boer een stap naar voren en keek de onderofficier scherp aan. Aarzelend sprak hij toen een naam uit: Alexei Sergewitch? — Ja, zei de wachtmeester — Zo heet ik en begon toen op zijn beurt de boer op te nemen. Tot stomme verbazing van Worenchoff vielen beiden elkan- der toen in de armen: Vader! Mijn zoon! O God snikte de boer — ik heb mijn enige zoon teruggekregen. Meteen viel hij op zijn knieën voor de Ikoon en bad om vergeving. Behalve het gebeier van de klokken van het Dobrouska klooster en het gestommel van de paarden buiten hoorde men in het vertrek alleen het gebed van de oude man. Onwillekeurig raakte Worenchoff onder de indruk, gaf zijn onderofficier een hand en zei simpel: Alexei Sergewitch het is Godswil geweest, dat wij vannacht naar Oursk gestuurd zijn.

LEVEN WIJ WEER IN DE BEKLEMMING VAN DE

Ondergang?

De geboorte van de atoombom heeft in den mens vele gevoelens wakker geroepen. Toen het bericht van de atoombom op Nagasaki en Hiroshima wereldbekend werd en men zich een idee kon vormen van de enorme uitwerking van dit nieuwe wapen, schrok de samenleving wakker en in vele kringen meende men, dat de ondergang der wereld zich had aangemeld. Deze angstneurose is gebleven, hoewel zij, evenals destijds gasoorlog, slechts oppervlakkig verdwenen is. Men spreekt nog steeds over de atoombom als het allesvernietigende wapen en somwijlen spreekt men daarbij de hoop uit, dat dit wapen gebruikt zal worden om de vernietigende elementen uit te roeien.

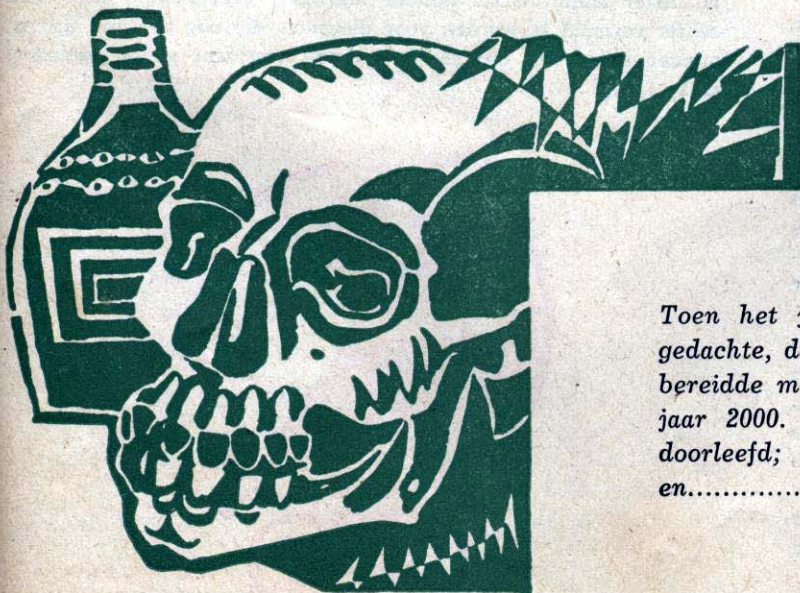
De vraag of wij met deze snode wereld halsoverkop de ondergang en de vernietiging tegemoet rennen, dan wel of wij ondanks alle stuipen en aarzelingen toch langzaam maar zeker naar lichtere toekomst gaan, wordt echter onafhankelijk van ons natuurlijk optimisme of pessimisme beantwoord door het geloof, aldus Albert Helman. Van oudsher waren er grote mensengroepen die geloofden aan een vrij snel naderend einde dezer schepping, vol apocalyptische verschrikkingen en zogenaamd „eschatologische” berechting van een boos, weerspanning mensdom dat zijn kansen heeft verspeeld; en aan de andere zijde evengrote groepen, die zulk een catastrophale toestand hoogstens konden zien als overgang naar

uiteindelijke vrede hier op aarde, naar een duizendjarig rijk, een Godsrijk of een Gouden Eeuw, hoe men het noemen wil.

Bepaalde volkeren zijn bijzonder gevoelig voor deze chiliastische idee, zoals verschillende Russische schrijvers duidelijk hebben aangetoond. In West-Europa kreeg de eschatologie een betere kans, zoals gebleken is uit de gebeurtenissen, die zich bij de nadering van het jaar 1000 hebben afgespeeld, toen velen afstand deden van hun have en goed en soms in orgiën, soms in strenge boete zich op het einde van de wereld voorbereidden. Vreemd genoeg zijn de meeste geschiedenisboeken zeer spaarzaam in hun gegevens hieromtrent, maar het feit blijft er niet minder typerend om en over heel de Christelijke elfde eeuw schijnt er een bleke noodlotsstemming te hangen, die versombert naarmate wij het einde daarvan en..... het nieuwe élan van keizer Otto daarna, naderen.

Eeuwen later kon Sabbathai Zewi, de rabijn van Smyrna, op grond van andere berekeningen van de wereldondergang een soortgelijk effect in zijn omgeving en zelfs ver daarbuiten teweegbrengen — des te gemakkelijker omdat hij de profetie van zijn Duizendjarig Rijk direct aan die van de ondergang wist vast te knopen. En nog in het begin van deze eeuw heeft de ontdekking van de komeet van Halley een neurose ontketend, dat de wereld aan den rand van de ondergang stond.

Deze dingen wortelen diep, zó diep, dat, hoewel zij verzwegen

Toen het jaar 1000 naderde, leefde de wereld in de gedachte, dat het einde nabij was. In boete en in orgiën bereidde men zich voor op dat einde. En nu nadert het jaar 2000. Wij hebben twee verschrikkelijke oorlogen doorleefd; de atoombom hangt ons boven het hoofd en.....

blijven en men in een tijd als de onze te verlicht is om ze nog bewust te worden, niettemin hun blijvende werking valt te bespeuren wanneer men door de oppervlakte der verschijnselen heen durft te kijken naar hun ondergrond van onbewust levensgevoel, dat wat tenslotte toch bepalend is voor al onze opvattingen en gedragingen.

Wij naderen het jaar 2000 en zijn al bijna tot het midden van deze „laatste” eeuw voortgeschreden. De laatste dan in relatieve zin. Maar voor menig onbewuste is dit relatieve ook absoluut, zoals deze eeuw ook DE eeuw is voor wie hierin leeft en hierin sterven zal.

Ook nu staan, feller wellicht dan tevoren, chiliasten tegenover eschatologen, lieden die geloven dat het zo niet langer kan, die verder geloven dat de oorlogen steeds sneller zullen volgen in steeds engere vorm, zodat de mensheid binnenkort zichzelf vernietigen en de aarde onbewoonbaar maken zal, — en andere, niet minder brave of slechte lieden, die geloven, dat wij nu met pijn en leed toch werken aan een toekomst, welke geen der verschrikkingen van heden meer bevatten zal en die de hoop op morgen niet verliezen bij de barensweëen van vandaag; integendeel die bereid zijn nu te offeren voor straks.

In allerlei vermommingsen ziet men deze opvattingen tegenover elkaar staan. Zij zijn zo fundamenteel, dat ze feitelijk alle tegenstellingen in politiek en maatschappijleer beheersen, vaak dwars door partijgroeperingen en secten heen; dwars door de klassen en nationaliteiten, genuanceerd, maar overal aanwezig, evenals de sexen. In godsdienst en in wijsbegeerte duiken steeds weer en steeds meer profeten van de beide richtingen op, als antipoden, die elkaar verketteren, doch niet anders zijn dan echo's van de wereldangst of van het oer verlangen naar bestendiging der vroegste mensen. Rijkelijk primitief..... hetgeen nauwelijks verbaast bij zulk een jong geslacht als dat van den Homo Sapiens.....

Er is een controverse. Daaraan ontkomen wij niet en niet zo heel lang geleden kwam deze wel duidelijk tot uiting in twee bijna gelijktijdige publicaties in twee werelddelen. De Fransman Emanuel Mounier, hoofdredacteur van het maandblad „Esprit” schreef iets meer dan een jaar geleden over de atoombom, dat zoiets niet de geringste betekenis kan hebben voor een Christelijke interpretatie van 's wereld afloop en 's mensen einde. „Ik heb geen reden,” aldus Mounier, „te ontkennen of aan te nemen, dat wij in een tijdperk van stuip trekkingen zijn gekomen, welk tijdperk volgens de Heilige Schrift de tussenperiode voorafgaat. Wel weet ik, dat als dit het geval mocht zijn, het net als onze voorouders van het jaar 1000 onze plicht zou wezen onze **eigen** wanorde na te gaan en tot eer van den mens een stad op te bouwen, die al naar ons geloof, zich voegt naar de eeuwigheid of haar trotseert.”

Dit is een even duidelijke bekentenis van het feit dat Mounier zich de diep-ingevreten „mal du siècle” bewust gemaakt heeft, aldus Albert Helman, als die van twee bekende Amerikaanse theologen die ongeveer tegelijkertijd in het tijdschrift „Christianity and Society” op hetzelfde aambeeld hameren, zij het ook met minder gelijkmoedigheid dan de katholieke Mounier, die als realist met alle mogelijkheden rekening wil houden.

De ene, W. Burnett Easton jr., zegt, na vastgesteld te hebben dat volgens het Nieuwe Testament de wereld eens aan een laatste oordeel onderworpen zal worden en zal moeten eindigen: „In beginsel maakt het geen verschil uit, of de wereld morgen of over vijftig miljoen jaren zal ophouden te bestaan. De wereld, de maatschappijen en het leven zelf zijn maar tijdelijke ervaringen. Het succes van de Christelijke kerk en de waarde van haar geloof is niet afhankelijk van haar vermogen om maatschappijen te redden of de fysieke dood te voorkomen. De kerk heeft de Romeinse samenleving niet gered, maar zij redde de Romeinen, die in een verdoemde samenleving leefden. Er is geen garantie dat de kerk de moderne maatschappij kan of wil redden, maar als zij haar evangelie predikt, kan zij mannen of vrouwen redden, die in deze maatschappij gevangen zijn.”

W. Burnett Easton gaat dan voort met te beweren, dat het

niet de taak der Kerk kan zijn, de verwoesting van onze beschaving, noch zelfs die van de gehele wereld te voorkomen. „God heeft de mens niet toegestaan de atoom-energie te ontdekken, voordat hij er klaar voor was dat de mens haar zou ontdekken. Of het Gods bedoeling is om dit middel te gebruiken om de wereld te doen eindigen dan wel haar in een nieuw tijdperk van creativiteit te brengen, valt onmogelijk te zeggen. Maar wèl kunnen wij zeggen dat wat God ook voorheeft, door hem zal worden vervuld en dat Zijn doeleinden alle goed en rechtvaardig zijn.....”

Roger L. Shinn, een collega van W. Burnett Easton stelt het vraagstuk scherper. Hij ziet een reëel conflict tussen God en de Antichrist. „Slechts mensen weerstaan Gods doeleinden en Zijn wil wordt verdraaid en veronachtzaamd, aldus Shinn. „Dat is de loop der geschiedenis geweest en zo zal het ook zijn als de mens de atoom energie misbruikt tot vernietiging van het menselijke”. En Shinn komt dan tot de conclusie, dat we mogen aannemen „dat de mens in sterke oppositie tegen de gerechte wil Gods Zijn beschaving en leven zou kunnen verwoesten. Dit kan dan precies het tegenovergestelde van Gods bedoeling zijn wanneer het toekennen van vreselijke eigenschappen aan God hier zou passen. Maar in dat geval zal Gods **souvereiniteit** niet opgeheven zijn. Want zelfs bij die gebeurtenissen kan de Mens zich tot Hem wenden in rouwmoedigheid en geloof en vergiffenis en verlossing zullen werkelijk wezen. Het geloof zal God in zijn oordeel zien komen en in Zijn wreke Zijn liefde onderkennen”.

Men moet deze uitspraken laten voor wat zij zijn en wat zij voor een ieder kunnen betekenen. In dit verband bewijzen zij echter zonneklaar hoezeer de uitvinding van de atoombom, al of niet een toevalligheid bij de nadering van het jaar 2000, de sluimerende gedachten aan een wereldeinde snel en vurig begint te wekken. Dat daartegenover de zegeningen van een productief aangewende atoom-energie uitermate geschikt zijn om visioenen van een Duizendjarig Rijk van wereldvrede en geluk op te roepen, ligt minder voor de hand na onze ervaringen in een eeuw van machines, uitvindingen en ontdekkingen die niet bepaald heilzaam gebleken zijn, zo over het algemeen genomen. Of toch wel? En zullen wij ons dan voor de chiliasten verklaren? Uit het Oosten van Europa klinken dienaangaande andere klanken tot ons door dan uit het Westen en hier staat Oost wellicht diametraal tegenover het Westen.

Er is intussen nog een derde standpunt mogelijk, zegt Albert Helman, een standpunt dat echter heidens en zeer onaandoenlijk klinkt: nl. dat wij temidden van de eindeloze variaties, klein en groot in een onveranderlijk groot geheel, nu eens in schijn de opgang, dan weer de ondergang tegemoet geslingerd worden, maar in feite toch precies blijven waar wij **nu** zijn en altijd waren. Het is een mogelijkheid; haar aan te nemen is een vorm van geloof, als ieder ander, enkel minder algemeen gebruikelijk. Het dient echter vermeld te worden voor diegenen, die nog zoekend zijn en minder zeker dan de meeste anderen van hun en de algemene zaak.....

Het leven kolkte en gebeurtenissen volgen elkaar met enorme snelheid op. In ons leven verschijnt plotseling Maria, de moeder Gods. Driemaal leeft zij temidden van ons allen en wie zou ons juister, milder en willicht daarom scherper kunnen beoordelen, dan de vrouw, die deze wereld het kostbaarste heeft geschonken.

Het liep tegen het eind van het jaar Onzes Heren 1939. Maria schreed door de wandelgangen des hemels met gebogen hoofd. Zij peinsde over iets. Zij had nu al eeuwen geleefd tussen de hemelingen. En als ze die eens aanzag dan kwam onwillekeurig de gedachte in haar op, dat het op de aarde sinds haar vertrek wel heel erg ten goede veranderd moest zijn. En een sterk verlangen greep haar aan om nog eens daar te zijn en het met eigen ogen te zien. Het was stil in de buitengalerij. Reeds geruimen tijd had zij niemand meer ontmoet. Maar nu naderden van de andere kant zware voetstappen. Maria richtte het hoofd op en zag Petrus. Hij kwam als geroepen en Maria kwam met haar wens voor de dag. „Begenadigde Vrouwe,” sprak Petrus, „dat zal wel niet gaan. Van hier is geen weg terug. Millioenen heb ik binnengelaten, maar nog nooit liet ik iemand gaan. Maar ik zal zien wat ik voor U kan doen.” De volgende dag ontmoetten zij elkaar weer, „Uw verzoek is toegestaan,” zei Petrus. Maar het zal U tegenvallen, Vrouwe. Ge kunt beter hier blijven,” „Stuur mij dan naar een Christelijk land,” sprak zij toen. Toen zei Petrus weer iets, maar zij verstond hem niet meer. Zij werd licht in haar hoofd. Petrus vervaagde, de hemel verdween. Nog voelde zij het hemelsblauwe kleed van haar schouder glijden. Twee engelen namen met zorg het kostbare diadeem van haar hoofd. Toen was er niets meer. Hoe lang het geduurd had, wist zij niet. Maar wel wist zij, dat het gruwelijk koud kon zijn op aarde. Elk ogenblik gleed zij uit. De sneeuw drong door haar schamele kleren heen. Zij had niet veel en wat zij had was versleten. Met zorg wikkelde zij de oude bruine mantel om het Kind, dat zij aan haar boezem droeg. Waar was zij toch terechtgekomen? Na enige tijd kwam zij bij een wegwijzer. Op één van de armen las zij: Amsterdam 1,5 km. Zij volgde deze weg en bereikte vrij spoedig de buitenwijken van Nederlands hoofdstad.

Nieuwsgierig keek zij door de ramen in de huizen. Zij zag er veel verschillende. Rijke weelderige woningen en armoedige huiskamers. Maar overal zag het er feestelijk uit. In de meeste kamers zag zij een denneboom met kaarsen en zilveren slingers en ballen. Wat zou er gebeurd zijn? Welk feest werd hier toch gevierd? Er liepen slechts weinig mensen op straat. Maar Maria durfde geen van hen aan te houden om te vragen waarom er feest werd gevierd. En daarom liep zij maar weer door, al waren haar voeten bijna bevroren. Wat zou zij graag even ergens naar binnen gaan.

Het zag er overal zo behaaglijk uit en zij liep maar in de sneeuw. Trams en auto's passeerden haar. Zij wist niet wat dat waren, maar wel zag zij dat er mensen in vervoerd werden: dames in pelzen en heren in dikke zwarte jassen met helderwitte dassen. Zij schenen de kou niet te voelen. Langzamerhand naderde zij de binnenstad. Op een plein zag zij een heel grote boom staan, ook al met versieringen en elektrische lampjes! Op een hoek van een straat stonden drie stokken tegen elkaar gebonden, een beetje met groen versierd, en daartussen hing een ijzeren pot. Er achter

stond een juffrouw in het blauw met een halleluja-hoed. Maar wat Maria het meest opviel, was het opschrift, dat op een witkartonnen kaart daar bovenop gestoken was: „Zalig Kerstfeest.” Datzelfde opschrift las zij daarna ook in de weelderige etalages. Dus ze vierden hier het Kerstfeest. Maar wat was dat voor een feest? Ze had er nooit van gehoord en ze schaamde zich eigenlijk om er naar te vragen. Maar eindelijk kon zij haar nieuwsgierigheid toch niet langer verbergen. Voor een etalage met heerlijk gebak en prachtige suikerwerken stond een klein jongetje. Hij raakte niet uitgekeken naar al die heerlijkheden achter het glas. Maria duwde hem even tegen zijn arm en vroeg heel zachtjes: „Zeg kun jij mij ook vertellen, wat die mensen bedoelen met dat „Zalig Kerstfeest”? Wat is dat toch voor een feest?”

Het jongetje zette een paar grote ogen op. „Maar weet U dat nog niet? Weet U dan niet, dat op het Kerstfeest de Here Jezus geboren is?” Maria vroeg verder maar niets, daar zij niet meer van haar onkunde wilde laten blijken. Maar een heerlijk gevoel doorstroomde haar. Al die versieringen, al die feestelijkheden was dus ter ere van het geboortefeest van haar Zoon! Hoe was het mogelijk, dat dit zo'n hele stad van aanzicht veranderde. Die gebeurtenissen moest bij de mensen dan wel een grote plaats innemen. Dit was meer dan zij had durven verwachten. Petrus had toch gelukkig ongelijk gekregen. Het viel helemaal niet tegen. En nu ging ze de mensen eens wat beter opnemen. Ze liep verder. Daar zag zij een groot verlicht en ook al weer versierd gebouw. „Kerstconcert” stond er op een geweldig bord geschreven. Prachtige wagens stopten voor de ingang. Dames met bontmantels en lange sleepjaponnen stapten eruit, aan de hand geleid door heren in onberispelijke avondkleding. Wat moesten die mensen het lekker warm hebben in zulke kleren. En Maria voelde weer de koude; ze trok de oude mantel nog maar eens een beetje strakker om zich en de Kleine heen. Opeens voelde ze een sterke hand op haar schouder. Een portier in keurig uniform snauwde haar toe: „Maak dat je wegkomt, we kunnen hier geen schooiers gebruiken!” Maria stond hem even met grote ogen aan te kijken, maar liep toen maar door. Zij begreep er niets van. Het werd steeds drukker in de straat, waar zij liep. „Kerstbal” las ze nu. Zalen met veel mensen met blijde gezichten, feestelijk gekleed. Zij wilde ook maar naar binnengaan, het was

toch het feest voor haar Zoon. Maar direct bij de ingang werd ze al tegengehouden. „Wat moet jij hier? Dacht je, dat je zo maar binnen kwam? Het is hier geen bedelaarskolonie”. Ruw werd zij opzij gedrukt. Enkele gasten lachten luid. Maria liep verder. Ergens zou zij toch het feest wel mogen meevieren. Ze zouden haar met haar kind toch niet in deze koude op straat laten? Zij hoorde zingen. Ze hoorde het steeds van dichterbij. Aan het einde van de straat stond zij plotseling op een plein. Middenop dat plein stond een oude kerk. Door de Gothische vensters straalde schemerig licht naar buiten. Zwaar dreunden de klanken van het orgel door de openstaande deuren naar buiten. Maria ging binnen. Juist hieven alle aanwezigen het machtige Kerstlied aan: „Hoor de engelen zingen d'eer, van den nieuwgeboren Heer”. Ze hoorde de woorden en dacht terug aan die heerlijke nacht in Efratha's velden. In haar verbeelding zag zij weer de hemelen deinen van de op en neer golvende engelen, en weer hoorde zij van verre, die wonderschone zang, zoals zij op aarde nooit had gehoord. Hier zou zij dan eindelijk ook Kerstfeest vieren. Maar zij was heel erg moe geworden. Zij zocht daarom een plaatsje. Maar zij vond er geen. De grote kerk was tot de laatste plaats toe bezet. Misschien zou er wel iemand voor haar opstaan. Maar neen, allen zongen of luisterden. Niemand zag de arme vrouw met het kleine Kindje. Toen vroeg zij ten slotte maar iemand of ze misschien even op zijn plaats mocht zitten, een paar minuten maar. „Dan had je maar eerder moeten komen”, kreeg zij ten antwoord, „ik was hier ook een half uur voor de tijd.” Maria week verschrikt achteruit. Zij had toch niets onredelijks gevraagd? Waarom snauwden al die mensen haar toch zo af? Zelfs in de kerk? Zouden zij dan niet begrijpen, welk Kind zij in haar armen droeg? Als ze dat maar eens wisten, dan werd haar wel een plaats ingeruimd. Maar als ze het zei, zouden ze haar toch maar uitlachen. Ze stond nog even in het middenpad. Graag had ze nog even geluisterd naar de dierbare woorden, die vanuit de preekstoel tot haar kwamen, maar zij kon niet meer; zij was doodmoe en de koude trok, vanuit de grafstenen, waarop zij stond, op in haar benen en in haar buik. Ze zou hier een ziekte oplopen. Noodgedwongen ging zij maar weer naar buiten. Het Kind in haar armen begon zachtjes te huilen. Het kreeg honger. Op straat werd ze telkens opzij geduwd; ze kon nog amper op de benen blijven. In een winkel waarvan de deur open stond, liep zij naar binnen en vroeg of ze misschien een warm plaatsje voor haar hadden, waar zij even haar kindje kon voeden. Maar ook dit verzoek werd niet ingewilligd. „Zie maar, dat je bij het Leger des Heils een plaatsje krijgt.” Maar wat wist Maria van het Leger des Heils in deze vreemde stad en bovendien zij was volkomen uitgeput. Zij viel neer op een bank in het park en zoogde daar haar Kind. Zij sprak tot het kind: „Laten wij maar weer gaan, mijn Zoon. Het is nog precies zo als 20 eeuwen geleden. Ook nu is er voor ons nog geen plaats”.

Petrus zei maar niets, toen hij haar terugzag. Op haar gezicht las hij, dat zijn waarschuwing niet zonder grond was geweest.

Vijf jaren later. Maria had er velen zien binnenkomen, meer dan vorige jaren. En van allen hoorde zij, dat zij uit een vreselijk lijden kwamen. In kwamen soldaten en matrozen, veel militairen, maar ook burgers, vrouwen en kleine kinderen. Er was een ramp over de wereld gekomen. Een grote oorlog had alle landen aangetast. Met de weelde van 1939 was het gedaan. Misschien hadden de mensen in de nood iets geleerd. Wat zou ze nu graag nog eens met Kerstmis in Nederland zijn. Haar verzoek werd weer toegestaan. December 1944. Weer staat Maria als vijf jaar geleden ergens buiten Amsterdam. Ze is al in de stad geweest. Maar alles is er verduisterd. Je ziet er geen feestelijke etalages meer, hoogstens een magere poging om er nog iets van te maken. De rijke voorraden zijn op. Er zijn geen uitvoeringen. Geen feestelijk en rijk uitgedoste mensen. Er lopen er nu wel meer zoals zij. In de eindeloze rijen trekken zij de stad in, met ingevallen gezichten en soms barrevoets. Eten is er niet, kleding is er niet. De mensen zijn wel anders geworden. Zij voelt zich niet zo alleen als de vorige keer. Maar velen, die met

haar trekken zijn verbitterd, meedogenloos bestelen zij hun lotgenoten. Maar er zijn er ook, die haar helpen, waar ze maar kunnen. Er zijn boeren, die haar en de andere ruw van de deur wijzen, maar er zijn er ook, die haar onderdak verlenen, bij wie ze voedsel vindt en een warme haard. En als ze zo'n huis gevonden heeft, zegt ze 's avonds in de stilte tot haar Kind: „Mijn Kind, mijn Heer, zegen dit huis.”

Op de Kerstavond loopt zij alleen langs een donkere landweg. Ze heeft een goede nacht gehad en goed eten. Maar ze heeft ook vergelopen deze dag. Vermoeidheid en honger doen zich gelden. Eensklaps ziet ze een helverlicht gebouw. Vreemd in deze tijd, nu alles verduisterd is. Het blijkt een Duitse kazerne te zijn. Ze hoort zowaar het „Stille Nacht” zingen, maar daar doorheen veel geschreeuw van schorre dronkemansstemmen. Zou zij hier aankloppen? Aantrekkelijk lijkt het niet. En zij betwijfelt het ook wel heel erg of zij hier hulp zal vinden. Maar ze hoeft het al niet meer te proberen. Een slecht gehumeurde schildwacht, waarschijnlijk in deze stemming, omdat hij niet kan deelnemen aan het feest binnen, schreeuwt haar bars toe: „Geh' weiter, Mensch.” Dat doet ze dan maar.

Zo loopt ze nog een half uur door. Dan hoort ze weer Kerstliederen zingen. Eerbiedig en blij zonder geschreeuw. Het komt van buiten een eindje van de weg af. Zij gaat de oprijlaan in en belt aan bij de grote voordeur. Meteen is alles stil binnen, een doodse stilte. Wat zou dat betekenen? Waarom zo geheimzinnig? Een dame opent de deur en ziet de vrouw met het Kindje staan. Zij haalt zichtbaar verruimd adem en nodigt haar binnen. En dan kan Maria haar ogen niet geloven. Ze komt in een met kaarslicht feestelijk verlichte zaal. Er staat een Kerstboom, er is langs de wanden en aan de zoldering groen aangebracht. De zaal is geheel gevuld met jonge mensen, meest jongens van ongeveer 20 jaar, het zijn er zeker wel 60.

Als ze zien, wie het is, die binnenkomt, is iedereen weer gerust en het feest gaat rustig door. Een jong meisje speelt op de piano een Kerstfantasie en daarna zingen alle aanwezigen weer een Kerst-

lied. Maria krijgt ondertussen gebak en warme chocolademelk aangeboden. Zij kan zoveel krijgen als zij hebben wil. De mensen zijn heel vriendelijk voor haar en niemand neemt aanstoot aan haar schamele kledij. Dan vraagt zij aan één van de jonge meisjes, die juist met een schaal borstplaat is rondgegaan: „Wat is dit eigenlijk voor een gezelschap?” „O”, zegt het meisje” dit zijn allemaal jongens, die zich voor de Duitsers verborgen houden. De meesten zitten ergens op een boerderij. Maar vanavond hebben we ze maar eens bij elkaar gehaald. Ze missen toch al zoveel. De boeren, de bakkers en de winkeliers, allen hebben gegeven wat zij konden: vandaar die overvloed in deze tijd. En we rekenen erop dat de Mofsen vanavond wel zo door de extra „Weihnachtsschnaps” beneveld zullen zijn, dat zij ons niet komen lastig vallen.” Nu wordt Maria plotseling een heleboel duidelijk. Nu begrijpt zij, waarom heel vaak, als zij op de boerderij overnachtte, iemand heel snel verdween, wanneer zij aanklopte terwijl zich dan later, wanneer gebleken was, dat het goed volk was, een jongeman zich bij het gezelschap voegde. De leider van de organisatie las nu een Kerstverhaal. Er werd aandachtig geluisterd. Ze zag aan alles dat het hier werkelijk „Feest” was, en aan het zingen der liederen hoorde ze, dat die uit het hart kwamen. Hier voelde ze zich thuis. Toen laat in de avond alle gasten verdwenen waren, kreeg zij een luxe slaapkamer aangeboden. Innig dankbaar ging zij hier binnen. Maar toen de eigenares de volgende morgen kwam kijken was zij verdwenen. Ze had tot haar Kind gezegd: „Laten we nu maar gaan. Laat dit mijn laatste herinnering aan de aarde zijn.” En tot Petrus zei zij: „Wat ben ik blij, dat ik dit jaar weergegaan ben.”

Er is veel veranderd beneden. Nog zijn er bruten en onverlaten, maar er zijn er ook, die iets hebben geleerd. Ik heb dit jaar echt Kerstfeest gevierd. En ik vond dit jaar meer „vrede” op aarde, dan in vredestijd.”

Kerstfeest 1945. De laatste maanden waren geen oorlogsslachtoffers meer binnengekomen. De oorlogshandelingen waren gestaakt. Daarom zei Maria tot Petrus: „Laat mij nu nog eenmaal gaan. Ik wil graag nog eens bij die Hollandse jongens van verleden jaar kijken”. Het was de morgen van 1ste Kerstdag. Tot haar grote verbazing bevond zij zich ditmaal niet in Nederland, maar in een Oosterse havenstad. Het was er druk en warm. Veel Chinezen en Arabieren zag zij, Maleiers en Brits-Indiers, maar geen Hollandse jongens. Zij begreep het niet. Toen ging ze maar eens rondkijken. Geen feestvieringen. Niets bijzonders. Blijkbaar woonden hier geen

Christenen. Maar toen ze dicht bij de haven kwam, hoorde zij weer die bekende Kerstliederen, die ze ook in Nederland had gehoord. Aan de kade lag een Hollands schip. Het was boordevol met militairen in Amerikaanse werkkleding. Zij las; „U.S.M.C.”, (United States Marine Corps) maar zij hoorde toch Hollandse liederen; daar kon zij zich niet in vergissen. En blijdschap vervulde haar hart. Dat waren dus toch dezelfde jongens gebleven. Zij bleef enige tijd op de kade staan. Zij zag hoe velen zich op het dek verzameld hadden. Blijkbaar werd er een kerkdienst gehouden. Zij was nu gerustgesteld.

Zij wandelde terug naar de stad, maar zij vond er geen rust. Het deed haar pijn, wanneer zij zag, dat niemand hier feestvierde, dat alles zijn gewone gang ging. Maar wat hadden de Christenen dan al die eeuwen gedaan, dat hier nog miljoenen mensen woonden, die blijkbaar nog nooit de blijde Kerstboodschap hadden gehoord? Eindelijk na lang zoeken vond zij een kerk. Er stond een groot bord voor: „St. George-Chapel, Garrison Church.” Binnen stond een Kerstboom en van de dame, die hem aan het versieren was, hoorde zij, dat de Nederlandse Mariniers daar de volgende morgen een dienst zouden houden. Dat deed haar goed. Dan zouden die schone liederen klinken over de straten der stad. Dan zouden die Oosterlingen tenminste even iets merken van de blijdschap der Christenen op het Kerstfeest. Zij wilde de avond graag aan boord doorbrengen. Bij het schip gekomen wilde zij met de Mariniers, die van het passagieren terug kwamen aan boord gaan, maar een stevige M.P. versperde haar de weg. „Sorry, geen vrouwen aan boord”. Toen sprak zij tot haar Kind: „Mijn Kind; mijn Heer, sta mij toe om even boven te zien.” En zij liep de valreep op. Geen M.P. hield

haar meer tegen; niemand zag haar. Onzichtbaar wandelde zij over het dek en door de gangen. Sommige dingen, die zij zag en hoorde, deden haar pijn, maar 's avonds op het sportdek, was zij toch blij weer met de jongens Kerstfeest te kunnen vieren, al zagen zij haar ditmaal niet. Zij luisterde naar het pakkende verhaal en naar het krachtige Marinierskoor. Dit maakte weer veel goed. Halverwege het feest ging ze nog eens het hele schip door, om te zien of nu iedereen bij het feest tegenwoordig was. In een van de ruimen, vond zij een Marinier, liggend in zijn hangmat. Zij zag zijn schouders schokken en hoorde hem snikken. Toen zij naderbij gekomen was, zag zij naast hem drie brieven liggen, één van zijn moeder en twee van zijn meisje. Blijkbaar had hij die juist gelezen. Zij legde de hand op zijn schouder en vroeg hem: „Wat is er met jou aan de hand?” Hij keek niet op, maar antwoordde met door tranen verstikte stem, omdat hij nu eenmaal spreken moest, hij kon het niet langer alleen verwerken: „Dat me nu dat moest overkomen. Dat had ik nooit van mezelf gedacht. Ik had zulke goede voornemens toen ik hier kwam en nu is het vanmiddag toch wel mis met me gegaan. En ik heb het toch heus niet gewild. En laat ik daar bij terugkomst aan boord nu deze brieven vinden, één van mijn lieve moeder en twee van mijn trouwe meisje, dat zo veel van mij houdt en volkomen vertrouwt. En dat op Kerstfeest. Hoe maak ik dat ooit weer goed?”

Toen ging Maria heen en zij sprak tot haar Kind: „Mijn Kind, Mijn Heer, heb medelijden met deze jongen. Vergeef hem. Laten wij maar weer van hier gaan. Ik heb nu wel gezien. Ik ben maar een mens, ik kan dit alles niet verdragen. Ik was het vorig jaar te optimistisch. 20 eeuwen hebben geen verandering gebracht. De mens blijft altijd mens, met alle gebreken van dien. Ik zal niet meer naar de aarde gaan want telkens als ik hier kom zal er opnieuw een zwaard gaan door mijn ziel. Maar komt Gij er veel. Kom bij de mensen, als er één schreit van pijn, als er één wordt verteerd door berouw, Uw hart kan meer verdragen dan het mijne. Uw liefde is onbegrensd. Nu zie ik pas hoe nodig het is geweest, dat Gij op de aarde gekomen zijt, niet alleen voor de mensen van mijn tijd, maar voor die van alle tijden. En wat ben ik dankbaar, dat ik Uw Moeder mocht worden. Hoe donker is het op de aarde. Maar laat ze, Heer, de duisternis zien en zich wenden tot U. Gij zijt toch gekomen om licht te brengen en vrede. Gij kwaamt om te bevrijden en te verlossen. Mijn Kind, red deze wereld, mijn Heer, en mijn God!” Toen werd Maria weerweggenomen, voorgoed. „Je had toch gelijk Petrus”, sprak ze bovengekomen. „Ik verlang daar niet meer heen te gaan. In de eeuwen heeft de wereld niets geleerd, maar mijn Zoon zal gaan telkens als er één Hem nodig heeft. Hij zal de mensen blijven helpen, waar en wanneer dat nodig is. Het is nog niet hopeloos.” „Dat heb ik ook nooit beweerd,” zei Petrus.

O. Veening,
vloot-predikant.

foto H. Frank

AMSTERDAM – WINTERSTILLE GRACHTEN

Oudejaarsbrief

aan Jan Soldaat
op de buitenpost

KAMERAAD!

Ik weet niet hoe je heet, maar wat doet dat er toe. Ik ken je als blubbertrapper, als Jan Soldaat, als Taaie, Neut, de Rooie of de Lange. Je bent voor mij de soldaat die op eenzame nachten aan de Status Quo lijn staat, over wie in de nuchtere communiqués slechts gesproken wordt van „een Nederlandse patrouille” die onder vuur genomen werd en tot zuivering overging. Je bent voor mij de soldaat, die van de kastanjes, die uit het vuur gehaald moeten worden, wel de heetste in handen krijgt. Jij bent voor mij de Nederlandse jongeman en al heet je dan Jansen of Pietersen of Michiels, Wirjo, Amat of Van Amerongen, jij begrijpt, dat het niet in de naam schuilt, maar dat het onder dat groene plopperpak, dat je luchtigjes, over je bruine body hebt geworpen, zit en dat je, zodra je van je patrouille, terugkeert weer in de was slingert om dan de zon over je reeds bruin gebrande vel te laten dartelen.

Jou wil ik schrijven op deze laatste dag van het jaar.

Ik heb je gade geslagen vanaf het ogenblik, dat je voet aan wal in Indonesië zette; ik heb de vragen in je ogen gelezen en ik zag hoe je dat vele nieuwe verwerkte. Maar ik zag ook dat in die ogen de wil straalde om te doen wat je opgedragen werd en je hebt dit gedaan onder zeer moeilijke omstandigheden.

Je las een krant en je vervloekte „dat blaadje” wel eens, omdat er nu juist niet in stond, wat je graag wilde weten. Je praatte over de problemen, waarvoor jij toch maar stond, met je makkers in de cantine of in de slaapzaal, dan wel onder het tentdak. Je debatteerde maar je kwam er niet, want steeds weer rees er iets te berde, dat zo onbegrijpelijk was. Jij bekeek alles door jouw eerlijke ogen en je verwerkte dat alles naar je eigen ingeving. Je begreep niet, dat je van je vader en moeder iets meegekregen had, dat de mens siert, nl. een ingeboren gevoel voor recht. En als je dan onrecht zag, dan balde je de vuisten en je sloot je klauw krampachtiger rond je spuit, of dit een Lee Enfield, een sten of een bren was. Je stond op wacht en je wist, dat aan jouw waakzaamheid de levens van je kameranden was toevertrouwd en je tuurde in het duister, dat slechts even gebroken werd door het licht van een schijnwerper. En hoe onwerkelijk scheen je die duistere wereld achter dat licht toe. Er konden eens infiltranten zijn en je vocht menigmaal tegen de slaap, die als een kwade geest je waakzaamheid trachtte te verslappen. Je was moe, want in je benen drukte nog de tocht, die je misschien dienselfde dag over dijken door sawahs, door tegallans of ladangs had gemaakt en je overpeinsde nogmaals hetgeen je tijdens die tocht had gezien.

Werkende tani's en werkende vrouwen; armoede maar ook geluk. Je zag het leven en om dat leven zag je iets anders. Wellicht schoot een beeld je voor ogen. Een beeld uit Europa, in het bezette Duitsland, waar de geallieerden thans bekvechten om een luchtbrug naar Berlijn. Een door de Amerikanen geplaatst bord, waarop geschilderd stond: „Drive carefully. Death is so permanent!” Met de klemtoon op so. Want je zag, daar op die post en tijdens die wacht, de dood. Je had die dood gezien tijdens je patrouilles in de plat-gebrande huisjes der Indonesiërs; rustige werkers, die niets hadden gedaan, doch die in de ogen van die onverantwoordelijken „landverraders” waren, omdat ze in hun huis bleven en hunne velden bewerkten om te kunnen leven. Landverraders! Jij begreep die mensen, want jij zag ze zoals je je dorpsgenoten zag, als lieden, die leven wilden en zich van al dat nieuwe en chaotische niets aantrokken. En jij wist ook, dat die anderen geen empire-bouwers waren, doch rampokkers die alleen maar de moed hadden zich tegen deze lieden te keren. Je zag in deze dood het werkelijke leven, ruw en wreed en je balde je vuisten wederom om je spuit. „Death is so permanent”

En je zag ook die andere kampongs, waar de rampokkers niet durfden te komen omdat jij er was. Dat vergat je zo menigmaal en toch voelde je het innerlijk aan. Maar je sloeg je niet op de borst omdat het voor jou zo gewoon was. Maar weet je wel, dat die vrienden uit die rustige kampong, waar de padi weder groeit en het lied van de arbeid weder klinkt, in jou de man van het gezag zien, de vertegenwoordiger van Sri Behinda Besar. Want al zeggen ze het niet zo openlijk, ze houden net zoveel van onze Koningin als jij doet, maar ze tonen het slechts in dat guldentje, dat ze als sierspeld op de kabaja dragen en vraag eens aan de ouden uit die kampong of ze nog een „soerat” van het „goepernemen” hebben. Dan lichten hun ogen op en dan zie je dat deze mensen heel gewone mensen zijn met een ziel zoals jij er een hebt. Maar dat weet je allemaal, want je speelt, als je van wacht bent en niet op patrouille gaat, met de kinderen. Ik heb je gezien, hoe je tegen het sawahdijkje gezeten de kleine katjongs verwendde. Je gaf ze brood en rijst en al verstond je hun taaltje niet geheel, je speelde met hen en ze mochten je aan je oren trekken. Jansen of Pietersen of hoe je ook heet, waar je ook gelegen bent, toen bewonderde ik je en was ik trots op je. Jij was voor mij Nederland; het recht.

En ik zie je weer anders. In je cantine, waar je des avonds zat en sprak over je meisje in Nederland. Daar was het lente en hier brandde de zon. Je speelde ondanks die zon een partijtje volley-bal en of die koperen ploert nu fel scheen of dat het ietwat regende, jij speelde en met welk een overgave. Het zweet liep langs je blote rug en je vloekte je kameraad uit, omdat-ie die bal niet goed terugsloeg en dit voor jouw ploeg een verliespunt betekende. En als je de wedstrijd won, dan glom je van plezier om maar niet te spreken van de transpiratie, maar als je verloor, dan nam je dat, omdat je het kunt nemen.

Maar daarna denk jij nu weer niet, wanneer je op post staat. En als je op patrouille gaat. Dan maak je grappen met je „maats” en je scheldt ze uit en ze nemen het en schelden ook jouw weer uit, hetgeen jij weer neemt. Jij leerde daar buiten wat kameraadschap was en hoe je op elkaar moet kunnen vertrouwen. Weet je nog, toen jullie op die ene patrouille gingen en alles zo goed was verlopen. Er was geen onheil, niets te bespeuren geweest en op de terugweg, toen.....

Je bivak was reeds in zicht en je maakte grappen over die vetlap, die natuurlijk het potje weer verpest had. Je lachte om die ene — was het niet de Rooie? — die nog even uitgleed en toen een knoop van het allerhoogste liet vallen, maar toen plots..... een knal. Er lag op de weg een booby-trap, satanisch verscholen en jullie hadden er niet op gerekend. Doch die ene kameraad die nog even tevoren zulk een fijne mop had verteld, die lag op de grond. Bloed en hij ademde niet meer. Je voelde naar zijn pols en hart, maar je hoorde geen slag meer en toen wist je, dat hij gevallen was. Death is zo permanent..... en in de publicatie stond in koude letters onder de gevallen zijn naam. Maar jij was er bij, toen het bataljon hem naar het ereveld bracht en jij hebt bloemen gelegd op zijn graf. Jij hebt een ere salvo boven dat graf gelost en je stond stil. Je gedachten gingen uit naar de ouders en naar dat meisje, wier portret boven zijn tempatie hing. Je vervloekte die onverlaten en je hebt met je commandanten de laatste groet gebracht. En je ging terug naar je bivak, nog even stil, maar dan wist je dat voor jou het leven nog klopte en je stond aandachtiger op wacht, omdat de dood weer eens in je naaste omgeving had aangeklopt.

En vanzelfsprekend dacht je aan je demobilisatie. Want wie denkt daaraan nu niet. Je had vernomen, dat het afzwaaien wederom was opgeschorst en je vroeg in je eerste verbittering „waarom”. Ja, dat wist men alleen op hoger niveau en als die eerste verbittering voorbij was, dan nam je het weer, want daar op hoger niveau namen ze die maatregel niet om jouw te pesten. Dat wist je wel, omdat je in je omgeving de kameraadschap hebt leren kennen. Omdat je weet, dat je op elkaar moet kunnen bouwen. En je schreef me „Pech gehad.....!” Je stereotype uitdrukking. Pech gehad en dan, och dan nam je het weer.

Je kwam zo af en toe eens naar de stad afzakken en je keek je ogen uit naar het gerij, dat je voorbij ging en je liftende vinger niet wilde zien. Je ging naar een bios en naar een café en je was uit. Maar als je in de trein, op de drietonner of in de kist zat, terug naar je eigen vertrouwde tempatie daar buiten, dan was je toch weer blij, dat je dat alles achter kon laten, want voor jou sprak alleen de wijheid van dit land. De bergen en de velden en dat volkje uit de dessa.....

Jou wil ik op deze avond een brief schrijven. Want jij mist je familie en je tehuis. Of ben ik daar fout? Want is jouw omgeving je tehuis niet geworden? Goed dat wil ik dan aannemen, maar ik weet dat je dit zegt omdat je de soldaat van de buitenpost bent, maar juist daarom mag ik je.

Kerel, jou reik ik de hand, want ik weet dat ik dan een stevige klauw te pakken krijg en op deze Oudejaars-avond wens ik jou vooral een goede wacht en een goed begin. Een spoedige thuisvaart kerel, want jij verdient het. En als je thuisvaart, dan weet je dat je taak volbracht is, dat je vrienden achterlaat. En laat ik je dan zeggen: Jouw jaren in Indonesie zijn niet verloren geweest. Integendeel! Jij weet dat, maar je zegt het niet. En als eens de geschiedschrijver zal schrijven, dat de Nederlandse soldaat rust, vrede en veiligheid in Indonesie herstelde, dan weet je, dat jij die Nederlandse soldaat was.

Daarom nogmaals: Alle geluk!

Bataviaan.

366

Drie honderd zes en zestig

GROTE STAPPEN

Met 366 grote, zekere stappen ben je voorbijgegaan — oud jaar — geweldige reus. We hebben je begroet — een jaar geleden toen we je komst vernamen; toen we je zagen aankomen, beschaduwde nog, achter de nevelen van het oude.

We hebben je begroet. Deuren en ramen hebben we opengezet, en op de stoepen onzer huizen neergelegd onze wensen, onze brandendste verlangens, — stille etalage van hartsgeheimen — toen je de tocht begon van je 366 grote, zekere stappen.

Je hebt de hoop zien glanzen in onze vochtige ogen, grote reus, machtige verschijning; we lagen langs de weg in afwachting alsof 'n wonderdoener voorbij ging. We hoopten dat je als een kerkvorst voorbij zou gaan, met een Bisschoppelijk gebaar zegenend al onze menselijke verlangens, zo als het leven van iedere dag ze ons ingeeft, gesprongen uit de dagelijkse nood.

Want we redeneren niet, maar verlangen naar wat goed is, we hunkeren naar rust. We hoopten dat de stok in je hand een toverstok mocht worden en geen knots.

Want wij zijn mensen, die 't ogenblik grijpen; en voor onze ogen, die kortzichtig zijn, verlopen de lijnen al te vaak in nevelen, waarachter de eeuwige heuvelen oprijzen. Maar die zijn ver en hoog. En je bent gekomen, geweldige reus, met je 366 grote stappen, voortgaande in een wolk van gebeurtenissen, met je tros van rampen en feesten, met je stoet van schreiers en lachers, geweldige, aanschrijdend uit de eeuwigheid, brenger van Jobstijdingen, onverbiddelijke deurwaarder van het leed, grillige strooier van het geluk, plotselinge streler van verdrietingen, neerknotser van luchtkastelen.

Berekeningen werden op je gemaakt. Het vooruitzicht alleen van je komst deed hopeloozen nog hopen. Op de drempel van een woning lag een ziek kind, ten dode opgeschreven, maar de moeder spreidde haar kleed en keek je in de ogen, alsof je een wonder zou verrichten. En jonge gelieven stonden in de deuropening en wachtten een betrekking, en vrouwen een blijde geboorte, en een heel gezin het leven van de kostwinner, en de bedrogene bevrijding uit de handen van zwendelaars, en de getrapte verwachtte recht, en de arme brood, en de wereld vrede, en een land veiligheid, en een speculant zoete winst, en een stakkerd een prijs in de loterij, en allen, allen, verwachten iets.

Toen ging je voorbij met je 366 grote stappen. Over ons heen gingen de grote, hoge schreden en ineengedoken zaten we met angst voor de verplettering en met hoop op 't wonder.

Nu ben je voorbij, en achter je vermengen zich de hartsnikken en de vreugdekreten en kruisen elkaar de lijkwagens en de bruiloftskoetsen, branden de strakke rijen der eenzame kaarsen om de baar en schitteren de luchters boven de bebloemde feesttafel.

O wij dwazen! Met onze vulgaire gedachten en vulgaire woorden zagen we jou, grote geweldige reus, als een drager van „bof” of een brenger van „pech” en we dachten er bij onze berekeningen niet aan, dat je kwaamt, geweldig en groot als een profeet, als een rechter en een beloner.

Als een straffer en als een beproever;

dat je kwaamt: *in nomine Domini* In de naam des Heeren.

Je opvolger is al op komst. Zijn naam staat al in de kranten en wordt genoemd in de brieven; met gouden letters bezegeld bij de ledige bladzijden van de agenda: 1949.

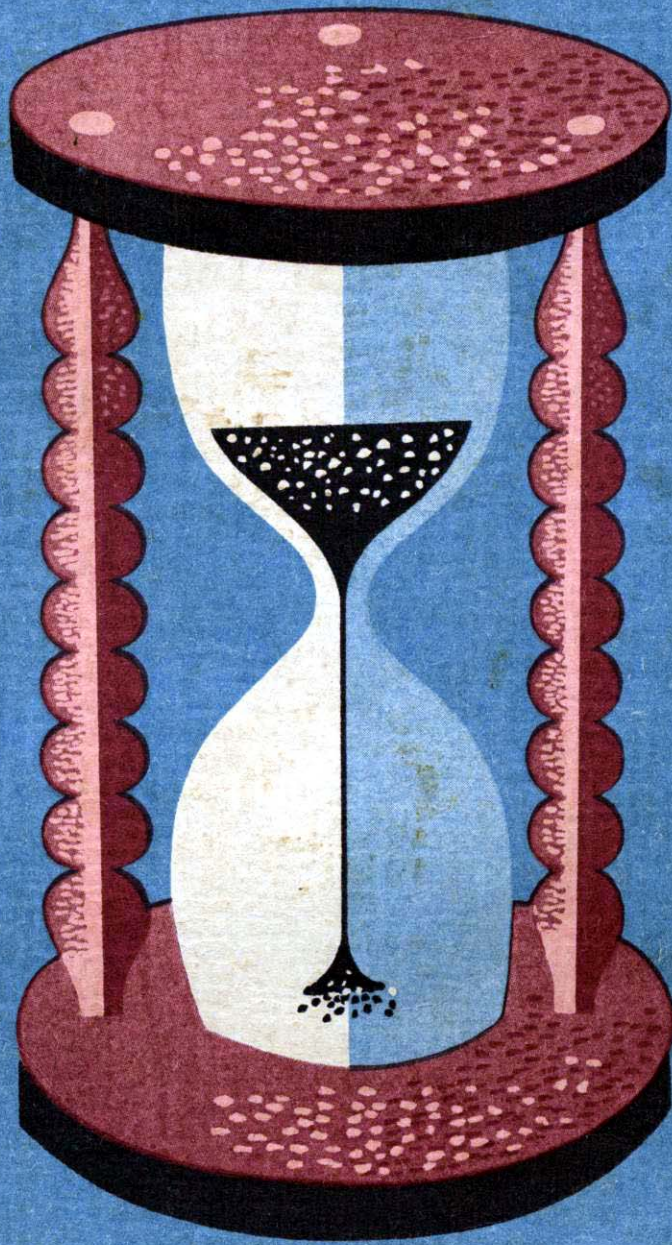
Wat zullen we dit jaar daarin neerschrijven? Welk brok levensverhaal zal hij aanvullen achter de 365 open datums, achter de Zaterdagen en Zondagen, achter de week- en achter de feestdagen? Zullen de feestdagen feest zijn? En de lippen tellen. De cijfers liggen al klaar, de berekeningen zijn reeds gemaakt met een grote „als” er voor. Het oude spel begint opnieuw — het spel van begeren, het liedje van verlangen. Het vakantie-reisje voor de zomer is reeds besproken, de kamer voor het logeetje klaar gemaakt, de trousseau voor de baby ligt gereed, blauw of wit, een zilveren bruiloft wordt voorbereid, een priesterfeest blij verwacht. Gekleurd liggen voor de ogen, op de kaart van het komend jaar, vele datums, als plaatsen op een atlas. Voor 't examen zullen we slagen, en allen zullen we 365 dagen ouder worden; de dokter zal me genezen van een hinderlijke kwaal. Of. de meest ongenode gast zal aanbellen en de liefste meenemen naar zijn zwarte rijk; het feest zal niet doorgaan; de baby het licht van deze aarde niet zien; de operatie-tafel zal een baar worden. Of. . . . Mens, kijk niet vooruit, bereken niet, schuif geen pionnen, GOD zet de stenen, vak voor vak. Wie kent de tijd en doorspeurt de toekomst? Wie wentelt de wolk der gebeurtenissen weg, of ontloopt de storm die zich ontketend, en wie ontloopt het jaar met zijn 365 grote, zekere stappen? Niemand. Maar gaat staan, allen, bij de poort en verwelkomt in hem, niet de vervuller onzer wensen maar één die komt: *in nomine Domini*.

In de naam des Heeren.

H. DE GREEVE pr.

NIEUWJAAR

1949